

CONTENTS

Post-Truth Era and the Rise of the Fake News.....	3
<i>Bahar MURATOĞLU PEHLIVAN.....</i>	<i>3</i>
Analysis of Diamond Advertisements in the Frame of Symbolic Consumption	6
<i>Pelin ÜGÜMÜ AKTAŞ.....</i>	<i>6</i>
Food, Identity and Religion - ‘Tekne Fasting’ as Religious Identity Formation	9
<i>Nazife GÜRHAN.....</i>	<i>9</i>
Semiotic Comparison of “À Bout De Souffle” and “Blue Velvet” Films on The Axis of Modernity-Postmodernity.....	13
<i>Nedret ÇAĞLAR, Aslıhan DURLU.....</i>	<i>13</i>
A Literature Screening for Marketing Accounting and A General Evaluation	16
<i>Sevgi Sümerli SARIGÜL, Şerife KARAGÖZ.....</i>	<i>16</i>
Yüksek Öğrenim Öğrencilerinin Bağımsız Denetim Mesleğine Bakış Açılarının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma	20
<i>Mustafa MORTAŞ, Osman ÇEVİK.....</i>	<i>20</i>
Working Conditions of Tourism Employees, Problems Faced and Solutions Recommended (A Case Study on Hotels and Employee Satisfaction).....	25
<i>H. Neyir TEKELİ.....</i>	<i>25</i>
Food Destination Personality	27
<i>Elvan KESER, Azer Dilara ABİŞ, Yıldız TOTOŞ.....</i>	<i>27</i>
Ethnostyle in Modern Design.....	33
<i>Derbisova M.A.....</i>	<i>33</i>
The Conflict of Insurance Statuses According to the No. 5510 Social Securities and General Health Insurance Act.....	36
<i>Faruk Barış MUTLAY.....</i>	<i>36</i>
Semiotic Comparison of “À Bout de Souffle” and “Blue Velvet” Films on The Axis of Modernity-Postmodernity	40
<i>Nedret ÇAĞLAR, Aslıhan DURLU.....</i>	<i>40</i>
Distribution of Undistributed Income: Example of Turkey	43
<i>İsmail İŞLER.....</i>	<i>43</i>
An Investigation of Poverty in The Axis of Capitalism	49
<i>Yavuz ODABAŞI.....</i>	<i>49</i>
Sug’oriladigan Bo’z Tuproqlardan Unumli Foydalanishda G’o’zani Qo’shqatorlab Ekish Samaradorligi	54
<i>Eshmurodova M.Q.....</i>	<i>54</i>
Ўзбек тилида урғу.....	57
<i>Д.А.Набиева.....</i>	<i>57</i>
Determination of Effective Diffusion and Activation Energy Values of Dried Pea (<i>Pisum sativum</i> L.) Pieces.....	61
<i>Muhammed TAŞOVA.....</i>	<i>61</i>
Determination of Some Biotechnical and Color Features of Cultivar Ozerbey Sainfoin (<i>Onobrychis sativa</i> L.) Seed	65
<i>Muhammed TAŞOVA, Mahir ÖZKURT.....</i>	<i>65</i>

November 22-24, 2018 Antalya

Extended Abstracts Book

Determination of Methane and Energy Potential of Grain Handle Wastes in Tokat Province 71

Muhammed TAŞOVA 71

The Situations of Causing to The Missing Payment or Nonpayment of Temporary Incapacity Allowance That Paid in Accordance with The Act No 5510 77

Yasin ERDOĞAN 77

Post-Truth Era and the Rise of the Fake News

Bahar MURATOĞLU PEHLIVAN¹

1. Introduction

In recent years, the terms *post-truth* and *post-truth politics* have become rather common, for both in politics and news production, truth is losing its ground. As the world entered an era of post-truth politics, fake news in journalism has increased considerably and has become evident more than ever. What's more, manufacturing fake news has become something not to be ashamed of for a journalist in this new age. This paper tries to analyse the changes in journalism practices and public opinion's perspectives in post-truth era.

2. Post-Truth and Fake News

Oxford Dictionary named post-truth Word of the Year for 2016, defining it as “relating to or denoting circumstances in which objective facts are less influential in shaping public opinion than appeals to emotion and personal belief”. The reasoning behind the decision was, as Oxford dictionary states, the term started appearing in mainstream publications without further need for explanation, and it started being used with another noun and forming another term, which is *post-truth politics*. Another clarification that seems important is, Oxford Dictionary emphasizes that the prefix post here does not simply mean something comes after the referred noun; but rather what comes after post- is not important or relevant anymore (Oxford Dictionary, 2016). Another important term in newly emerged post-truth era is *alternative facts*, which means “a willingness to persevere with a particular belief either in complete ignorance of, or with a total disregard for, reality.” (Strong, 2017: 137).

Journalistic practices is no exception in this new era, as the nature of news is becoming more emotion oriented. News is not about telling the truth anymore, it is about belief and what people want to hear. If a news story challenges an individual's beliefs, than it is seen as fake; if it supports the belief, than it is true. This has led to a situation where people spread or create their own news stories via social media (Rochlin, 2017: 386).

As public opinion started to rely on social media in this new era, whenever experts threaten the beliefs of incognisant or interest of capital owners, they are stigmatized as elitists, and regarded as unreliable (Lewandowsky et al., 2017: 354). What's more, even if the false information that is spread through social media is corrected, it cannot be erased digitally and the damage is permanent (Cooke, 2017: 211); plus, people still tend to accredit the information which is known to be untrue (Lewandowsky et al., 2017: 355).

False information and fake news were not invented in post-truth era, but with facts losing their significance and the emergence of social media, they became more evident and more common. What's more, in this era, it seems the facts in a news story are not important, and journalists do not feel ashamed like they used to be when it is understood that they fabricated fake news.

In recent years, Turkey witnessed lots of fake news stories that go viral online; some had the purpose of sensation and thus, more clicks and more money; and some were driven by ideology. Most common of them were either manipulating photographs, or using photographs

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Antalya Akev Üniversitesi, baharmuratoglu@gmail.com

from another incident as news story's visuals. One example was about a photograph of United States Attorney Preet Bharara. In March 2016, while he was the prosecutor of Reza Zarrab's case, Turkish daily newspaper Sabah published a photograph of him receiving an award from an association related to Gulen movement. However, in the original photograph he was accepting the Crime Stopper of the Year Award (Birgün, 2016). Another example was about China and their treatment of Uyghur Turks back in 2015. A lot of visuals were shared in social media to show how Chinese government torture Uyghur Turks. However, some photographs are from different countries such as Tibet; and some visuals were not even real photographs, they were paintings or impersonations (Alkaya, 2015). Similarly, incidents in Aleppo in 2016 were shared along with photographs taken in different cities, previous years; and images from ISIS killings were shared as Bashar al-Assad's killings (Foça, 2016).

These cases are examples of how ideologies shape news production and circulation more than facts. Even though they were proven to be untrue, they are still shared, because they are in line with present beliefs of some.

3. Conclusion

In the post-truth era, where facts have lost their significance, fake news is either driven by ideology or click bait. People no longer care about if a news story is true or not, thus they do not have any motive to double check or verify what they have read; even though there are a lot of alternatives for fact checking online. What people actually interested in is, whether the news story confirm their beliefs or oppose them. So false information and fake news spread very fast like a virus with the help of the social media, and corrections does not recover the damage. This has led to a shift in journalism practices where news stories become more about emotions and personal opinions, rather than facts.

Keywords: Post-truth, fake news, journalism.

JEL Codes: D83, L82

References

Alkaya, O. V. (2015). Bir sosyal medya hareketi: Bunlar gerçekten Doğu Türkistan'da mı yaşıyor? *Radikal*. http://m.radikal.com.tr/radikalist/bir_sosyal_medya_harekati_dogu_turkistanda_gercekte_ne_oluyor-1393122 (Retrieved October 12, 2018).

Cooke, N. A. (2017). Post-truth, truthiness, and alternative facts: Information behavior and critical information consumption for a new age. *The Library Quarterly*, 87 (3), 211-221.

Foça, M. A. (2016). Son günlerde Halep'te yaşananlara ilişkin olduğu iddia edilen 14 yanlış görüntü. <https://teyit.org/halepten-oldugu-soylenen-14-yanlis-goruntu/> (Retrieved October 12, 2018).

Lewandowsky, S., Ecker, U. K., & Cook, J. (2017). Beyond misinformation: Understanding and coping with the “post-truth” era. *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*, 6(4), 353-369.

Oxford Dictionary. (November 8, 2016). *World of the Year 2016 is....* <https://en.oxforddictionaries.com/word-of-the-year/word-of-the-year-2016> (Retrieved October 11, 2018)

Rochlin, N. (2017). Fake news: Belief in post-truth. *Library Hi Tech*, 35 (3), 386-392.

Sabah Sarraf için photoshop'u abarttı, yalan haber yayımladı (March 22, 2016). *Birgün*. <https://www.birgun.net/haber/haber-detay/sabah-sarraf-icin-photoshop-u-abartti-yalan-haber-yayimladi-106986.html> (Retrieved October 11, 2018)

Strong, S. I. (2017). Alternative facts and the post-truth society: Meeting the challenge. *University of Pennsylvania Law Review Online*, 165, 137-146.

Analysis of Diamond Advertisements in the Frame of Symbolic Consumption

Pelin ÜGÜMÜ AKTAŞ¹

Extended Abstract

The notion of symbolic consumption formed on the basis of postmodern age's understanding of consumption represents tendency of consumers towards consuming products that satisfy psychological and social necessities beyond physical ones. While there is a rapid change from consuming products according to their functional aspects, to consuming them according to their symbolic values, postmodern consumers prefer actualizing fantasies either formed in their imagination or the ones that are represented to them by companies that control markets (Odabaşı, 2017: 129). The consumer, who wants to exist in the fantasy world created in this context, tends to make purchasing decisions according to the symbolic benefits of products. In the consumer society, defined as the society who 'learns' consuming (Baudrillard, 2013: 87), product preferences are made on the basis of the symbolic meanings attributed to them. Today, consumption should be analyzed as a social and cultural process involving indicators and symbols (Bocock, 2005: 13).

The concept of symbol which is resourced from comparing a specific objective phenomenon or being either with an ideational concept or with the expansion or connotations of it (Uçar, 2004: 24), can be defined as "marks that replace something such as an object or idea. In a wider sense, they can be accepted as extensive and wide marks which have relations to the thing they represent" (Odabaşı, 2013: 84). The concept of symbolic consumption stands for the wish of consumers to buy products that will satisfy their psychological or social needs rather than satisfying their physical necessities. This concept is based on the understanding that consumers pursue affective and symbolic benefit aside from pursuing rational benefit; while emphasizing the symbolic dimension of consumption, the concept discusses the reasons that direct individuals towards consumption and it embraces symbolic values as the main element of consumption. According to this, consumers consume products by taking their symbolic values into consideration. Individuals pursue the goals of representing their identities and individualities, defining and positioning themselves by consuming these products.

In the postmodern age, accuracy and validity of traditional viewpoint about consumer, which is regarded as a passive buyer, has lost its significance (Solomon, 2003: 26). In postmodern age, activeness is attributed to the consumer which changed the image of consumption. This transformation necessitated privatization of products with the promise of psychological and social benefits rather than physical ones. Symbolic values attributed to the products are at the center of these promises. These values represent meanings attributed to products and they don't naturally exist. Advertisements are one of the most efficient instruments in ascribing such meanings. Advertising as a process of creating a meaning is "a process in which meanings of symbols frequently change and symbols continuously reproduce themselves according to the culture in which they are formed, according to the context, consumer experiences and social codes" (Batı, 2012: 22).

¹ Öğr. Gör., Akev Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi, pelinugumu@gmail.com

Jewelries, especially diamonds, are the most common products that have symbolic values. Beyond being jewelries, these products have social symbolic values based on senses. The goal of this research is to present the production and representation of symbolic values in commercial films of diamond jewelries in the frame of symbolic consumption. For this aim, commercial films are chosen with purposive sampling method and they are analyzed through discourse analysis method. At the end of the research, it is observed that meanings such as love, affection, loyalty are attributed to diamond products. Diamonds, featuring as the symbol of proposals, reliable relationships, love and loyalty are pictured as the dream of every woman no matter what her age is; they are also presented as a significant indicator of love or redeeming himself used by men when they are in a difficult situation. These meanings attributed to the products are reinforced in the stories, brand slogans and the unshakable position of its place in consumer mind is strengthened. Ultimately, the fact that diamond is only jewelry is ignored and it is presented as an essential part of love and relationships, and a certain element for expression of feelings.

Keywords: Advertisement, Discourse, Symbolic Consumption, Diamond.

JEL Codes: M30, M31, M37

Sembolik Tüketim Çerçevesinden Pırlanta Ürünlerine Ait Reklam Filmlerinin Çözümlemesi

Genişletilmiş Özet

Postmodern çağın tüketim anlayışıyla şekillenen sembolik tüketim kavramı, tüketicilerin fiziksel ihtiyaçlarının ötesinde psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayacak ürünlere yönelmelerini ifade eder. Ürünlerin sadece fonksiyonel özelliklerine göre tüketilmesinden sembolik olarak tüketimine hızlı bir kayma kendini gösterirken; postmodern tüketici düşler dünyasında oluşturduğu ya da kendine sunulan fantezileri tüketim yoluyla gerçekleştirme yolunu tercih etmektedir (Odabaşı, 2017: 129). Bu bağlamda yaratılan fantezi dünyasında var olmak isteyen tüketici, ürünlerin sembolik faydalarına göre satın alma kararına yönelmektedir. Tüketimin öğrenilmesi toplumu (Baudrillard, 2013: 87) olarak tanımlanan tüketim toplumunda ürün tercihleri de sembolik anlamları çerçevesinde yapılmaktadır. Günümüzde tüketimin, gösterge ve sembollerin de içinde olduğu sosyal ve kültürel bir süreç olarak ele alınması gerekmektedir (Bocock, 2005: 13).

Belirli bir nesnel olay ya da olgunun, düşünsel kaynaklı bir kavram veya kendi kavramının açılımları ve çağrışımlarıyla karşılaştırılmasından doğan (Uçar, 2004: 24) sembol kavramı, “nesne ya da fikir gibi başka bir şeyin yerine geçen işaretler olarak açıklanabilir. Daha geniş bir yorumla, kapsamlı ve geniş işaretler olarak kabul edilebilir ve herhangi bir şeyi temsil ettiği kadar bir ilişkiyi de gösterir (Odabaşı, 2013: 84). Sembollerin temsiliyet ve etki gücü, tüketim tercihlerinde kendini göstermektedir. Ürünlerin tüketilmesinde sahip oldukları sembolik değerlerin etkisine dikkat çeken ve tüketicilerin rasyonel fayda dışında duygusal ve sembolik fayda peşinde oldukları anlayışından yola çıkan kavram; tüketime yönlendiren sebepleri de tartışır ve sembolik değerleri temel unsur olarak görür. Buna göre tüketiciler ürünleri sembolik değerlerini göz önünde bulundurarak tüketirler. Bu ürünleri tüketerek kimliklerini ve benliklerini ortaya koyma, kendilerini tanımlama ve toplumsal olarak kendilerini konumlandırma gibi amaçlar güderler.

Tüketiciyi pasif bir alıcı olarak gören geleneksel bakış açısının doğruluğunu ve geçerliliğini kaybettiği (Solomon, 2003: 26) postmodern dönemde tüketiciye atfedilen aktiflik, tüketicinin çehresini değiştirerek ürünleri fiziksel faydadan çok psikolojik ve sosyal fayda vaatleriyle özelleştirmeyi gerekli kılmıştır. Bu vaatlerin merkezinde ise ürünlere yüklenen sembolik değerler yer almaktadır. Sembolik değerler kendiliğinden var olmayan, toplumsal süreçler içinde yüklenen anlamları ifade eder. Reklamlar da bu anlamların yüklenmesinde etkili araçlardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir anlam yaratma süreci olarak karşımıza çıkan reklamcılık, “her an sembolik değişimlerin yaşandığı, yaratıldığı kültüre, bağlama ve tüketici deneyimlerine göre değişip, sosyal kodları da içine alarak sembollerin kendini tekrar tekrar ürettiği bir süreçtir” (Batı, 2012: 22).

Sembolik değere sahip ürünler söz konusu olduğunda en çok karşımıza çıkanlardan birisi mücevherler ve en özelde pırlanta takılardır. Bu ürünlere bir takı olmanın ötesinde duygusal temelli, toplumsal, sembolik anlamlar yüklenmektedir. Bu araştırmanın amacı, sembolik tüketim çerçevesinden pırlanta ürünlere ait reklam filmlerinde karşımıza çıkan bu sembolik anlamların nasıl üretildiğini ve sunulduğunu ortaya koymaktır. Bu amaçla, amaçsal örnekleme yöntemiyle seçilmiş pırlantalı ürünlere ait reklam filmleri söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırma sonucunda, pırlanta ürünlere aşk, sevgi, sadakat gibi anlamlar yüklendiği görülmektedir. Evlilik tekliflerinin, güçlü ilişkilerin, sevginin, sadakatin sembolü olarak başrolde yer alan pırlantalar hangi yaştan olursa olsun her kadının hayali olarak resmedilirken; her erkeğin de sevgisini göstermek için kullanması gereken önemli bir ifade şekli olarak karşımıza çıkmaktadır. Ürünlere yüklenen bu anlamlar hem reklam filmlerinin hikâyeleriyle hem de marka sloganlarıyla pekiştirilmekte, tüketici zihnindeki sarsılmaz duygusal konumu sağlamlaştırılmaktadır. En nihayetinde de pırlantanın sadece bir takı olduğu gerçeği göz ardı edilerek, sevginin ve ilişkilerin vazgeçilmez bir parçası ve duyguları ifadenin mutlak bir unsuru olarak sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Reklam, Söylem, Sembolik Tüketim, Pırlanta.

JEL Kodları: M30, M31, M37

Kaynakça

- Batı, U. (2012). *Reklamın Dili*, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Baudrillard, J. (2013). *Tüketim Toplumu*, (Çev.) Deliçaylı, H., Keskin, F., İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bocock, R. (2005). *Tüketim*, (Çev.) Kutluk, İ., Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Odabaşı, Y. (2013). *Tüketim Kültürü: Yetinen Toplumdan Tüketen Topluma*, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Odabaşı, Y. (2017). *Postmodern Pazarlama*, İstanbul: MediaCat Yayınları.
- Solomon, M. R. (2003). *Tüketici Krallığının Fethi*, (Çev.) Çetinkaya, S., İstanbul: MediaCat Yayınları.
- Uçar, T. F. (2004). *Görsel İletişim ve Grafik Tasarım*, İstanbul: İnkılap Yayınevi.

Food, Identity and Religion - 'Tekne Fasting' as Religious Identity Formation

Nazife GÜRHAN¹

Beyond being necessary for biological survival of human beings, food contains religious and cultural codes. These codes are effective in shaping eating customs of people and offering identity and drawing a symbolic border between individuals with different religious beliefs. Religious identity plays an undeniable role in the distinction between 'us' and 'others'. It is also possible to say that the main determinant of the differences in eating customs is religious references.

Religion does not only form the belief systems of its believers, but it also builds the rules governing the society by spreading into all aspects life and governing all institutions of society. Religion also regulates eating customs, one of the most important aspects of daily life, and plays an important role for creating a food culture. Religion places cultural meanings on food and categorizes them as edible/inedible. In addition, religion sometimes makes changes on an ordinary diet and transforms food into a religious ritual. For example, fasting, the worship performed by Muslims during the Ramadan by not eating and drinking anything from morning to evening, requires a change in the ordinary eating customs. Religion provides a religious ritual by changing the eating customs of its believers by fasting and establishes its power over the bodies and eating customs.

With the power that it establishes on eating customs and with the food culture it offers to its believers, religion actually provides religious identity to its believers. For example, we can say that a person fasting during the Ramadan adopted a Muslim religious identity. 'Tekne fasting' as a way to gain religious identity is a strategy for encouraging children and giving them religious identity. This form of fasting prevents small children from being hungry or thirsty for a long time during long Ramadan days. Moreover, it raises awareness about fasting for children. The word 'tekne' derives from the word "tenkiye", which means "giving an identity" in Arabic. As an old Anatolian tradition, it is encouraging young children to fast in almost every region of Turkey and to give them an Islamic identity.

This study evaluated the effects of 'tekne fasting' on the process of acquiring religious identity. In this study that uses qualitative research techniques, a focus group interview was conducted with university students consisting of 15 people. In addition, an in-depth interview was conducted with five secondary school students. Based on interviews carried out with in total of 20 people, this study was conducted in Mardin. In this study, we evaluated 'tekne fasting' as a way of acquiring religious identity in the context of eating sociology and we tried to reveal the relationship between religion, food and identity through the 'tekne fasting' experiences of children and young people.

By taking into account the tekne fasting experiences of the participants, we can say that the tekne fasting plays an important role in the process of acquiring religious identity. Moreover, we can say that adaptation of a religious ritual for the children and involvement of all the members of the family to ensure that the child loves that religious ritual contribute to the

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ngurhan71@gmail.com

vividness of that experience even many years later. The participants frequently mentioned the tolerance and love shown by the family elders during their tekne fasting experiences. Therefore, we can state that the process of giving children a religious identity is should not be performed by force, but through ensuring that the child loves the religious ritual as if he/she is playing a game. A child's adoption of a religious ritual at a young age and in the family environment during his/her socialization process make it easier for him/her to acquire Islamic identity, and in later years increase the likelihood of his/her fulfilling this worship.

Keywords: Food, Religion, Identity, Tekne Fasting, Islam.

Yemek, Kimlik ve Din -Dinsel Kimliklenme Biçimi Olarak Tekne Orucu

Yemek biyolojik olarak insanın hayatını devam ettirebilmesi için gerekli olmasının ötesinde dini ve kültürel kodları bünyesinde barındırmaktadır. Bu kodlar insanların yemek yeme alışkanlıklarının şekillenmesinde etkili olmakla kalmayıp onlara bir kimlik sunmakta ve farklı dini inanışa sahip bireylerle arasında simgesel bir sınırın çizilmesinde etkili olmaktadır. Biz ve öteki ayrımında dinsel kimliğin önemi yadsınamaz bir gerçek olmakla birlikte yemek yeme/beslenme alışkanlıklarındaki farklılıkların temel belirleyicisinin dini referanslar olduğunu söylemek mümkündür.

Din inananlarının inanç sistemlerini kurmakla kalmayıp toplumu düzenleyen kuralları da inşa ederek hayatın her alanına sirayet etmekte ve toplumun bütün kurumları üzerinde etkisini hissettirmektedir. Aynı zamanda din gündelik yaşam akışının en önemli temel taşlarından biri olan yemek-içme alışkanlıklarını da düzenleyerek yemek kültürünün şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Din besinlere kültürel anlamlar yükleyerek onları yenilir-yenilmez olarak kategorize etmenin dışında bazen de alışlagelen beslenme düzeni üzerinde yaptığı bazı değişikliklerle, beslenmeyi adeta bir dini ritüele dönüştürmektedir. Örneğin Ramazan ayında Müslümanların sabah ile akşam ezanı arasında hiçbir şey yemeyip içmeyerek gerçekleştirdikleri bir ibadet olan oruç, alışlagelen beslenme düzeni üzerindeki bir aylık değişim üzerine dayanmaktadır. Böylece din oruç ibadetiyle inananlarına beslenme şeklinin değişmesi üzerinden dini bir ritüel sunarak iktidarını inananlarının bedenleri ve beslenme biçimleri üzerinde tesis etmektedir.

Din, beslenme alışkanlıkları üzerinde tesis ettiği iktidarla inananlarına sunduğu yeme-içme kültürüyle aslında onlara dinsel kimlik de kazandırmaktadır. Örneğin Ramazan ayında oruç tutan bir insanın Müslüman dini kimliğine sahip olduğu rahatlıkla söylenebilir. Dinsel kimlik kazandırma yolu olarak tekne orucu da küçük çocukların uzun Ramazan günlerinde uzun süre aç ve susuz kalmalarını önlemek ve çocuğa oruç bilincini kazandırmak için yapılan bir özendirme ve dini kimlik kazandırma stratejisidir. Tekne orucu kavramı “tenkiye” kelimesinin zamanla değişmesinden oluşmakla birlikte tenkiye kelimesi Arapça “künyelemek, kimliklendirmek” anlamlarına gelmektedir. Bir Anadolu geleneği olarak ortaya çıkan bu uygulama ülkemizin hemen hemen her bölgesinde küçük çocukların oruç tutmasını özendirmek ve İslami bir kimlik kazandırmak için yapılagelmiş bir gelenektir.

Bu çalışmada tekne orucunun dini kimlik edinme süreçlerinde nasıl bir etki sağladığı araştırılmaya çalışılmıştır. Nitel araştırma tekniklerinin kullanıldığı bu çalışmada 15 kişiden oluşan üniversite öğrencileriyle bir odak grup görüşmesi yapılmıştır. Ayrıca 5 ortaokul öğrencisiyle de derinlemesine mülakat yapılmıştır. Toplamda 20 kişiyle yapılan görüşmelere dayanan bu çalışma Mardin kentinde gerçekleştirilmiştir. Bir dini kimlik edinme biçimi olarak

tekne orucunu yemek sosyolojisi bağlamında değerlendirdiğimiz bu çalışmada çocukların ve gençlerin tekne orucu deneyimleri üzerinden din, yemek ve kimlik ilişkisi açığa çıkarılmaya çalışılmıştır.

Yapılan görüşmelerde katılımcıların tekne orucu deneyimlerinden hareketle tekne orucunun dini kimlik edinme süreçlerinde önemli bir rol oynadığı görülmüştür. Bir ibadetin çocuğa göre uyarlanması ve ona sevdirmesi için ailenin bütün fertlerinin işe katılması bu deneyimin yıllar sonra bile hafızalarda canlı tutulmasına katkı sağladığını söyleyebiliriz. Katılımcılar aile büyüklerinin tekne orucu tutarken kendilerine gösterdiği hoşgörü ve sevgiyi sık sık dile getirmişlerdir. Bu durumun ise dini kimlik edinme süreçlerinin zorlama ile değil sevdirmeye ve bir nevi oyun yoluyla olduğuna bir işaret olduğunu ifade edebiliriz. Çocuğun toplumsallaşma sürecinde aile içerisinde dini bir ritüeli daha küçük yaşlarda yapması onun İslami kimliği edinmesini kolaylaştırmış ve daha sonraki yıllarda bu ibadeti yerine getirme olasılığını yükseltmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yemek, Din, Kimlik, Tekne Orucu, İslam Dini.

Kaynakça

Almerico, G.M. (2014). Food and identity: food studies, cultural and personel identity, *Journal of Business and Cultural Studies*, Vol: 8, 1-8.

Anderson, E. N. (2005). *Everyone eats: understanding food and culture*, New York and London: New York University Press.

Beşirli, H. (2010). Yemek, kültür ve kimlik, *Milli Folklor Dergisi*, S. 87, ss. 159-169.

Beşirli, H. (2012). *Yemek sosyolojisi yiyeceklere ve mutfağa sosyolojik bakış*, Ankara: Phoenix.

Beardsworth, A., Keil, T. (2011). *Yemek sosyolojisi, yemek ve toplum çalışmasına bir davet*, (A. Dede, Çev.), Ankara: Phoenix Yayınları.

Chambers, I. (2014). *Göç, kültür, kimlik*. (İ. Türkmen and M. Beşikçi, Tr.), İstanbul: Ayrıntı.

Douglas, M. (1972). Deciphering a meal, *Myth, Symbol and Culture*, Vol. 101, No.1, pp.61-81.

Fırat, M. (2014). “Yemeğin ideolojisi ya da ideolojinin yemeği: kimlik bağlamında yemek kültürü”, *CIU Folklor/Edebiyat*, C. 20, S. 80, ss. 129-140.

Fieldhouse, P. (2002). *Food and nutrition; customs and culture*. Cheltenham, UK: Nelson Thornes Ltd.

Fischler, C. (2011). Commensality, society and culture. *Social Science Information*, Vol. 50, (3-4).

Günebak, Ç. T., Merdol, T. K. (2012). Dinler ve beslenme, *Beslenme antropolojisi I* içinde, Ankara: Hatiboğlu Yay., ss. 93-105.

Gürhan, N. (2017). Yemek ve din: yemeğin dini simgesel anlamları üzerine bir inceleme. *Journal of the Human and Social Science Researches*, Vol. 6 (2), 1204-1223.

Ichijo, A., Ranta, R. (2016). *Yemek ve ulusal kimlik, -gündelik yaşamdan küresel siyasete-*, (E. Ataseven, Çev.), İstanbul: Ayrıntı.

Larson, N., Story, M. (2009). A review of environmental influences on food choices. *Annual Behavioral Medicine*; 38, Supplement 1, 56-73.

Sökefeld, M. (2001). Reconsidering identity. *Anthropos*, 96/2, 527-544.

Semiotic Comparison of “À Bout De Souffle” and “Blue Velvet” Films on The Axis of Modernity-Postmodernity

Nedret ÇAĞLAR¹, Ashhan DUMLU²

Abstract

Postmodernity constitutes the axis of this study which is associated with modernity in terms of continuity for some of the contrast for some as well as modernity which is settled in mind, language and life. Postmodernism, which draws attention with a different perspective in cultural, social, economic and political fields, cannot be explained in a single structure. Therefore, in order to understand postmodernism, it is necessary to explain the era of enlightenment as well as modernity.

In the study, the modernity-postmodernity relationship and / or the opposition will be discussed in the sample of Jean-Luc Godard's “A bout de Souffle” and David Lynch's “Blue Velvet” films through the semiotic method. Thus, the views that have gained meaning in the context of modernity-postmodernism will be evaluated through the films in question.

Keywords: Modernism, Postmodernism, Enlightenment, Semiotic Method.

JEL Codes: Z00, Z10, Z19.

Modernlik-Postmodernlik Ekseninde Serseri Âşıklar ve Mavi Kadife Filmlerinin Göstergebilimsel Karşılaştırılması

Özet

Zihinde, dilde ve yaşamda yerleşik hâle gelmiş modernliğin yanı sıra bazıları için karşıtlık, bazıları için de süreklilik bağlamında modernlikle ilişkilendirilen postmodernlik, bu çalışmanın eksenini oluşturmaktadır. Kültürel, sosyal, ekonomik ve siyasal alanlarda farklı bakış açısı ile dikkat çeken postmodernizm, tek bir yapı içerisinde açıklanamamaktadır. Bu nedenle postmodernizmi anlayabilmek için aydınlanma çağının ve aynı zamanda modernliğin açıklanması gerekmektedir.

Çalışmada modernlik-postmodernlik ilişkisi ve/veya karşıtlığı göstergebilimsel yöntem üzerinden Jean-Luc Godard'ın “Serseri Âşıklar” ve David Lynch'in “Mavi Kadife” filmleri örneğinde ele alınacaktır. Böylelikle modernlik-postmodernlik bağlamında anlam kazanmış görüşlerin, söz konusu filmler üzerinden değerlendirilmesi yapılacaktır.

¹ Dr. Öğr. Üyesi Nedret Çağlar, Süleyman Demirel Üniversitesi İletişim Fakültesi Genel Gazetecilik Ana Bilim Dalı, nedretcaglar@sdu.edu.tr

² Doktorant Ashhan Dumlu, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı, m.aslihandumlu@gmail.com

Anahtar Kelimeler: Modernizm, Postmodernizm, Aydınlanma, Göstergibilimsel Yöntem.

1. Giriş

Modernite ve postmodernite literatürde hem birbirinin devamı sayılmakta hem de birbirinden farklı konumlandırılmaktadır. Daha iyi bir dünya görüşü ile yola çıkan modernizm özellikle postmodernistler tarafından sıklıkla eleştiriye maruz kalmıştır. “Post” eki ile geç dönem modernite ya da modernite sonrası anlamına gelen postmodernite; literatürde modernitenin reddi, modernitenin devamı ya da modernitenin karşıtı olarak tanımlanmaya çalışılmıştır.

Aydınlanmayla bireyin aklını aracı olarak kullanması sonucu farkındalık eşiğini yükseltmesi ve yeni olanı keşfetmesi bağlamında ortaya çıkan modernizm Demir’e göre, 19. yüzyıl itibariyle Batı Avrupa’yı etkisi altına alan bakış açısı olarak değerlendirilmektedir (Demir, 2018: 166). Geleneksel olandan bağlarını kesin bir sınırla ayırma amacı güden modernizm; siyaset, ekonomi, kültür, sanat vb. pek çok alana yayılarak toplumsal değişimleri beraberinde getirmiştir. Modern dönemde, modern bilinçle oluşturulmuş eserler ise temelinde eski kalıpların yıkılarak yerine modern olanın benimsenmesi amacına hizmet etmiştir. Sinema alanında da hâkimiyetini sağlayan modernizm, modern anlatı sinemasının oluşmasında rol oynamıştır.

Özünde modernizme yönelik eleştirileri barındıran postmodernite ise özgürlük, farklılık ve hoşgörü niteliklerini benimsemiştir. Modernitenin devamı ya da modernitenin reddi şeklinde değerlendirilen postmodernitenin literatürde kesin bir tanımı bulunmamaktadır. Sarup, postmodernizmin 1960 yılında New York’da sanat dünyasında ortaya çıktığını, daha sonra eleştirmenler tarafından da kabul gördüğünü ve 1970’lerde Avrupa’da kuramcılar sayesinde geliştirildiğini belirtmektedir (2010: 186). Bauman’a göre; postmodernizm modernizmde var olan belirsiz koşullara karşı durmuş ve tekliği eleştirmiştir. Kalıplaşmış modern yargıları ters yüz etmeyi amaçlayan postmodernizm; özgürlük, farklılık ve hoşgörüyü benimsemiştir (2003: 131).

2. Yöntem

Göstergibilimsel yöntemin kullanıldığı çalışmada öncelikle moderniteye ve postmoderniteye değinilerek söz konusu iki terim üzerinde durulmuştur. Çalışmanın örneklem kısmını literatürde; modern anlatı sinemasında yer alan Jean-Luc Godard’ın “Serseri Âşıklar” filmi ile postmodern anlatı sinemasında yer alan David Lynch’in “Mavi Kadife” filmi oluşturmaktadır. Bunun bir sonucu olarak söz konusu filmler üzerinden modernizm ve postmodernizm örneklendirilmeye çalışılmıştır. Her film kendi içerisinde yer alan ilk 15 dakikası ile sınırlandırılmış ve analizleri bu kesitler üzerinden yapılmıştır.

3. Amaç

Çalışmada; modern ve postmodern anlatı sinemasında yer alan örnek filmler üzerinden, modernizm ve postmodernizmin karşılaştırılması yapılmış ve bu iki kavramın anlaşılabilir kılınması amaçlanmıştır.

4. Bulgular

Çalışmada modernlik ve modernizm kıstasında ele alınan “Serseri Âşıklar” filmi, modernizmin sinemada yansıması şeklinde değerlendirilmektedir. Modern dönemin, modern insanına yapılan vurgular filmin her dakikasında dikkati çekmektedir. Ayrıca oyuncu yönetimi, kurgu, mekân seçimleri ve pek çok farklı oluşumla klasik anlatıdan ayrılan modern anlatı sineması; geleneksel olan ile modern olan arasındaki ayrımı Serseri Âşıklar örneğinde olduğu gibi açıkça betimlemektedir.

Çalışmanın bir diğer basamağını oluşturan postmodernizm ve postmodernlik, Mavi Kadife filmi üzerinden örneklendirilmeye çalışılmıştır. Modern anlatının ne reddedildiği ne de tamamen kabul edildiği postmodernizmdeki ikilik, filmdeki karelerde de kendisini göstermektedir. Modern anlatıdan farklı olarak benimsenen özellikler; karakter seçiminde, kadın ve erkeğin temsiliyetinde, kaotik düzeninin betimlenmesinde vb. pek çok sahnede kendisini göstermektedir. Tek bir gerçekliğin olmadığı postmodernizmde gerçekliğin değiştirilerek yeni bir boyut kazandırılma durumu film anlatısında da etkili olmuştur.

5. Sonuç

Literatürde yer alan modernizm ve postmodernizm karışıklığı her alanda olduğu gibi sinemada da filmler üzerinden betimlenmeye çalışılmıştır. Yapılan incelemeler ve değerlendirmeler sonucunda açıkça denilebilir ki; modernizmi postmodernizmden kesin sınırlar ile ayırmak zor bir uğraş çabasına girmektir. Bu iki terim hem birbirinden beslenen hem de birbirinden uç noktalarda ayrılan aynı bütünü farklı şekillerde yorumlama perspektifidir.

Kaynakça

Bauman, Z. (2003). *Modernlik ve Müphemlik*, (Çev.) Türkmen, İ., İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Demir, Ö. (2018). *Bilim Felsefesi*, Ankara: Sentez Yayıncılık.

Sarup, M. (2010). *Post-Yapısalcılık ve Postmodernizm*, (Çev.) Güçlü, A., İstanbul: Kırk Gece Yayınları.

A Literature Screening for Marketing Accounting and A General Evaluation

Sevgi Sümerli SARIGÜL¹, Şerife KARAGÖZ²

1. Introduction

Businesses have to continue their development and continuity in a more rigorous and competitive environment, together with globalization. In order to be successful, businesses need to be able to use global competitive strategies effectively and at the same time to be in a continuous innovation and development. This situation has brought together the marketing information system and the accounting information system in a coordinated and strategic manner, revealing the importance of accounting data in the determination of marketing strategies. Marketing and accounting are vital functions for businesses. They also interact with each other to a large extent.

In order to ensure that the marketing decisions are taken correctly, it is useful to support these decisions with accounting and based on the cost basis. The aim of the study is to meet the expectations of marketing function from accounting, to determine directly related topics and to reveal the effects and results of marketing decisions related to accounting.

2. Marketing Accounting

Decisions taken in marketing should be supported by information obtained from reliable sources. Especially in planning and controlling activities that can be realized in the future, the information of the accounting department is mostly used. The quality of a decision depends on the proper resolution of the problem. Therefore, in order to facilitate the decision-making process, information on marketing should be supported by the information to be obtained from accounting. Because the information to be obtained from accounting is the basic basis of marketing decisions. At this point, the relationship between marketing and accounting shows itself in the sense of marketing accounting (Ceran ve İnal, 2004: 63-64).

Conceptually, marketing accounting has taken its place in business literature in Germany with the efforts of Köhler as a result of scientific discussions. Through accounting, the decisions taken in the field of marketing are valid and appropriate. Marketing accounting, which has an integrated conceptual structure, can be expressed as collecting a various information related to marketing and distributing it to the employees according to their needs (Köhler, 1989: 118).

In the general framework, attempts to solve the problems between marketing and accounting started in the late 1970s and continued in the early 1980s. Nowadays, studies on this subject are still being done. The first initiative in this area is established under the name of Marketing Accounting Center within the Cranfield School of Management in England and it is known that it started its activities. The priority target addressed by this center is; development

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kayseri Üniversitesi, MYO, ssumerli@erciyes.edu.tr

² Bilim Uzmanı, krgz_srf@hotmail.com

of existing financing instruments and support of cooperation in existing projects, filling the gap between marketing and accounting (Wieder, 1999: 262-263).

Marketing accounting; this standard covers the costs of marketing functions that are required for the delivery and return of the products to the buyers. It examines the reflections of these costs to buyers, sales regions, products, distribution channels and order volumes. In addition to this, it provides the support to the managers about the planning and taking decisions by determining the information about the cost and controlling the costs (Badem ve Fırat, 2011: 79).

3. Conclusion

While routine functions are carried out by enterprises, differences have started to be manifested in the understanding of business administration within the framework of changes occurring in every area of life from past to present. Changes in all business functions from procurement to marketing, sales and distribution have facilitated the transition from traditional marketing to modern marketing. In this direction, many issues ranging from product development to design, production, advertising and distribution channels have entered the field of marketing activities.

Marketing accounting is a special area for marketing control by providing the information required for marketing decisions to accounting (cost accounting). Thus, marketing accounting supports decision making in marketing and provides important information to the enterprise in terms of competitors.

It is not right to link the profitability and success of a business to accounting and marketing departments. This success is achieved by working in harmony with the departments in the entire department. To make the concept of marketing accounting more effective in business literature; Considering the common working areas on the same axis, the bridge between the functions of marketing and accounting needs to be strengthened.

Keywords: Marketing, Accounting, Marketing Accounting.

JEL Codes: M10, M12, M16

Pazarlama Muhasebesine Yönelik Bir Literatür Taraması ve Genel Bir Değerlendirme

1. Giriş

Küreselleşmeyle beraber, işletmeler günümüzde daha sıkı ve zorlu bir rekabet ortamı içinde gelişimlerini ve devamlılıklarını sürdürmek zorundadırlar. İşletmelerin başarılı olmaları için küresel rekabet stratejilerini etkin bir şekilde kullanabilmelerinin yanı sıra aynı zamanda sürekli bir yenilik ve gelişim içinde olmaları gerekmektedir. Bu durum pazarlama bilgi sistemi ile muhasebe bilgi sisteminin birbiri ile koordineli ve stratejik olarak etkileşimini sağlayarak, işletmelerin muhasebe verilerinin, pazarlama stratejilerinin belirlenmesindeki önemini ortaya çıkarmıştır. Pazarlama ve muhasebe işletmeler için yaşamsal fonksiyonlardır. Bunun yanında büyük ölçüde de birbirleriyle etkileşim içindedirler.

Pazarlama kararlarının doğru alınmasının sağlanması açısından, bu alınan kararların muhasebe bilgileriyle desteklenmesi ve maliyet temeline dayandırılması faydalı olacaktır. Çalışmanın amacı, pazarlama işlevinin muhasebeden beklentilerini karşılamak, doğrudan ilişkili konuları belirlemek ve pazarlama ile ilgili kararların muhasebe açısından etkilerini ve sonuçlarını ortaya koymaktır.

2. Pazarlama Muhasebesi

Pazarlamada alınan kararların, güvenilir kaynaklardan elde edilen bilgilerle desteklenmesi gerekmektedir. Özellikle gelecekte gerçekleştirilebilecek faaliyetlerin planlanmasında ve kontrolünde çoğunlukla muhasebe bölümünün bilgilerinden faydalanılmaktadır. Bir kararın kalitesi, sorunu uygun biçimde çözümlenmeye bağlıdır. Bu sebeple karar alma aşamasının kolaylaştırılması için pazarlamaya ilişkin bilgilerin, muhasebeden sağlanacak bilgilerle desteklenmesi gerekmektedir. Çünkü muhasebeden sağlanacak bilgiler, pazarlama kararlarının temel dayanak unsurları niteliğindedir. Bu noktada pazarlama ile muhasebe arasındaki ilişki çerçevesinde pazarlama muhasebesi anlayışı kendisini gösterir (Ceran ve İnal, 2004: 63-64).

Kavramsal olarak pazarlama muhasebesi, Köhler'in çabaları ile Almanya'da, bilimsel içerikli tartışmalar sonucu işletme literatüründeki yerini almıştır. Muhasebe vasıtasıyla, pazarlama alanında alınan kararlar geçerli ve uygun olmaktadır. Bütünleşik bir kavramsal yapısı olan pazarlama muhasebesi, "pazarlama ile ilgili çeşitli bilgileri toplayarak, çalışanlara ihtiyaçları doğrultusunda dağıtılması" olarak ifade edilebilir (Köhler, 1989: 118).

Genel çerçevede pazarlama ve muhasebe arasında oluşan problemleri çözmeye yönelik girişimler, 1970'lerin sonlarından başlamış, 1980'lerin başlarında devam etmiştir. Günümüzde de bu konuda çalışmalar halen yapılmaktadır. Bu konudaki ilk girişim İngiltere'de Cranfield Yönetim Okulu bünyesinde, Pazarlama Muhasebesi Araştırma Merkezi adıyla oluşturulmuş ve faaliyetlerine başladığı bilinmektedir. Bu merkez tarafından ele alınan öncelikli hedef; "*mevcut finansman araçlarının geliştirilmesi ve mevcut projelerdeki iş birliğinin desteklenmesi, pazarlama ve muhasebe arasındaki boşluğun doldurulması*" (Wieder, 1999: 262-263).

Pazarlama muhasebesi; mamullerin alıcılara ulaştırılması ve paraya çevrilmesinde gereksinim duyulacak pazarlama işlevlerinin maliyetlerini kapsar. Bu maliyetlerin alıcılara, satış bölgelerine, mamullere, dağıtım kanallarına ve sipariş hacimleri içeriğindeki uygulama alanlarına yansımalarını inceler. Bununla birlikte maliyete ilişkin bilgilerin belirlenmesi ve maliyetlerin kontrolünü sağlayarak yöneticilere planlama ve alacakları kararlar ile ilgili destek sağlar (Badem ve Fırat, 2011: 79).

3. Sonuç

İşletmeler tarafından rutin işlevler gerçekleştirilirken, geçmişten günümüze kadar hayatın her alanında oluşan değişiklikler çerçevesinde işletmecilikle ilgili anlayışlarda da farklılıklar kendisini göstermeye başlamıştır. Tedarik çalışmalarından pazarlamaya, satışa ve dağıtıma kadar bütün işletme fonksiyonlarına ilişkin yaşanan değişimler, geleneksel pazarlama yaklaşımından çağdaş pazarlamaya geçişi kolaylaştırmıştır. Bu doğrultuda ürün geliştirilme aşamasından tasarıma, üretime, reklâma ve dağıtım kanallarına kadar birçok konu pazarlama faaliyetlerinin alanına girmiştir.

Pazarlama muhasebesi, pazarlamaya ilişkin kararlar için gerekli olan bilgileri muhasebeden sağlayarak (maliyet muhasebesi) pazarlama denetimi yapan özel bir alandır.

Böylece pazarlama muhasebesi, pazarlama konusunda karar almayı destekler ve rakip işletmeler açısından işletmeye önemli bilgiler sağlar.

Bir işletmenin kârlılığını ve başarısını sadece muhasebe ve pazarlama departmanlarına bağlamak doğru değildir. Söz konusu başarı, tüm departmandaki bölümlerin uyum içinde çalışması ile elde edilir. Pazarlama muhasebesi kavramını işletmecilik literatüründe daha etkin bir duruma getirmek için; aynı eksendeki ortak çalışma alanlarının dikkate alınması, pazarlamanın ve muhasebenin işlevleri arasında bulunan köprünün güçlendirilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Pazarlama, Muhasebe, Pazarlama Muhasebesi.

JEL Kodu: M10, M12, M16

Kaynakça

Badem, C. ve Fırat, D. (2011). “Temel Pazarlama Bileşenleri Açısından Muhasebe Verilerinin Kullanılması: Pazarlama Muhasebesi”, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 1(21), 77-101.

Ceran, Y. ve İnal, M.E. (2004), “Maliyet Bilgileri Temeline Dayalı Pazarlama Kararları İçin Pazarlama Muhasebesi”, *Erciyes Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 22, ss. 63-83.

Kohler, R. (1989). “Marketing-Accounting”, *Marketing-Schnittstellen Herausforderungen für das Management, Festschrift für H. Raffée, Herausgeber: Günter Specht, Günter Silberer, Werner H. Engelhardt, Stuttgart, Schaffer-Poeschel Verlag*, pp. 117-139.

Schiff, A. D. (1999). “Acquire Clients by Stressing These 40 Benefits of Accounting Services”, *The CPA Journal, August*, pp. 72-73.

Wieder, B. (1999). “Kosten- und Erlösrechnung im Marketing-Accounting”, *Wiesbaden, Deutscher Universitäts-Verlag GmbH. Und Betriebswirtschaftlicher Verlag Dr. Th. Gabler GmbH*.

Yüksek Öğretim Öğrencilerinin Bağımsız Denetim Mesleğine Bakış Açılarının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma

Mustafa MORTAŞ¹, Osman ÇEVİK²

1. Giriş

İşletmeler, kendi faaliyetleri ile ilgili olarak güvenilir, anlaşılabilir, karşılaştırılabilir ve ihtiyaca uygun finansal bilgileri sunmak zorundadırlar. Günümüzde hem sunulan bilgilerin çeşitlenmesi hem de bu bilgilerden faydalanan finansal bilgi kullanıcılarının sayısının artması sonucunda söz konusu bu finansal bilgiye olan ihtiyaç ve güven duygusu da giderek daha önemli hale gelmiştir (Çıtak, 2009. 11). Ancak sürekli gelişmenin yaşandığı ve buna bağlı olarak giderek karmaşıklaşan işletme ortamında sunulan finansal bilgilerin doğruluğunda da bazı hataların olduğu bir gerçektir.

Yaşanan finansal kriz ve skandallar güvenilir ve yüksek kaliteli finansal raporlamaya olan ihtiyacı artırmıştır. Bu durumun bir sonucu olarak da kaliteli ve bağımsız denetimin önemi ortaya çıkmıştır. Ayrıca, işletme faaliyetlerinin ve gerçekleştirdiği işlemlerinin daha karmaşık hale gelmesi ve finansal tablo kullanıcılarının ihtiyaçlarının farklılaşması nedeni ile finansal raporlama uygulamalarının anlaşılabilirliğinin azalması sonucu bağımsız denetimden geçmiş finansal tablolar daha önemli hale gelmiştir (Karataş, 2014. 124).

2. Bağımsız Denetim Kavramı

Kavramsal olarak bağımsız denetim, Amerikan Muhasebe Birliği (American Accounting Association) bünyesinde faaliyet gösteren Temel Denetim Kavramları Komitesi (Basic Auditing Concepts Committee) tarafından 1972 yılında yapılan bağımsız denetim tanımı esas alınmaktadır. Buna göre bağımsız denetim, “iktisadi faaliyet ve olaylarla ilgili iddiaların önceden saptanmış ölçütlere uygunluk derecesini araştırmak ve sonuçları ilgi duyanlara bildirmek amacıyla tarafsızca kanıt toplayan ve bu kanıtları değerleyen sistematik bir süreç” olarak ifade edilmektedir (Demir vd., 2016. 38).

19. Yüzyılda işletmelerin faaliyet alanlarının genişlemesi, üretim tekniklerinin değişmesi, geniş ve karmaşık organizasyon yapılarının ortaya çıkması, işletme sahibi yöneticilerin yerini profesyonel yöneticilerin alması denetim mesleğinin ön plana çıkmasına neden olmuştur. 1900’lü yılların başında denetçilerin belge ve kayıtlarda olabilecek hata ve hileleri tespit etmeye yönelik denetim yaklaşımı olan “*belge denetimi*” yaklaşımı ortaya çıkmıştır. 1930’lu yıllardan itibaren finansal tabloların bir bütün olarak incelenmeye başlanmasıyla “*mali tablo denetimi*” yaklaşımı gelişmiştir. Sonraki yıllarda işletmelerin iç kontrol yapılarına ağırlık vermeye başlamaları sonucunda denetçiler, yaklaşımlarını geliştirerek “*sistemlere dayalı denetim*” yaklaşımını benimsemişlerdir. Bilgisayar uygulamalarının, analitik inceleme prosedürlerinin, istatistiki örnekleme yöntemlerinin yaygın biçimde kullanılmaya başlanmasıyla birlikte “*yönetim/faaliyet denetimi*” yaklaşımı gelişmiştir

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, mortasmustafa@gmail.com

² Prof. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, osmancevik@hotmail.com

(Ataman vd., 2001. 16). 2000’li yıllardan sonra karşılaşılan büyük ölçekli finansal skandallar sonucunda ise **“risk odaklı denetim”** yaklaşımı ortaya çıkmıştır (Selimoğlu vd., 2017. 4).

Finansal raporların gerçeğe uygun, anlaşılabilir ve finansal bilgi kullanıcılarının ihtiyaç duyduğu faydalı bilgiyi sağlaması finansal raporların niteliksel özelliklerinden biri olan doğrulanabilirlik özelliği ile de vurgulanmıştır. Doğrulanabilirlik özelliği, finansal bilgi kullanıcılarının, bilginin açıklamayı amaçladığı ekonomik olayı gerçeğe uygun bir şekilde sunduğundan emin olmasına yardımcı olur. Doğrulanabilirlik, farklı bilgi düzeyindeki ve bağımsız gözlemcilerin belirli bir açıklamanın gerçeğe uygun sunulduğu hususunda görüş birliğine varabilmeleri anlamına gelmektedir (KGK, Kavramsal Çerçeve. 10). İşletmelerde üretilen finansal bilgilerin işletmenin iç ve dış paydaşlarına sunulması finansal raporların doğru, dürüst ve güvenilir olarak hazırlanması gerekmektedir.

Bu bağlamda, Bağımsız Denetim Standardı 200'de *"denetimin amacı, hedef kullanıcıların finansal tablolara duyduğu güven seviyesini artırmaktır"* şeklindeki ifade bu durumu açıkça vurgulamaktadır (KGK, Bağımsız Denetim Standardı 200, 4).

3. Bağımsız Denetim Mesleğine Bakış Açılarının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma

3.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Çalışmada, iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerinin bağımsız denetim mesleğine bakış açılarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışma için yapılan anket uygulamasında 2017-2018 eğitim yılı bahar dönemi sonunda KMÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme, İktisat ve Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümlerinin ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri seçilmiştir. İktisadi ve idari bilimler fakültesi bünyesinde yer alan Uluslararası İlişkiler Bölümü öğrencileri öğrenim süresince herhangi bir muhasebe dersi almadıkları için uygulama dışı bırakılmışlardır.

Diğer taraftan, birinci sınıf öğrencileri her ne kadar genel muhasebe dersinde, serbest muhasebeci ve mali müşavirlik ile yeminli mali müşavirlik ile bağımsız denetçilik meslekleri hakkında belirli oranda bilgi edinseler de hem öğrenciliklerinin ilk yılında oldukları için mezuniyetten sonra neler yapabilecekleri hakkında net bilgilerinin olmaması hem de bağımsız denetim mesleği hakkında yeteri kadar bilgiye sahip olmamaları nedeniyle uygulamaya dahil edilmemişlerdir. Anket uygulaması 2017-2018 eğitim yılının bahar döneminde toplam 315 öğrenciyle yapılmış ancak 10 adet anket eksiklikleri nedeni ile geçersiz sayılmış ve analizler 305 anket üzerinden gerçekleştirilmiştir.

3.2. Anket Geliştirme ve Verilerin Hazırlanması

Çalışma, bir saha araştırması olup, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerinin bağımsız denetim mesleğine bakış açılarını belirlemeye yönelik anket uygulaması yapılmıştır. Uygulanan anket çalışması, yapılan literatür taraması sonucu oluşturulmuş olup, benzer konularda daha önce uygulanan anketlerin, üzerinde birtakım değişiklikler yapılarak geliştirilmiştir (Tepeli & Kayhan, 2015; Erduru vd., 2017; Çetinoğlu & Bakar, 2017). Anket; demografik bilgiler ve bağımsız denetim mesleğine bakış açıları ile ilgili ifadeler olarak iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, öğrencilerin demografik yapılarını belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. Anketin ikinci bölümünde ise, öğrencilerin bağımsız denetim mesleğine bakış açılarının belirlenmesine yönelik sorular yer almaktadır.

3.2. Bulguların Değerlendirilmesi

Yapılan anket çalışmasından hareketle yapılan güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach Alfa katsayısı oldukça yüksek ($\alpha=0,904$) bulunmuştur. Yani yapılan anket çalışmasının güvenilirlik düzeyinin oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir.

1- Demografik Özelliklerle İlgili Bulgular

Ankete katılan öğrencilerin %58 bayan, %42'sinin ise erkek öğrencilerden oluştuğu belirlenmiştir. Öğrencilerin öğrenim türleri açısından değerlendirilmesi sonucunda ise %51,5'inin normal öğretim, %48,5'inin de ikinci öğretim öğrencilerinden olduğu görülmüştür. Elde edilen verilere göre, ankete katılan öğrencilerin, %85,2'si İşletme, %6,2'si İktisat, %8,5'i de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümü öğrencilerinden oluşmuştur.

2- Bağımsız Denetim Mesleğine Bakış Açılımları İle İlgili Bulgular

Ankete katılan öğrencilerin ifadelerine verdikleri cevapların frekans ve yüzde analizleri yapılmış ve aşağıdaki Tablo 1'de yer alan sonuçlar elde edilmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun (%71,5'i -kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum ifadesinin toplamı) bağımsız denetim mesleğini kariyer yapma imkânı olan bir meslek olarak algıladıkları görülmektedir.

Ankete katılan öğrencilerin, bağımsız denetim mesleğini "*bağımsız çalışmaya izin veren bir meslek olarak algıladıklarını*" ifade edenler ile, "*hareketli ve dinamik bir meslek olarak algıladıklarını*" ifade edenlerin katılım düzeyleri yönüyle birbirlerine oldukça yakın sonuç verdiği Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1: Katılımcıların Bağımsız Denetim Mesleğine Bakış Açılımlarına Yönelik Frekans Tablosu

İfadeler		Kesinlikle	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle	Toplam
		Katılıyorum	Katılıyorum			Katılıyorum	
Disiplinli ve düzenli çalışma gerektiren bir meslek olduğunu düşünüyorum	Frekans	23	32	59	141	50	305
	%	7,5	10,5	19,3	46,2	16,4	100
Güven esasına dayanan bir meslek olduğunu düşünüyorum	Frekans	12	28	78	133	54	305
	%	3,9	9,2	25,6	43,6	17,7	100
Kariyer yapma imkânı olan bir meslek olduğunu düşünüyorum	Frekans	12	24	51	147	71	305
	%	3,9	7,9	16,7	48,2	23,3	100
Mesleğin geleceğinin daha iyi olacağını düşünüyorum	Frekans	14	28	77	129	57	305
	%	4,6	9,2	25,2	42,3	18,7	100
İş olanakları fazla olan bir meslek olduğunu düşünüyorum	Frekans	13	36	89	122	45	305
	%	4,3	11,8	29,2	40,0	14,8	100
Uzun dönemde yüksek yaşam standartları sunabilen bir meslek olduğunu düşünüyorum	Frekans	12	37	84	119	53	305
	%	3,9	12,1	27,5	39,0	17,4	100
İş bulma potansiyeli fazla olan bir meslek olduğunu düşünüyorum	Frekans	16	36	93	128	32	305
	%	5,2	11,8	30,5	42,0	10,5	100
Bağımsız çalışmaya izin veren bir meslek olduğunu düşünüyorum	Frekans	23	50	72	123	37	305
	%	7,5	16,4	23,6	40,3	12,1	100
İşe girildiği andan itibaren yüksek gelir elde edebilecek bir meslek olduğunu düşünüyorum	Frekans	19	58	63	117	48	305
	%	6,2	19,0	20,7	38,4	15,7	100
Hareketli ve dinamik bir meslek olduğunu düşünüyorum	Frekans	21	43	79	127	35	305
	%	6,9	14,1	25,9	41,6	11,5	100
Toplum içinde statü sağlayan bir meslek olduğunu düşünüyorum	Frekans	12	37	69	142	45	305
	%	3,9	12,1	22,6	46,6	14,8	100

Yapılan t-testi sonucunda normal öğretim öğrencileri ile ikinci öğretim öğrencileri ifadelerine benzer cevaplar verdikleri diğer bir ifade ile istatistiksel olarak verilen cevaplar açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir.

Cinsiyet açısından değerlendirildiğinde bayan öğrenciler erkek öğrencilere göre ifadeler daha çok katıldıkları yani ifadeler e daha çok olumlu cevap verdikleri yapılan t–testi sonucunda belirlenmiştir. Öğrencilerin yaşadığı bölgeler açısından istatistiksel olarak ifadeler verilen cevaplar açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir.

En çok ilgi çeken ders türü açısından ise, “Muhasebe alanı ile ilgili derslere ilgi duyan” öğrenciler “Üretim ve pazarlama alanı ile ilgili derslere ilgi duyan” öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir. “Yönetim ve organizasyon alanı ile ilgili derslere ilgi duyan” öğrenciler ile “Sayısal ve istatistik alanı ile ilgili derslere ilgi duyan” öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir. “Sayısal ve istatistik alanı ile ilgili derslere ilgi duyan” öğrenciler ile “Üretim ve pazarlama alanı ile ilgili derslere ilgi duyan” öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir.

4. Sonuç

Ankete katılım yapan öğrencilerin bölümleri açısından genel olarak işletme bölümü öğrencilerinin muhasebe ile bağımsız denetçilik mesleğini sürdürme yönündeki eğilimlerinin daha fazla olacağı yapılan çalışma sonucunda elde edilen diğer bir bulgudur.

İfadeler verilen cevapların ortalamaları alındığında, en yüksek ortalama “*bağımsız denetçilik mesleğinin kariyer olanağı sunan bir meslek*” olarak algılandığı tespit edilmiştir. En yüksek ortalamaya sahip olan diğer ifade ise, ankete katılan öğrenciler “bağımsız denetim mesleğinin güven esasına dayanan bir meslek” olarak algıladıkları ifadesi yer almaktadır. Yine en yüksek ortalamaya sahip olan diğer bir ifade ise; öğrenciler, “mesleğin geleceğinin daha iyi olacağı” yönündeki düşüncelerini belirttikleri ifade olduğu görülmüştür.

Diğer taraftan, öğrencilerin babalarının mesleklerinin, öğrencilerin bağımsız denetim mesleğine bakış açılarında herhangi bir etki etmediği gibi, özellikle çocukların olaylara/mesleklere bakış açılarında etkisi olabileceği düşünülen annelerin eğitim durumlarının aynı şekilde öğrencilerin bağımsız denetim mesleğine bakış açılarında herhangi bir etkisinin olmadığı sonucu da belirlenmiştir.

Bununla birlikte anket uygulaması sadece KMÜ İİBF öğrencileri üzerinde yapıldığı için analiz sonuçlarını Türkiye'deki tüm İİBF öğrencileri üzerine genellemek uygun olmayacağı ayrıca belirtilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Bağımsız Denetim, Bağımsız Denetçi, Muhasebe Eğitimi

JEL Kodu: M41, M42, M49

Kaynakça

Ataman, Ü., Hacırüstemoğlu, R. & Bozkurt, N. (2001), Muhasebe Denetimi Uygulamaları, Alfa Kitabevi, I. Baskı, İstanbul

Çetinoğlu, T. & Bakar, Ö. (2017), “Türkiye’de Adli Muhasebe Eğitiminin Gerekliği Dumlupınar Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu Muhasebe Bölümü Öğrencilerinin Farkındalıkları Üzerine Bir Araştırma”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (58)

Çıtak, N. (2009), Hileli Finansal Raporlamada Yaratıcı Muhasebe, Türkmen Kitabevi, İstanbul

Demir, M., Çiçekay, H. Arslan, Ö. Arslan, E. (2016), “Muhasebe Meslek Mensuplarının Bağımsız Denetçilik Mesleği Hakkındaki Düşünceleri: Van İlinde Bir Araştırma”, *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 17 (1),

Erduru, İ., Deran, A. & Çelik, S. (2017), “Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Muhasebe Mesleğine Bakış Açılarının İncelenmesi: Ömer Halis Demir Üniversitesi Örneği”, *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 5 (2)

Karataş, M. (2014), “Şirket Denetçiliğinden Bağımsız Denetçiliğe”, *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*, 14 (43)

KGK, Bağımsız Denetim Standardı 200, <http://www.kgk.gov.tr/portalv2/uploads/files/duyurular/v2/bds/bdsyeni25.12.2017/bds%20200-site.pdf>, (31.07.2018)

KGK, Kavramsal Çerçeve, http://kgk.gov.tr/portalv2/uploads/files/dynamiccontentfiles/t%c3%bc%20muhassebe%20standartlar%c4%b1/tmstfrs2018seti/finansal%20raporlamaya%20c4%b0li%c5%9fkin%20kavramsal%20c3%87er%c3%a7eve/k%c3%87_2018.pdf, (03.08.2018)

Selimoğlu, S. K., Özbirecikli M. & Uzay, Ş. (2017), Bağımsız Denetim: Türkiye Denetim Standartları ile Uyumlaştırılmış, Nobel Akademik Yayıncılık, 1. Basım, Ankara

Tepeli, Y. & Kayhan, B. (2015), “Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Muhasebe Mesleğine Bakış Açılarının Değerlendirilmesi: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Örneği”, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 13 (3)

Working Conditions of Tourism Employees, Problems Faced and Solutions Recommended (A Case Study on Hotels and Employee Satisfaction)

H. Neyir TEKELI¹

Both in the world and in Turkey; when the development of the tourism sector is analyzed, an obviously increasing trend of this sector is clearly observed. Also called smokeless industry, the tourism sector is among the key stones of the service sector. It is completely a labor-intensive sector in which widely utilized man power is inevitable. This sector is much more dependent on man power and the conditions affecting it (rather than other factors), not only by means of costs but also by all means (such as time, labor quality, legal frame and social conditions). Considering that the total contribution of tourism revenues to the Turkish economy over the last 13 years is over \$150 billion, the fact that 'Turkey is a tourism destination' is indisputable. As in many other service sectors, the tourism industry also includes issues such as excessive workload and even the complexity and time limit of the works, since it is a labor-intensive sector. Indeed, the tourism industry employees who have these characteristics, especially due to full capacity operation of the tourism enterprises during popular season periods, have feelings of exhaustion and unhappiness that cause them to be under stress. In the tourism industry, where the concepts of time and complexity are important, employers strongly feel the pressure of time. Tourism enterprises are 7/24 hours service providing facilities. In addition to all of these reasons, more work due to compulsory reasons, overtime work in extraordinary cases, the obligation to work on national holidays and general holidays, the lack of proportionality of the wages with the labor committed, the insufficiency of social security, and the seasonal unemployment at the end of the season negatively affect the employers in the sector. Irregular working times and the many reasons mentioned above in this area are not only the time pressure for those who are employed, but also negatively affect their private lives and even their health. Working life irregularity is accompanied by insomnia, non-adaptation to social life and depression. In tourism, a sector that requires the service to be offered totally by humans, employees need to be satisfied by the foundations they work with. In this article, the hardship of working conditions of tourism workers and the efforts to improve their working conditions will be analyzed and problems will be discussed in a case study (an investigation on employee satisfaction in a 5-star hotel in Antalya).

Keywords: Tourism, Employment in Tourism, Problems Faced by Labor Force in Tourism

¹ Dr., Istanbul Kültür University

Turizmde İstihdam Edilen İşgücünün Çalışma Koşulları, Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri (Örnek Çalışma: Antalya Bölgesi Seçilen Örnek Otel ve Çalışan Memnuniyeti Çalışması)

Dünyada ve Türkiye de turizm sektörünün gelişimi incelendiğinde, bu sektörün yükselen bir ivme arz ettiği görülmektedir. Bacasız sanayi olarak adlandırılan turizm sektörü hizmet sektörünün ağır taşlarından olup; bütünüyle emek yoğun, kaçınılmaz olarak da insan emeğinin yaygın olarak kullanıldığı bir sektördür. Sadece maliyet değil, her anlamda (zaman, işgücü kalitesi, yasal çerçeve, sosyal şartlar gibi) insan emeği ve onu kontrol eden şartlara diğer faktörlerden daha fazla bağımlı olan bir sektördür. Turizm gelirlerinin Türk ekonomisine, son 13 yılda toplam katkısının 150 milyar doların üzerinde olduğu göz önünde bulundurduğumuzda; Türkiye'nin bir turizm ülkesi olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Diğer hizmet sektörlerinde ki birçok alanda olduğu gibi; turizm endüstrisi de emek –yoğun sektör olması sebebi ile muhafaza ettiği aşırı iş yükü ve hatta işlerin karmaşıklığı ve süreli olması gibi konuları içerisinde barındırmaktadır. Gerçekten de bu özelliklere sahip olan turizm endüstrisinde, bilhassa yüksek sezon dönemlerinde turizm işletmelerinin tam kapasite ile çalışması; bu sektör çalışanlarında bitkinlik ve mutsuzluk duygularını meydana çıkarmakta ve turizm çalışanlarının stres altına girmelerine neden olmaktadır. Zaman kavramının ve karmaşasının mühim olduğu turizm endüstrisinde istihdam edenler, zaman baskısını kuvvetle hissetmektedirler. Turizm işletmeleri, 7/ 24 saat hizmet veren müesseselerdir. Tüm bunların yansırı zorunlu sebepler ile fazla çalışma, olağan üstü hallerde fazla mesai, ulusal bayram ve genel tatil günlerinde çalışma zorunluluğu, ücretlerin verilen emekle doğru orantıda olmaması, sosyal güvenliğin yetersizliği, sezon bitimlerinde yaşanan mevsimlik işsizlik sektörde istihdam edenleri olumsuz etkilemektedir. Düzensiz zaman şartları ve bahsi geçen birçok sebep bu alanında istihdam edilenlere zaman baskısını tam manasıyla hissettirdiği gibi, özel yaşantısını ve hatta sağlığını olumsuz bir biçimde etkilemektedir. Çalışma hayatı düzensizliği beraberinde; uykusuzluk, sosyal hayata adapte olamama, depresyon gibi sorunsalları beraberinde getirmektedir. Hizmetin tamamen insanlarla sunulmasını gerektiren bir sektör olan turizmde bu alanda çalışanlarının, çalıştırıldıkları müesseselerce memnun edilmeleri gerekmektedir. Turizm çalışanlarının çalışma şartlarını zorluklarının irdeleneceği çalışma şartlarının iyileştirilme çabaları irdelenecek ve örnek çalışma (Antalya bölgesi 5 yıldızlı otel çalışan memnuniyeti çalışmaları) ile sorunlar aktarılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Turizmde İstihdam, Turizmde İstihdam Edilen İşgücünün Karşılaştıkları Sorunlar

Kaynakça

Baytok, A., Elbeyi, P., Soybalı, H., H., (2017). “Alternatif Turizm Mi Turizmde Çeşitlilik Mi? Kavramsal Bir Değerlendirme”, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, ÖS-IV: 1-14

Yıldız, Z. ve Kalağan, G. (2008). Alternatif Turizm Kavramı ve Çevresel Etkileri, Yerel Siyaset Dergisi, Sayı:33, ss:42

World Tourism Organization. (2008). (<http://www.world-tourism.org/sustainable/doc/a21-def.pdf>, 13.09.2018

Food Destination Personality

Elvan KESER¹, Azer Dilara ABIŞ², Yıldız TOTOŞ³

Abstract

The purpose of this study is to explore the local food and beverage destination personality. As a marketing strategy tool, destination personality has been studied thoroughly by both scholars and practitioners. On the other hand, local food and beverage creates a significant motivation for domestic and international tourists and income for local suppliers. Sığacık Sunday Market is unique in the way local people are selling their own home-made food and beverages. Besides, it is a small authentic village with its shore, diving centers and historical castle. The data was collected through a web site which is used frequently by the tourists to express their experiences regarding their visit and food experience. Qualitative content analysis reveals the themes as; authenticity, excitement, conviviality, sincerity and competency.

Keywords: Local food and Beverage, Destination Marketing, Destination Personality, Qualitative Content Analysis.

1. Introduction

Developing a distinguished and unique personality is considered to be a solid marketing strategy for destination branding (Chen and Phou, 2013). Local food and the beverage, on the other hand may support or even establish a strong destination personality. It creates a primary motivation for some of the travelers. Food destinations (Avakian, 2018) have been promoted heavily throughout social media to build competitive brands. With their large number of followers, food bloggers are positioning gourmet destinations (Lynch, 2018; Sutter, 2018) at the market and diverting customers by highlighting not only the food but the ambiance of the destination as well. Moreover, online travel sites are frequently used to check what is to be expected at the pre-purchase stage and to share experience at the post-purchase.

The purpose of this study is to explore the local food destination personality. Qualitative content analysis was used to determine how the visitors are expressing their experiences. The data was collected via a popular travel application which is used commonly by the tourists to express their experiences regarding their visit and food experience at Sigacik Sunday Market. It is located close to a town called Seferihisar which has been a certified “Slow City” since 2009 (Cittaslow, 2018). As a standpoint against the fast food culture represented by McDonaldization (Ritzer, 1983), Cittaslow aims to preserve the unique characteristics of food traditions as part of the local culture.

¹ Dr. Öğretim Üyesi., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, elvankeser@gmail.com

² Yüksek Lisans Öğrencisi., AAMÜ Gastronomi ve Mutfak Sanatları ABD, abisdilara1991@gmail.com

³ Yüksek Lisans Öğrencisi., AAMÜ Gastronomi ve Mutfak Sanatları ABD, ytotos@hotmail.com

2. Food Destination

Sigacik is a small fishing village and has become popular as an authentic destination with its shore, diving centers and historical castle. Most of the houses were built right inside the perimeter walls of a Genoese castle. Albanian style paved roads and white painted houses with stone walls embraced with different pink tones of bougainvillea carries the past to the present moment and creates a timeless ambiance. Residents are selling their own home-made food and beverages at their front door through the maze of streets. Current demand for local food creates a positive impact on sustainability of the culture and physical environment (Boniface, 2003; Clark and Chabrel, 2007; Entelleca Research and Consultancy, 2001; Ilbery et.al., 2003; Torres, 2002; Woodland and Acott, 2007).

3. Method

The phenomenological approach aims to explore the meaning of the concept or phenomenon that is the subject of research, based on the experience of the participants (Cirt, 2018). The reviews of the visitors regarding their Sigacik food market experiences were analyzed by qualitative content analysis (Stemler, 2001) which is used to address and examine communication materials rather than observing people's behavior or asking them structured questions (Crano and Brewer, 1973).

Visitor reviews about the Sığacık market in Seferihisar district were found on TripAdvisor on October 5, 2018. The first three travel application on an IOS device were TripAdvisor, Booking.com and Foursquare (App Store, 2018). Although there are many language options, only 243 reviews in Turkish and English language interpretations were chosen considering the language proficiency of the researchers. The remaining 20 reviews were in French, German, Polish, Czech, Dutch, Spanish, Russian and Serbian and were not included in the study.

4. Conclusion

The results of the study reveal that the food destination personality was composed of 5 dimensions as authenticity, competence, excitement, conviviality and fun. Authenticity is defined as the unique structure of the food destination that creates the memorable experience. Authenticity consists of local food and beverage variety, abundance and locality. Competence has been interpreted through availability of parking and public transportation to the destination, market area and trust. Excitement is defined as the memorable experiences. Conviviality is perceived as being friendly and realistic. Fun is expressed by the visitors as a destination where they can spend the weekends with their friends, families and enjoy different activities.

Keywords: Destination Marketing, Food Destination Personality, Local Food and Beverage.

JEL Codes: Z33, M31, L83

Yemek Destinasyonu Kişiliği

1. Giriş

Destinasyonların kendine özgü bir kişilik geliştirmeleri güçlü bir pazarlama stratejisine dönüşerek rekabet avantajı sağlamaktadır (Chen ve Phou, 2013). Bu durum, marka pazarlamasında kullanılarak benzerlerinden farklı konumlandırılmasında fayda sağlaması beklenmektedir.

Destinasyon kişiliği, turizm pazarlaması alanında sıklıkla çalışılmış ve destinasyon pazarlamacıları tarafından da uygulamada kullanılan bir araca dönüşmüştür. Destinasyon kişiliği kavramı üzerine akademik çalışmaların yoğunluğuna rağmen yemek destinasyonu kişiliği ile ilgili herhangi bir araştırmaya yazarlar tarafından rastlanamamıştır.

Diğer yandan, sektör tarafından özellikle yemek destinasyonu (Avakian, 2018) ve gurme destinasyonu (Lynch, 2018) olarak pazarlanan yerler turistlerin ilgisini çekmektedir. Bununla birlikte henüz alanyazında yemek destinasyonu kavramı ile ilgili de bir çalışma bulunamamıştır.

Yemek destinasyonları ve yemek destinasyonları kişiliği ile ilgili çalışmaların artması ile destinasyonların, ürün farklılaştırmasını bir pazarlama stratejisi olarak kullanabileceği beklenmektedir.

1.1. Çalışmanın Önemi

Bu çalışma yeni bir araştırma kavramı olarak yemek destinasyonu kişiliğinin nasıl ifade edildiğini ziyaretçi yorumlarını analiz ederek ortaya koymaktadır.

Yerel yiyecek ve içeceğin oluşturacağı turizm talebi ekonomik, kültürel ve çevresel sürdürülebilirliğe olumlu etki yaparak hem yerel halk hemde ziyaretçiler için bir değer oluşturmaktadır (Boniface, 2003; Clark ve Chabrel, 2007; Enteleca Research ve Consultancy, 2001; Ilbery, Kneafsey, Bowler ve Clark, 2003; Torres, 2002; Woodland ve Acott, 2007). Destinasyonun çekiciliğini yerel yemeğin ne kadar etkilediğini ortaya koyan araştırmalar, (Zağralı ve Akbaba, 2015; Şengül ve Türkay, 2016; Guan ve Jones, 2014) destinasyonların diğer çekim faktörlerinin yanı sıra yöresel yemekleri kullanarak yarattığı çekim gücünü analiz etmeleridir. Bununla birlikte, “yemek destinasyonu” (Sutter, 2018) olarak uygulamada sıklıkla kullanılan ve temel çekim unsurunun yemek olduğu destinasyonların kavramsal tanımına araştırmacılar tarafından rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu çalışmada, yemek için seyahat edilen bir destinasyon seçilerek yemek destinasyonu⁴ kişiliği araştırılmıştır.

Türkiye’de Cittaslow sertifikasını ilk alan ilçe olan Seferihisar’da bulunan Sığacık pazarı, yemek destinasyonu olarak bölgede tanınmaktadır (Cittaslow, 2018). Mcdonaldlaşma’nın (Ritzer, 1983) temsil ettiği hızlı yemek yemek kültürüne karşı bir duruş olarak yola çıkan bu sertifika ile yerel kültürün bir parçası olan yemek ile ilgili geleneklerin ve alışkanlıkların kendine has özelliklerinin korunması amaçlanmaktadır. Sığacık pazarı, yöresel yemeklerin yerel halk tarafından yapılarak pazar günü satışa sunulduğu ve özellikle İzmir başta olmak üzere çevreden gelenlerin büyük ilgi gösterdiği bir yemek destinasyonu haline gelmiştir.

⁴ Bu çalışmada yemek destinasyonu kavramı ziyaretçilerin yemek yemek için gittikleri turistik destinasyonlar bağlamında kullanılmıştır.

Bu bağlamda, çalışmadan elde edilen bulgular ile ortaya çıkan Sığacık yemek destinasyon kişilik temaları, yemek destinasyonlarının konumlandırılmasında ve tanıtımında bir öneri oluşturmaktadır.

1.2. Çalışmanın Amacı

Fenomenolojik yaklaşım, katılımcıların yaşanmış deneyimlerinden yola çıkarak araştırma konusu olan kavram veya fenomenle ilgili anlamı keşfetmeyi amaçlar (Cirt, 2018). Bu bağlamda, seyahat internet sitelerinden biri olan Tripadvisor'da Sığacık yemek pazarı ile ilgili ziyaretçilerin tüketim sonrası oluşan deneyimleri ile ilgili yorumları çekilerek analiz edilmiştir. Çalışmanın amacı Sığacık kasabasının yemek destinasyon kişiliğini ortaya koymayı hedeflemektedir.

1.3. Çalışmanın Yöntemi

Nitel yaklaşımlar arasında yer alan fenomenolojik yaklaşımla yapılan çalışmada, ziyaretçilerin deneyimlerinden yola çıkarak yemek destinasyonu kişiliğini nasıl ifade ettikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Nitel içerik analizi, katılımcıların deneyimlerine dayanarak çalışma kavramlarını derinlemesine araştıran bir yöntemdir (Stemler, 2001). Bu analiz kişilerin davranışlarını gözlemlemek veya onlara yapılanmış sorular sormak yerine, iletişim materyallerini ele almakta ve incelemektedir (Crano ve Brewer, 1973).

Seferihisar ilçesinde bulunan Sığacık pazarı hakkında ziyaretçi yorumları Tripadvisor'da 5 Ekim 2018 tarihinde bulunup değerlendirilmiştir. IOS uygulamalı cihazlara bakıldığında ilk üç sırada; Tripadvisor, Booking.com, Foursquare yer almaktadır (App Store, 2018). Birçok dil seçeneğine sahip olmasına rağmen çalışmada sadece Türkçe ve İngilizce dillerinden yorumlar seçilmiştir. Diğer dillerin arasında Fransızca, Almanca, Lehçe, Çekçe, Flemenkçe, İspanyolca, Rusça ve Sırpça bulunmaktadır ve toplamda 20 yorum mevcut olmasına rağmen araştırmacıların bu dillere hakimiyeti olmaması sebebiyle çalışmaya dahil edilmemiştir. Tripadvisor ziyaretçi yorumları ilk olarak ayrı Word dosyasına kaydedilmiştir.

Kodlama işlemine kategorilerin oluşturulması ile devam edilmiştir. İkinci aşamadaki kodlamada elde edilen 24 kategoriden yola çıkarak 5 tema oluşturulmuştur. İkinci kodlama işlemi bittikten sonra her bir boyut için sıklık tablosu oluşturulmuştur. Verinin üçüncü aşamasındaki analizinden önce alanyazındaki destinasyon kişilik kuramları ve çalışmaları incelenerek elde edilen temalar gözden geçirilmiştir. Bu doğrultuda temalar gözden geçirilerek 5'e indirgenmiştir. Temalar alt boyutları ile birlikte tabloleştirilmiştir.

1.4. Çalışmanın Kapsamı

Trippadvisör'da 5 Ekim 2018 tarihinde Türkçe ve İngilizce dillerinde, 243 sayıda ziyaretçi yorumu değerlendirilmiştir. Ziyaretçilerin, Sığacık ile ilgili pazar dışındaki yorumları dikkate alınmamıştır. Nitel yaklaşımla gerçekleşen çalışmada, Seferihisar bölgesinde bulunan Sığacık pazarının yemek destinasyon kişiliğinin anlamı, ziyaretçilerin yaşanmış deneyimlerinden yola çıkarak keşfedilmeye çalışılmıştır. Bu yemek destinasyonunda sadece pazar günleri kurulan yemek pazarı incelenmiştir. Sığacık, pazar günleri dışında bir kıyı kasabası niteliği taşımaktadır. Destinasyon ile ilgili yapılmış yorumlar sadece belirli bir tarihte incelenmiştir. 10 dilde yapılmış yorumlardan sadece İngilizce ve Türkçe yorumlar değerlendirmeye alınmıştır. Diğer dillerde yapılan yorumlar çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur.

1.5. Çalışmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın varsayımlarından biri Sığacık pazarının yemek destinasyonu olduğudur ve tek araştırma bölgesini oluşturmuştur. Ziyaretçilerin farklı yemek destinasyonları ile ilgili farklı deneyimler ve geri bildirimler verebileceği dikkate alınmalıdır. Çalışmanın sınırlılıkları içinde sadece Tripadvisor sitesindeki ziyaretçi yorumlarının kullanılmış olması sayılabilir. Başka yorum sitelerinde yapılan yorumlar (gezimanya, foursquare, seyahat rehberi vs..) ile farklı sonuçlara ulaşılabilir. Diğer yandan farklı seyahat uygulamalarının da benzer hizmetler verdikleri ve ziyaretçilerin deneyimleri ile ilgili yorum yapma imkanları sağladıkları bilinmektedir. Bunlar arasında, Booking.com, Foursquare, Whatsapp yer almaktadır ve bu uygulamalardan alınan ziyaretçi yorumlarının farklı sonuçları verebileceği varsayılmaktadır. Yorumlar belirli bir tarihte toplanmıştır ve diğer tarihlerdeki yorumlar ile farklı sonuçlara ulaşılabilir. Ayrıca ziyaretçi olmalarına rağmen, sosyal medya kullanmayan kişilerde çalışmaya dahil edilememiştir.

Sonuç

Çalışmanın sonucunda, yemek destinasyon kişiliğinin otantik, yeterlilik, heyecan, samimiyet ve eğlence olarak 5 boyuttan oluştuğu ortaya konulmuştur. Otantiklik, yemek destinasyonunun kendine özgün yapısı ile ziyaretçilere benzersiz deneyim hissettiren boyut olarak ifade edilmektedir. Otantiklik temasının alt boyutları; yerel yiyecek ve içecek çeşitliliği, yerel yiyecek ve içecek miktarı ve yerel yemeklerin otantikliğinden oluşmaktadır. Yeterlilik temasının alt boyutları; park, destinasyona ulaşım, etkinlik alanı, rekabet ve güven şeklindedir. Heyecan, yemek destinasyonunun bozulmayan ve korunan yapısı ve yerel halk tarafından yapılan yemekleri ile ziyaretçilere unutulmaz bir deneyim yaşatan boyut olarak ifade edilmektedir. Heyecan temasının alt boyutları; orjinal, canlı, heyecan verici, tarihi, lezzetli, huzur vericidir. Samimiyet temasının alt boyutları; samimi, arkadaşça ve gerçekçi şeklindedir. Eğlence, ziyaretçiler tarafından Sığacık pazarında hafta sonlarını aileleri ile geçirecekleri ve farklı aktiviteleri deneyimleyebilecekleri boyut olarak ifade edilmektedir. Eğlence temasının alt boyutları; aile odaklı, alışveriş olanakları ile yemek dışındaki diğer aktivitelerden oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Pazarlama Stratejisi, Destinasyon Pazarlaması, Destinasyon Kişiliği, Yemek Destinasyonu Kişiliği, Yerel Yiyecek ve İçecek.

JEL Kodları: Z33, M31, L83

Kaynakça

Boniface, P. (2003). *Tasting tourism: Travelling for Food and Drink*. Burlington, VT: Ashgate.

Chen, Ching-Fu, ve Phou, Sambath. 2013. "A Closer Look at Destination: Image, Personality, Relationship and Loyalty." *Tourism Management*, 36: 269-278.

Clark, G., & Chabrel, M. (2007). *Measuring integrated rural tourism*. *Tourism Geographies*, 9, 371– 386.

Crano, W. ve Brewer, M.B. (1973). *Principle of Research in Social Psychology*. McGraw-Hill, Inc.

Enteleca Research and Consultancy. (2001). *Tourist Attitudes towards Regional and Local Food*. Richmond upon Thames, Enteleca Research and Consultancy.

Guan, J. ve Jones, D. L. (2015). *The Contribution of Local Cuisine to Destination Attractiveness: An Analysis Involving Chinese Tourists' Heterogeneous Preferences*. Asia Pacific Journal of Tourism Research, 2015 Vol. 20, No. 4, 416–434.

Ilbery, B., Kneafsey, M., Bowler, I., & Clark, G. (2003). *Quality Products and Services in the Lagging Rural Regions of the European Union: A Producer Perspective*. In K. Beesley, H. Millward, B. Ilbery, & L. Harrington (Eds.), *The new countryside: Geographic perspectives on rural change*. Manitoba, Canada: Brandon University.

Ritzer, G. (1983). *The McDonalidization of Society*. Journal of American Culture, V.6, No:1, 1983, pp.100-107.

Stemler, S. (2001). “An Overview of Content Analysis”. Practical Assessment, Research & Evaluation, 7(17). Retrieved December 2, 2014.

Şengül, S. ve Türkay, O. (2016). *Yöresel Mutfak Unsurlarının Turizm Destinasyonu Seçimindeki Rolü (Mudurnu Örneği)*. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, Cilt 12, Sayı 29, 2016 Int. Journal of Management Economics and Business, Vol. 12, No. 29, 2016.

Torres, R. (2002). *Towards a Better Understanding of Tourism and Agriculture Linkages in The Yucatan: Tourist Food Consumption and Preferences*. Tourism Geographies, 4, 282–307.

Zağralı, E. ve Akbaba, A. (2015). *Turistlerin Destinasyon Seçiminde Yöresel Yemeklerin Rolü: İzmir Yarımadası'nı Ziyaret Eden Turistlerin Görüşleri Üzerine Bir Araştırma*. Journal of Yasar University, 2015, 10/40, 6633-6644.

Woodl and, M., & Acott, T. (2007). *Sustainability and Local Tourism Branding in England's South Downs*. Journal of Sustainable Tourism, 15, 715–734.

İnternet Kaynakları

Avakian, T. (2018). Travel Leisure, *This is the World's Best Food Destination* <https://www.travelandleisure.com/food-drink/northern-ireland-best-food-destination>. Erişim Tarihi: 28.11.2018.

App Store - Apple, 2018. <https://www.apple.com/tr/ios/app-store/>, (29.11.2018).

Center for Innovation in Research and Teaching / Phenomenology Research Overview. https://cirt.gcu.edu/research/developmentresources/research_ready/phenomenology/phen_overview. Erişim Tarihi: 29.11. 2018.

Cittaslow Türkiye | *Yaşamın Kolay Olduğu Kentlerin Uluslararası Ağı* <http://cittaslowturkiye.org/> Erişim Tarihi: (04.10.2018).

Lynch, L. (2018). *Savored Journeys, Taste The World: 21 Top Foodie Destinations*. <https://www.savoredjourneys.com/worlds-best-foodie-vacations/> Last Updated on Oct 27, 2018. Erişim Tarihi: 28.11.2018.

Sutter, M. (2018). The Wall Street Journal / *The Best Under-the- Radar Food Destination in the U.S.* <https://www.wsj.com/articles/the-best-under-the-radar-food-destination-in-the-u-s-1539969183>. Erişim Tarihi: 29.11.2018.

Ethnostile in Modern Design

Derbisova M.A.¹

Annotation

Modern scientific developments in the field of ethnic design are primarily a study of the past and an increased interest in folk art. Ethno-design includes a combination of several interconnected special cycles from the field of ethnic art and design. As a discipline, ethno-design holds a special place in the system of design education, it develops creative thinking and artistic design skills, helping to ultimately create harmonious works of decorative and applied art.

Keywords: modern trends, designer, ethnics, styles, ethnic design. folk art, ornament, symbolism.

Today, ethno-design is widely used as a modern trend in the designer's practice. Modern scientific developments in the field of ethnic design, are primarily a study of the past and increased interest in it, because it is folk art - unique and unique.

One of the widely used modern trends in the practical activities of the designer has become ethnic. Modern scientific developments in the field of ethnic design. The increased interest in ethnic design is not surprising, since it is folk art that is unique and unique and is the source of a huge amount of

As a discipline, ethno-design holds a special place in the system of design education, it develops creative thinking and artistic design skills. In studying the course, the student masters the basic concepts, symbolism, specificity and ethnic orientation, which ultimately helps to create harmonious works of decorative and applied art.

Students face the challenge:

- to study the main ethnic features in the folk arts and crafts;
- to study the basics of historically established patterns of compositional and constructive construction of objects;
- be able to analyze works and objects of the objective world.

Folk art is characterized by figurative and semantic systems, and in the development, it is necessary to create modern ethnic decorative and applied products using practical techniques

¹ Assoc. Professor, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Candidate of Pedagogic Sciences, The Faculty of Architecture and Construction, Astana, Kazakhstan, maria-derbisova@yandex.ru

for performing work in the material and various decorative techniques, which contributes to enhancing cognitive interest and cognitive activity.

Ethno-design includes a set of several interconnected special cycles from the field of ethnic art and design and is focused on the formation and development of cognitive interest, the realization of students' creative abilities, prompting their search and research interests. At the same time, this program implies acquaintance of students with special technologies for processing materials of Russian decorative and applied art.

In the direction of ethnic design, there are many areas of all kinds of ethnic styles, which are directed and based on folk and cultural traditions, promotes the implementation of practical design solutions.

For example, in interior design various styles are actively used, representing various projects in the field of ethnic design of the object space, which are characterized by elements that are different in nature and use of materials, characterizing certain features of the representing style. In these developments there is a desire to represent a specific national color, or a fusion of traditions, technologies, customs and materials. The main task of the ethnic design style is to use ethnic decor, creating new forms based on the studied classical, using color solutions, non-traditional techniques, the use of new materials, aesthetic new design solutions of the culture of various nations.

The style features of ethnic design in Kazakhstan have their own specific features. Developed over the years, special attention is paid to the national color, colors, symbols, form and motifs. Kazakh craftsmen-artisans draw inspiration for their projects, relying on traditional classical methods, using techniques, materials, equipment and technology.

Ethno-design, as one of the areas of design, recently actively began to manifest itself in all areas of design: fashion, architecture, graphic design and other areas of decorative, applied and artistic art. Modern designers are increasingly in their works emphasize the diversity of styles and trends.

These developments require knowledge of the history of origin, everyday traditions, the main artistic features of objects of ethnic art, get acquainted with the mythology, symbolism, ornamentation, archetypes of cultures of various ethnic groups. and also the significance of the studied technology is revealed, its place in modern culture, the role in the development of ethnic culture in general.

Modern art of Kazakhstan is based on traditional Kazakh national art. An important role and component of applied art is the ornament, which is ----

The ornament contains features significant and symbolic significance in the life and life of the nomadic people.

Modern decorative and applied art draws its origins from iconic patterns developed over several centuries in the art of creating ornaments, acquiring new content and being actively used, changing by traditions and conditions of use. The ornament is preserved as --- the people, subsequent generations and is the spiritual and material wealth of the Kazakh people.

Today, ornaments are actively used in traditional art and in everyday life, emphasizing aesthetics, belonging to the Kazakh style.

From the history and preserved artifacts found during excavations can be traced to the use of ornament. In traditional products of craftsmen, ornament finds application in many types, weapon art, in the interior of a yurt, in jewelry, in carpet weaving, in weaving, in articles made of felt, in dishes, clothes made by the method of weaving, sewing, stitching patches, melting,

cutting, ornament decoration was widely used. Currently, scientists have found about 230 types of Kazakh ornaments.

The art of creating an ornament and its application has become one of the main directions of the cultural and spiritual development of the Kazakhs. Masters, using new ornaments in accordance with the requirements of the time, for example, for the restoration of ancient products, provide not only aesthetic goals, but also utilitarian - make them more durable.

References

Turganbaeva L.R. Essays on the history of material culture and design. Almaty: Soros-Kazakhstan, 2002.

Koveshnikova N.A. Design history. M.: Omega-L, 2011.

Runge F.V. The history of design, Nuki and technology: Tutorial.- Edition in two books.- M.: Architecture -S, 2010. - 432 p.

The Conflict of Insurance Statuses According to the No. 5510 Social Securities and General Health Insurance Act

Faruk Barış MUTLAY¹

The No. 5510 Social Securities and General Health Insurance Act organized insurance statuses basically under three categories according to the individuals' ways of work. These are; individuals working under a work contract (falling under article 4/I-a), self-employed individuals (falling under article 4/I-b), government officials and other civil servants (falling under article 4/I-c). It is only natural that individuals have freedom to decide to work or not to work or to choose one of these ways of work, more over they can engage in more than one form of work simultaneously. This is a result of the constitutional work and contract freedom.

In case of realization of at least two of the insurance statuses simultaneously, the conflict of insurance statuses is taken into consideration. In case of a conflict, it is required to grant one of the insurance statuses superiority as a rule, because in social securities oneness principle is a fundamental principle. In other words, as a rule an individual cannot be accepted to belong to both article 4/I-a and 4/I-b at the same time, he is required to be accepted as insured in accordance with either article 4/I-a or article 4/I-b. However, the legislative authority have granted some exceptions to the "oneness principle in social securities" for various reasons.

The legislative authority, in case of a conflict between article 4/I-a, article 4/I-b and article 4/I-c insurance statuses, held its' preference toward article 4/I-c insurance status (No. 5510 Social Security Act, article 53/I). In this case, whether the work covered by article 4/I-c clause is dominant or not or have started before or after will not be taken into consideration. Even if the individual have worked under other insurance statuses' coverage, notification to the Social Security Administration and premium payments, etc. will be made in accordance with article 4/I-c clause insurance holder coverage.

The legislative authority in case of a conflict between article 4/I-a and article 4/I-b insurance statuses held its' preference toward article 4/I-a insurance status (No. 5510 Social Security Act, article 53/I). Again, in the same way, whether the work covered by article 4/I-a clause is dominant or not or have started before or after will not be taken into consideration. For example, an individual working under a work contract for only two days a week and self-employed for the remaining days will be considered as an insurance holder under article 4/I-a coverage. However, in such a situation it would be difficult for the individual to complete the number of premium payment days required for qualification for old-age pension, because he is working for only two days a week and paying premium for only two work days. The legislative authority, considering the negative probabilities like this, and as an exception from "oneness principle in social securities", have granted the individual an opportunity to be insured in accordance with two different types of insurance statuses at the same time. In this way, individuals working under both article 4/I-a and article 4/I-b insurance statuses simultaneously and are deemed to be insured in accordance with article 4/I-a clause as stated in No. 5510 Social

¹ Assistant Professor, Akdeniz University Law Faculty, barismutlay@gmail.com

Securities Act article 53, on the condition of submitting a written request, they could also make premium payments under article 4/I-b coverage (No. 5510 Social Security Act, article 53/I). The premiums paid are evaluated from the point of view of benefits granted from work accident and occupational disease insurance, as to falling under article 4/I-b clause insurance status and from the point of view of other benefits granted from short-term insurance branches and long-term insurance branches are evaluated as to falling under article 4/I-a clause insurance status (No. 5510 Social Security Act, article 53/I). However, there is an exception to this situation. The individuals insured under article 4/I-b clause coverage, for the reason of having a workplace on their own or being partners in a workplace, they cannot be reported as being insured in accordance with article 4/I-a clause (No. 5510 Social Security Act, article 53/II). For example, the insurance status under article 4/I-a coverage of a worker, who became a partner in his employer's business enterprise and who continued to work under a work contract, will not be continued, the individual's insurance status under article 4/I-a coverage will be terminated and he will be deemed as insured under article 4/I-b clause coverage.

Another case which is considered as a conflict of insurance statuses by the legislative authority is the probability of an individual engaged in independent agricultural activities to be engaged in another independent activity, like being a partner in an unlimited company, at the same time. In this probability, the individual will be deemed as insured by taking into consideration the coverage stated in clauses of the 4th article of the No. 5510 Act other than the no. 4 sub-clause of the 4th article 1st paragraph b-clause of the No. 5510 Act.

The legislative authority have also accepted the case of the conflict of compulsory insurance status and optional insurance status as "the conflict of insurance statuses". In the event that optional insurance holders start working subject to one of the article 4/I-a, article 4/I-b or article 4/I-c insurance statuses, their optional insurance status will be terminated (No. 5510 Social Security Act, article 53/III). This is a reflection of compulsory insurance status being the fundamental issue and optional insurance being the exceptional issue.

Keywords: Social security right, Social insurance, Insured, Conflict of Insurance Statuses.

JEL Code: K31

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Uyarınca Sigortalılık Hallerinin Çakışması

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu sigortalılık hallerini kişilerin çalışma şekillerine göre esas itibariyle üç kategori halinde düzenlemiştir. Bunlar; iş sözleşmesi ile çalışanlar (m.4/I-a'lılar), bağımsız çalışanlar (m.4/I-b'liler), devlet memurları ve diğer kamu görevlileri (m.4/I-c'liler)'dir. Pek doğaldır ki, kişiler çalışıp çalışmamak veya bu çalışma şekillerinden herhangi birini seçmek konusunda serbesttirler, hatta aynı anda birden fazla çalışma şeklini benimseyebilirler. Bu durum, anayasal çalışma ve sözleşme hürriyetinin bir sonucudur.

Sigortalılık hallerinden (m.4/I-a, m.4/I-b, m.4/I-c) en az ikisinin aynı anda gerçekleşiyor olması durumunda "sigortalılık hallerinin çakışması" söz konusu olur. Çakışma durumunda kural olarak sigortalılık hallerinden birine üstünlük tanımak gerekmektedir, zira sosyal sigortalarda teklik ilkesi esastır. Yani kural olarak kişi aynı anda örneğin hem m.4/I-a'lı hem de 4/I-b'li olarak kabul edilemez, ya m.4/I-a ya da m.4/I-b uyarınca sigortalı olarak kabul

edilmek zorundadır. Ancak kanun koyucu çeşitli sebeplerle “sosyal sigortalarda teklik ilkesi”ne bazı istisnalar da getirmiş bulunmaktadır.

Kanun koyucu, m.4/I-a, m.4/I-b ve m.4/I-c sigortalılık hallerinin çakışması durumunda tercihini m.4/I-c’li sigortalılık yönünde kullanmıştır (5510 SK m.53/I). Bu durumda m.4/I-c bendi kapsamındaki çalışmanın baskın olup olmamasına veya önce ya da sonra başlayıp başlamamasına bakılmayacaktır. Kişinin aynı anda diğer sigortalılık hallerinde çalışması olsa dahi SGK’ya bildirim ve primlerinin ödenmesi vs. m.4/I-c bendi kapsamında sigortalı olarak yapılacaktır.

Kanun koyucu m.4/I-a ve m.4/I-b sigortalılık hallerinin çakışması durumunda ise tercihini m.4/I-a’lı sigortalılık yönünde kullanmıştır (5510 SK m.53/I). Yine aynı şekilde m.4/I-a bendi kapsamındaki çalışmanın baskın olup olmamasına veya önce ya da sonra başlayıp başlamamasına bakılmayacaktır. Örneğin haftada yalnızca iki gün iş sözleşmesine göre çalışan ve kalan günlerde ise bağımsız çalışan bir kişi m.4/I-a kapsamında sigortalı olarak kabul edilecektir. Ancak böyle bir durumda kişinin yaşlılık aylığı bağlanması için gereken prim ödeme gün sayısını tamamlaması zorlaşacaktır, zira haftada yalnızca iki gün çalışmakta yani adına haftada yalnızca iki günlük prim ödenmektedir. Bu gibi olumsuz ihtimalleri göz önünde tutan kanun koyucu, “sosyal sigortalarda teklik ilkesi”nin bir istisnası olarak, kişiye aynı anda iki farklı sigortalılık türüne göre sigortalı olma imkânı tanımıştır. Buna göre aynı anda hem m.4/I-a hem de m.4/I-b’ye tabi çalışıp da 5510 SK m.53 uyarınca m.4/I-a bendine göre sigortalı sayılanlar, yazılı talepte bulunmaları kaydıyla, talep tarihinden itibaren m.4/I-b kapsamında da prim ödeyebileceklerdir (5510 SK m.53/I). Ödemiş oldukları primler iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından sağlanan haklar yönünden m.4/I-b bendi kapsamında sigortalılık statüsünde, kısa vadeli sigorta kollarından sağlanan diğer yardımlar ile uzun vadeli sigorta kollarından sağlanan yardımlar yönünden ise m.4/I-a bendi kapsamında sigortalılık statüsünde değerlendirilir (5510 SK m.53/I). Diğer taraftan bu durumun da bir istisnası bulunmaktadır. Gerçekten, m.4/I-b bendine göre sigortalı olanlar, kendilerine ait veya ortak oldukları işyerlerinden dolayı m.4/I-a bendine göre sigortalı olarak bildirilemeyeceklerdir (5510 SK m.53/II). Örneğin işçisi olduğu işverenin işletmesine ortak olan ve iş sözleşmesi ile çalışmasına devam eden kişinin m.4/I-a kapsamındaki sigortalılığı devam etmeyecek, m.4/I-a kapsamındaki sigortalılığı sona erip m.4/I-b bendine göre sigortalı sayılacaktır.

Kanun koyucu tarafından “sigortalılık hallerinin çatışması” olarak kabul edilen diğer bir durum, bağımsız olarak tarımsal faaliyette bulunan bir kişinin aynı anda başka bir bağımsız faaliyette bulunuyor olması örneğin kollektif şirketin ortağı olması ihtimalidir. Bu ihtimalde kişi 5510 Sayılı Kanun’un 4. maddesinin 1. fıkrasının b bendinin 4 numaralı alt bendi dışındaki diğer bentler dikkate alınarak sigortalı sayılacaktır.

Kanun koyucu zorunlu sigortalılık ile isteğe bağlı sigortalılığın çatışması halini de “sigortalılık hallerinin çakışması” olarak kabul etmiştir. İsteğe bağlı sigortalılar m.4/I-a, m.4/I-b veya m.4/I-c sigortalılık hallerinden birine tabi olacak şekilde çalışmaya başladıkları takdirde isteğe bağlı sigortalılık halleri sona erecektir (5510 SK m.53/III). Bu durum zorunlu sigortalılığın asıl, isteğe bağlı sigortalılığın istisna olmasının bir yansımasıdır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal güvenlik hakkı, Sosyal sigorta, Sigortalı, Sigortalılık hallerinin çakışması.

JEL Kodu: K31

References

Alper Y. (2015). *Türk Sosyal Güvenlik Sistemi ve Sosyal Sigortalar Hukuku*, Bursa: Dora Yayıncılık.

Güzel A., Okur A. R., ve Caniklioğlu N. (2016). *Sosyal Güvenlik Hukuku*, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

Korkusuz R., Uğur S. (2015). *Sosyal Güvenlik Hukuku*, ---: Ekin Yayıncılık.

Sözer A. N. (2017). *İşçi, Bağımsız Çalışan ve Kamu Görevlileri Bakımından Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

Tuncay C., Ekmekçi Ö. (2015). *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

Semiotic Comparison of “À Bout de Souffle” and “Blue Velvet” Films on The Axis of Modernity-Postmodernity

Nedret ÇAĞLAR¹, Aslıhan DUMLU²

Abstract

Postmodernity constitutes the axis of this study which is associated with modernity in terms of continuity for some of the contrast for some as well as modernity which is settled in mind, language and life. Postmodernism, which draws attention with a different perspective in cultural, social, economic and political fields, cannot be explained in a single structure. Therefore, in order to understand postmodernism, it is necessary to explain the era of enlightenment as well as modernity.

In the study, the modernity-postmodernity relationship and / or the opposition will be discussed in the sample of Jean-Luc Godard's “A bout de Souffle” and David Lynch's “Blue Velvet” films through the semiotic method. Thus, the views that have gained meaning in the context of modernity-postmodernism will be evaluated through the films in question.

Keywords: Modernism, Postmodernism, Enlightenment, Semiotic Method.

JEL Codes: Z00, Z10, Z19.

Modernlik-Postmodernlik Ekseninde Serseri Âşıklar ve Mavi Kadife Filmlerinin Göstergebilimsel Karşılaştırılması

Özet

Zihinde, dilde ve yaşamda yerleşik hâle gelmiş modernliğin yanı sıra bazıları için karşıtlık, bazıları için de süreklilik bağlamında modernlikle ilişkilendirilen postmodernlik, bu çalışmanın eksenini oluşturmaktadır. Kültürel, sosyal, ekonomik ve siyasal alanlarda farklı bakış açısı ile dikkat çeken postmodernizm, tek bir yapı içerisinde açıklanamamaktadır. Bu nedenle postmodernizmi anlayabilmek için aydınlanma çağının ve aynı zamanda modernliğin açıklanması gerekmektedir.

Çalışmada modernlik-postmodernlik ilişkisi ve/veya karşıtlığı göstergebilimsel yöntem üzerinden Jean-Luc Godard'ın “Serseri Âşıklar” ve David Lynch'in “Mavi Kadife” filmleri

¹ Dr. Öğr. Üyesi Nedret Çağlar, Süleyman Demirel Üniversitesi İletişim Fakültesi Genel Gazetecilik Ana Bilim Dalı, nedretcaglar@sdu.edu.tr

² Doktorant Aslıhan Dumlu, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı, m.aslihandumlu@gmail.com

örnekleminde ele alınacaktır. Böylelikle modernlik-postmodernlik bağlamında anlam kazanmış görüşlerin, söz konusu filmler üzerinden değerlendirilmesi yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Modernizm, Postmodernizm, Aydınlanma, Göstergibilimsel Yöntem.

1. Giriş

Modernite ve postmodernite literatürde hem birbirinin devamı sayılmakta hem de birbirinden farklı konumlandırılmaktadır. Daha iyi bir dünya görüşü ile yola çıkan modernizm özellikle postmodernistler tarafından sıklıkla eleştiriye maruz kalmıştır. “Post” eki ile geç dönem modernite ya da modernite sonrası anlamına gelen postmodernite; literatürde modernitenin reddi, modernitenin devamı ya da modernitenin karşıtı olarak tanımlanmaya çalışılmıştır.

Aydınlanmayla bireyin aklını aracı olarak kullanması sonucu farkındalık eşliğini yükseltmesi ve yeni olanı keşfetmesi bağlamında ortaya çıkan modernizm Demir’e göre, 19. yüzyıl itibarıyla Batı Avrupa’yı etkisi altına alan bakış açısı olarak değerlendirilmektedir (Demir, 2018: 166). Geleneksel olandan bağlarını kesin bir sınırla ayırma amacı güden modernizm; siyaset, ekonomi, kültür, sanat vb. pek çok alana yayılarak toplumsal değişimleri beraberinde getirmiştir. Modern dönemde, modern bilinçle oluşturulmuş eserler ise temelinde eski kalıpların yıkılarak yerine modern olanın benimsenmesi amacına hizmet etmiştir. Sinema alanında da hâkimiyetini sağlayan modernizm, modern anlatı sinemasının oluşmasında rol oynamıştır.

Özünde modernizme yönelik eleştirileri barındıran postmodernite ise özgürlük, farklılık ve hoşgörü niteliklerini benimsemiştir. Modernitenin devamı ya da modernitenin reddi şeklinde değerlendirilen postmodernitenin literatürde kesin bir tanımı bulunmamaktadır. Sarup, postmodernizmin 1960 yılında New York’da sanat dünyasında ortaya çıktığını, daha sonra eleştirmenler tarafından da kabul gördüğünü ve 1970’lerde Avrupa’da kuramcılar sayesinde geliştirildiğini belirtmektedir (2010: 186). Bauman’a göre; postmodernizm modernizmde var olan belirsiz koşullara karşı durmuş ve tekliği eleştirmiştir. Kalıplaşmış modern yargıları ters yüz etmeyi amaçlayan postmodernizm; özgürlük, farklılık ve hoşgörüyü benimsemiştir (2003: 131).

2. Yöntem

Göstergibilimsel yöntemin kullanıldığı çalışmada öncelikle moderniteye ve postmoderniteye değinilerek söz konusu iki terim üzerinde durulmuştur. Çalışmanın örneklem kısmını literatürde; modern anlatı sinemasında yer alan Jean-Luc Godard’ın “Serseri Âşıklar” filmi ile postmodern anlatı sinemasında yer alan David Lynch’in “Mavi Kadife” filmi oluşturmaktadır. Bunun bir sonucu olarak söz konusu filmler üzerinden modernizm ve postmodernizm örneklendirilmeye çalışılmıştır. Her film kendi içerisinde yer alan ilk 15 dakikası ile sınırlandırılmış ve analizleri bu kesitler üzerinden yapılmıştır.

3. Amaç

Çalışmada; modern ve postmodern anlatı sinemasında yer alan örnek filmler üzerinden, modernizm ve postmodernizmin karşılaştırılması yapılmış ve bu iki kavramın anlaşılabilir kılınması amaçlanmıştır.

4. Bulgular

Çalışmada modernlik ve modernizm kıstasında ele alınan “Serseri Âşıklar” filmi, modernizmin sinemada yansıması şeklinde değerlendirilmektedir. Modern dönemin, modern insanına yapılan vurgular filmin her dakikasında dikkati çekmektedir. Ayrıca oyuncu yönetimi, kurgu, mekân seçimleri ve pek çok farklı oluşumla klasik anlatıdan ayrılan modern anlatı sineması; geleneksel olan ile modern olan arasındaki ayrımı Serseri Âşıklar örneğinde olduğu gibi açıkça betimlemektedir.

Çalışmanın bir diğer basamağını oluşturan postmodernizm ve postmodernlik, Mavi Kadife filmi üzerinden örneklendirilmeye çalışılmıştır. Modern anlatının ne reddedildiği ne de tamamen kabul edildiği postmodernizmdeki ikilik, filmdeki karelerde de kendisini göstermektedir. Modern anlatıdan farklı olarak benimsenen özellikler; karakter seçiminde, kadın ve erkeğin temsiliyetinde, kaotik düzeninin betimlenmesinde vb. pek çok sahnede kendisini göstermektedir. Tek bir gerçekliğin olmadığı postmodernizmde gerçekliğin değiştirilerek yeni bir boyut kazandırılma durumu film anlatısında da etkili olmuştur.

5. Sonuç

Literatürde yer alan modernizm ve postmodernizm karışıklığı her alanda olduğu gibi sinemada da filmler üzerinden betimlenmeye çalışılmıştır. Yapılan incelemeler ve değerlendirmeler sonucunda açıkça denilebilir ki; modernizmi postmodernizmden kesin sınırlar ile ayırmak zor bir uğraş çabasına girmektir. Bu iki terim hem birbirinden beslenen hem de birbirinden uç noktalarda ayrılan aynı bütünü farklı şekillerde yorumlama perspektifidir.

Kaynakça

- Bauman, Z. (2003). *Modernlik ve Müphemlik*, (Çev.) Türkmen, İ., İstanbul: Ayrintı Yayınları.
- Demir, Ö. (2018). *Bilim Felsefesi*, Ankara: Sentez Yayıncılık.
- Sarup, M. (2010). *Post-Yapısalcılık ve Postmodernizm*, (Çev.) Güçlü, A., İstanbul: Kırk Gece Yayınları.

Distribution of Undistributed Income: Example of Turkey

İsmail İŞLER¹

1. Introduction

It is evident that the globalizing world is richer than ever before, but the world is richer and the rich cannot go beyond making the rich more rich and the poor more poor. When we look at the per capita national income of the countries, we encounter frustrating results when we are looking at the fact that the population of the country is approaching that income. According to Musgrave, a German professor of finance, the state must intervene in the market for three important tasks. These tasks can be listed as providing justice in income distribution, ensuring efficiency in resource allocation and ensuring economic stability. The study focuses on the distribution of national income, conceptual framework, theoretical structure and reflections of the current situation in terms of social welfare.

2. Distribution of National Income

Globalization, which has become one of the must-have concepts of today with various dimensions, is a phenomenon and a continuing process; in economic, political, social and cultural fields, it is defined as the spread of some common values across the local and national boundaries worldwide. (Bükey, M., Çetin, I., 2017:105). Developmental differences of countries are generally associated with the size of their national income and the distribution of national income in society. While the national income of developed economies is high and the income distribution is more fair, it is seen that the undeveloped and developing economies have low national income and the income distribution is shared more unfairly. Reducing this injustice has been one of the most important problems of developing economies in recent years. While the distribution of income in the market without any intervention of the state is expressed as the primary income distribution, the income distribution resulting from the state intervention is called the secondary income distribution. States can also be said to have primary responsibility in primary income distribution and in secondary income distribution.

The most important tools for intervention in primary income distribution are social expenditures and tax policies. With tax policies, less or no tax on lower income groups is used to raise disposable incomes, while higher incomes than high income groups, reducing their disposable income and redistributing income. As a social spending policy, the disposable income of these groups can be increased through the transfer of collected taxes and public revenues to low-income groups. (Cural, 2009:87).

2.1. Factors Affecting Income Distribution

Income distribution can be defined as dividing the income generated in a certain period in an economy between individuals, social groups and production factors. (Arman, 2013:3). In

¹ Dr. Öğretim Görevlisi, Pamukkale Üniversitesi, iisler@pau.edu.tr

other words, the income distribution, which can be defined as how much of the national income is taken by the population, represents the income distribution in the country.

The most important factor affecting income distribution in a country is primarily who owns the means of production. However, the prevalence of public services such as education, health, communication, transportation and social security, which we call public services, is one of the important factors determining income distribution. (Koyuncu vd., 2017:50). In fact, it can be said that all of the policies implemented by the state affected the income distribution. All of the macroeconomic variables, such as budget deficits, inflation rate, growth rate, tax rates, and the weight of direct and indirect taxes in total tax revenues, affect the income distribution in a country. Together with these factors, we can list a large number of variables that can affect the income distribution of a country, such as the geographical situation, demographic structure, labor force structure and population.

2.2. Income Distribution in Turkey

Turkey is among 192 countries with a national income of \$ 10,750 per person and 58. ranked. We can predict that this situation will decrease by 3-4 times as of the end of the year following the financial crisis and exchange rate increases, we have experienced in 2018. However, how income is distributed in a country is one of the important economic problems that need to be solved. As a matter of fact, the share of 20% of the population with the highest income from the national income is 47%, while the share of 20% of the population with the lowest income is 6.5% of the total income. This unequal structure in income distribution is an indicator of injustice in income distribution and it can be said that it is a social, cultural and political problem as well as an economic problem.

Table 2: Turkey's Gini Coefficient by Year

Year	Gini Coefficient
2007	0,409
2010	0,412
2012	0,402
2014	0,393
2015	0,397
2016	0,404
2017	0,405

Source: <http://www.oecd.org/social/income-distribution-database.htm>

The most commonly used measure of income distribution measurement methods is the gini coefficient. Gini coefficient, which takes a value between zero and one, and 1 is closer to the distribution of income in justice decreases, as zero approach means increased justice in income distribution. Turkey's Gini index was realized as 0.405 for 2017 and the world ranking 64. Ranked. Looking at the data in recent years, it is observed that the Gini index tends to increase in general, which means that inequalities in the distribution of income increase.

3. Conclusion

Due to the position of developing countries, in Turkey, as the years slip into urban agricultural population decreased, to create more value-added labor-intensive industries starting to work in this sector has increased inequality in income distribution. This situation appears to

be an emerging problem in Turkey for many years. Turkey, which has seen high levels of growth in recent years, bears the problem of inequality in the distribution of income in line with this. However, as stated in the Kuznets hypothesis, it is normal and inevitable to see this situation in developing countries. This situation will continue for a while and it is estimated that the level of development will decrease as a reverse U in the inequality of income distribution as it reaches a certain level. To make recommendations for the policies to be implemented in the current period; 20 percent for the low-income population can be seen in the most advanced dimensions of injustice in income distribution in Turkey, particularly in social spending, including transfers for the purpose of vocational training, student scholarships should be expanded and should be improved urgently. In particular, access to public goods and services should be facilitated, equality in education should be ensured and access to health services should be facilitated. In order to ensure justice in the distribution of income, serious efforts should be made in the implementation of minimum wage in order to remove the income tax and to ensure the fair distribution of indirect taxes. Another diagnosis we can make about the subject; emerging in Turkey, it is observed that half of personal income increased use of public goods less. In other words, the fact that the families in the upper income group send their children to the private school, to be treated in private hospitals, and not to the TOKI offices for the low-income people support this situation.

Keywords: Income distribution, Fiscal policy, Public economy

JEL Kodu: H10, H11, H20

Dağılmayan Gelirin Dağılımı: Türkiye Örneği

1. Giriş

Küreselleşen dünyanın her zamankinden daha zengin olduğu, ancak dünya zenginleşirken, zenginleri daha zengin, yoksulları ise daha yoksul yapmaktan öteye götüremediği aşıkardır. Ülkelerin kişi başı milli gelirlerine baktığımızda aslında çok da kötü olmayan rakamlarla karşılaşırken, ülke nüfusunun ne kadarının o gelire yaklaşabildiğini araştırdığımızda hüsrana verici sonuçlarla karşılaşmaktayız. Alman asıllı maliye profesörü Musgrave'e göre devlet üç önemli görev için piyasaya müdahale etmelidir. Bu görevler gelir dağılımında adaleti sağlamak, kaynak tahsisinde etkinliği sağlamak ve ekonomik istikrarı sağlamak şeklinde sıralanabilir. Çalışmada milli gelirin bölüşümü, kavramsal çerçevesi, teorik yapısı ve mevcut durumun toplumsal refah açısından yansımaları üzerinde durulmaktadır.

2. Milli Gelirin Dağılımı

Çeşitli boyutları bulunan ve günümüzün olmazsa olmaz kavramlarından biri haline gelen küreselleşme, bir olgu ve devam edegelen bir süreç olarak; ekonomik, politik, sosyal ve kültürel alanlarda, bazı ortak değerlerin yerel ve ulusal sınırları aşarak dünya çapında yayılması olarak tanımlanmaktadır (Bükey, M., Çetin, I., 2017:105). Ülkelerin gelişmişlik farkları, genellikle milli gelirlerinin büyüklüğü ve milli gelirin toplumdaki dağılımı ile ilişkilendirilmektedir. Gelişmiş ekonomilerin milli gelirleri yüksek ve gelir dağılımları daha adil iken, gelişmemiş ve gelişmekte olan ekonomilerin milli gelirleri düşük ve gelir dağılımları ise daha adaletsiz paylaşıldığı görülmektedir. Bu adaletsizliği azaltmak son yıllarda gelişen ekonomilerin en önemli sorunlarından biri olmuştur. Devletin hiçbir müdahalesi olmadan

piyasada oluşan gelir dağılımı birincil gelir dağılımı şeklinde ifade edilirken, devlet müdahalesi sonucunda ortaya çıkan gelir dağılımına ikincil gelir dağılımı denilmektedir. Devletlerin birincil gelir dağılımında da, ikincil gelir dağılımında da öncelikli sorumluluk sahibi olduğu söylenebilir.

Birincil gelir dağılımına müdahalenin en önemli araçları sosyal nitelikli harcamalar ve vergi politikalarıdır. Vergi politikaları ile düşük gelir gruplarından daha az ya da hiç vergi almayarak harcanabilir gelirleri yükseltirken, yüksek gelir gruplarından daha yüksek vergi alarak harcanabilir gelirleri azaltılmakta ve gelirin yeniden dağılımı sağlanmış olmaktadır. Sosyal nitelikli harcama politikası olarak ise toplanan vergilerin ve kamu gelirlerinin düşük gelir gruplarına transferi yoluyla bu grupların harcanabilir gelirleri arttırılabilir (Cural, 2009:87).

2.1. Gelir Dağılımını Belirleyen Etkenler

Gelir dağılımı, bir ekonomide belli bir dönemde yaratılan gelirin bireyler, toplumsal gruplar ve üretim faktörleri arasında bölüşülmesi şeklinde tanımlanabilir (Arman, 2013:3). Farklı bir ifade ile milli gelirin ne kadarının, nüfusun ne kadarı tarafından alındığı şeklinde tanımlayabileceğimiz gelir dağılımı ülkedeki gelir bölüşümünü ifade etmektedir.

Bir ülkede gelir dağılımını etkileyen en önemli etken öncelikle üretim araçları mülkiyetine kimin sahip olduğudur. Bununla birlikte Kamusal hizmetler şeklinde adlandırdığımız eğitim, sağlık, haberleşme, ulaştırma, sosyal güvenlik gibi kamusal hizmetlerinin yaygınlığı gelir dağılımını belirleyen önemli faktörlerdendir (Koyuncu vd., 2017:50). Aslında devletin uyguladığı politikaların tamamının gelir dağılımında etkilediği söylenebilir. Bütçe açıkları, enflasyon oranı, büyüme oranı, vergi oranları, dolaylı ve dolaysız vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki ağırlıkları gibi makroekonomik değişkenlerin tamamı bir ülkedeki gelir dağılımını etkilemektedir. Bu etkenlerle birlikte bir ülkenin coğrafi durumu, demografik yapısı, işgücü yapısı, nüfusu gibi gelir dağılımını etkileyebilecek çok sayıda değişken sıralayabiliriz.

2.2. Türkiye’de Gelir Dağılımı

Türkiye 192 ülke arasında 10.750 \$ kişi başı milli geliri ile 58. sırada yer almaktadır. Bu durumun 2018 yılında yaşamış olduğumuz finansal kriz ve kur artışları sonrasında yılsonu itibariyle 3-4 basamak gerileyeceğini tahmin edebiliriz. Ancak bir ülkede gelirin oluşturulması kadar ülke nüfusuna nasıl dağıldığıda çözülmesi gereken önemli ekonomik sorunlardandır. Nitekim Türkiye istatistik kurumunun verilerine bakıldığında en yüksek gelire sahip %20’lik nüfusun milli gelirden aldığı pay toplam gelirin %47’sini oluştururken, en düşük gelirli %20’lik nüfusun toplam gelirden aldığı pay toplam gelirin %6,5’ini oluşturmaktadır. Gelir dağılımındaki bu eşitliksiz yapı gelir dağılımındaki adaletsizliğin bir göstergesi olup, ekonomik bir problem olduğu kadar sosyal, kültürel ve siyasal bir sorun olduğuda söylenebilir.

Gelir dağılımı ölçüm yöntemlerinden en yaygın kullanılan gini katsayısıdır. Gini katsayısı sıfır ile bir arasında değer alan ve 1’e yaklaştıkça gelir dağılımında adaletin azaldığı, sıfıra yaklaştıkça ise gelir dağılımında adaletin arttığı anlamına gelmektedir. Türkiye’nin Gini endeksi 2017 yılı için 0,405 olarak gerçekleşmiş olup dünya sıralamasında 64. Sıraya yerleşmiştir. Son yıllardaki verilere bakıldığında ise genel olarak gini endeksinin artma eğiliminde olduğu yani gelir dağılımındaki adaletsizliğin arttığı görülmektedir.

Tablo 2: Yıllara Göre Türkiye'nin Gini Katsayısı

Yıl	Gini Katsayısı
2007	0,409
2010	0,412
2012	0,402
2014	0,393
2015	0,397
2016	0,404
2017	0,405

Kaynak: <http://www.oecd.org/social/income-distribution-database.htm>

3. Sonuç

Türkiye'nin gelişmekte olan ülke konumunda olması sebebiyle, tarımsal nüfusun yıllar itibariyle azalarak kentlere kayması, bu kesimin emek yoğun sanayide çalışmaya başlayarak daha fazla katma değer yaratması gelir dağılımındaki eşitsizliği arttırmıştır. Bu durum uzun yıllardır Türkiye'de yükselen bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Yakın geçmiş itibariyle yüksek düzeylerde büyüme gösteren Türkiye bununla doğru orantılı olarak gelir dağılımında eşitsizlik sorununu da beraberinde taşımaktadır. Ancak Kuznets hipotezinde de ifade edildiği gibi gelişmekte olan ülkelerde bu durumun görülmesi normal ve kaçınılmazdır. Bu durum bir süre daha devam edecek ve gelişmişlik düzeyinin belirli bir seviyeye gelmesi itibariyle gelir dağılımındaki eşitsizliğinde ters U şeklinde azalacağı tahmin edilmektedir. Mevcut dönemde uygulanması gereken politikalar için önerilerde bulunmak gerekirse; Türkiye'de gelir dağılımındaki adaletsizliğin en ileri boyutta görüldüğü en düşük gelirli yüzde 20'lik nüfus için, özellikle meslek edindirme amacıyla olmak üzere sosyal transfer harcamaları, öğrenci bursları yaygınlaştırılmalı ve ivedilikle artırılmalıdır. Özellikle düşük gelirli bu grubun kamusal mal ve hizmetlere ulaşımı kolaylaştırılmalı, eğitimde eşitlik sağlanmalı, sağlık hizmetlerine ulaşımı kolaylaştırılmalıdır. Gelir dağılımındaki adaletin sağlanması amacıyla asgari ücret uygulamasında gelir vergisinin kaldırılması ve dolaylı vergilerin daha adil dağılmasının sağlanması konusunda ciddi çalışmalar yapılması gerekmektedir. Konuyla ilgili ortaya koyabileceğimiz başka bir teşhis ise; gelişmekte olan Türkiye'de, kişisel gelir arttıkça yarı kamusal malların daha az kullanıldığı görülmektedir. Diğer bir ifade ile üst gelir grubundaki ailelerin, çocuklarını özel okula göndermeleri, özel hastanelerde tedavi olmaları, dar gelirli için yapılan TOKİ dairelerini tercih etmemeleri de bu durumu destekler niteliktedir.

Anahtar kelimeler: Gelir Dağılımı, Maliye Politikası, Kamu Ekonomisi

JEL Kodu: H10, H11, H20

Kaynakça

Arman C. (2013) *Gelir Dağılımının Tüketici Davranışlarına Etkisi*, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın.

Bükey M., Çetin, I., (2017) Türkiye'de Gelir Dağılımına Etki Eden Faktörlerin En Küçük Kareler Yöntemi ile Analizi, *Maliye Araştırmaları Dergisi*,

Cural, M. (2009) OECD Ülkelerinde Gelir Dağılımının 1980 Sonrası Gelişimi ve Eşitsizliği Azaltıcı Müdahaleler, *Eskişehir Osmangazi İİBF Dergisi*, 4(2).

Koyuncu, M., Mihci, H. & Yeldan, E. (2017), *Geçmişten Geleceğe Türkiye Ekonomisi*, 1.Baskı, İstanbul, İletişim Yayınları.

November 22-24, 2018 Antalya

Extended Abstracts Book

<http://www.oecd.org/social/income-distribution-database.htm> Erişim: 01.11.2018

<http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> Erişim: 01.11.2018

An Investigation of Poverty in The Axis of Capitalism

Yavuz ODABAŞI¹

Abstract

Poverty is one of the main problems of the countries both economically and sociologically and it is considered one of the most important problems in the global structure of today's world. Since poverty is a multidimensional concept, there are different definitions of poverty in the literature. The difference in these definitions is directly proportional to the way in which the subject is viewed. For example; While the World Bank looks at poverty more from the economic aspect, the United Nations deals with poverty in terms of human development. Regardless, the gap between the rich and the poor in the world is growing and the number of poor people is increasing day by day due to the influence of capitalism. With globalization accelerated by capitalism, even though economic growth in the world has generally taken place, there has been no significant development of poverty reduction on a global scale. Poverty in developing and underdeveloped countries, in particular, has become even more severe. According to the latest data from the World Bank, 10 per cent of the world's population consists of extremely poor people. These people are trying to survive with a daily income of less than \$2.

This study, which deals with poverty in the axis of capitalism, begins with the definition, types, causes of poverty and some remarks about it are explained. Following, the relationship between economic growth and human development is examined by addressing the overall situation of poverty in the world in the process of economic growth of the countries.

Keywords: Poverty, Capitalism, Economic Growth, Human Development

Kapitalizm Ekseninde Yoksulluk Üzerine Bir İnceleme

Özet

Yoksulluk, hem ekonomik hem de sosyolojik açıdan ülkelerin temel problemleri arasında yer aldığı gibi, günümüz dünyasının küresel yapısı içerisinde de en önemli sorunlardan birisi olarak gösterilmektedir. Yoksulluk çok boyutlu bir kavram olduğu için, literatürde yoksullukla ilgili farklı tanımlamalar mevcuttur. Tanımlamalardaki farklılık, konuya hangi pencereden bakıldığı ile doğru orantılıdır. Örneğin; Dünya Bankası yoksulluğa daha çok ekonomi penceresinden bakarken, Birleşmiş Milletler ise yoksulluğu insani gelişmişlik açısından ele almaktadır. Hangi açıdan bakılırsa bakılsın, dünya üzerinde zengin kesim ile yoksul kesim arasındaki uçurum giderek büyümekte ve kapitalizmin de etkisiyle yoksul insan sayısı gün

¹ Assist. Prof. Dr., Kütahya Dumlupınar University, Department of Economics, yavuz.odabasi@dpu.edu.tr

geçtikçe çoğalmaktadır. Kapitalizmin hız kazandırdığı küreselleşmeyle birlikte, genel olarak dünyada ekonomik büyüme gerçekleşmiş olsa dahi, küresel ölçekte yoksulluğun azaltılması konusunda elle tutulur bir gelişme sergilenememiştir. Özellikle gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde yoksulluk daha da vahim boyutlara ulaşmıştır. Dünya Bankası'nın son verilerine göre, dünya nüfusunun yüzde 10'u aşırı düzeyde yoksul insanlardan oluşmaktadır. Bu insanlar günlük 2 doların altında bir gelir ile hayatlarını sürdürmeye çalışmaktadır.

Kapitalizm ekseninde yoksulluğu ele alan bu çalışmada ilk olarak yoksulluğun tanımı, çeşitleri, sebepleri ve yoksullukla ilgili bazı görüşler açıklanmıştır. Son olarak ülkelerin ekonomik olarak büyüdükleri bu süreçte, yoksulluğun boyutlarının dünya genelindeki durumu irdelenerek, ekonomik büyüme ve insani gelişme arasındaki ilişki incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Kapitalizm, Ekonomik Büyüme, İnsani Gelişmişlik

1. Giriş

Geçmişten günümüze önemini hiç kaybetmeyen yoksulluk sorunu, kapitalizmin ve küreselleşmenin de etkisiyle, her geçen gün dünya üzerinde daha derin ve karmaşık bir sorun haline dönüşmüştür. Dünya genelinde gelir dağılımında meydana gelen bozulmaya bağlı olarak, yoksul insan sayısı gün geçtikçe çoğalmaktadır. Ülkelerin temel amaçlarından birisi olan refah seviyelerinin iyileştirilmesi ve insanların yaşam standartlarının ekonomik büyüme ile birlikte artırılması süreci ne yazık ki ülke bazında dahi genele yayılamamıştır. Yoksulluk her ne kadar ekonomik bir sorun gibi algılsa da, sadece bu pencereden ifade edilebilecek bir kavram değildir. Sosyal ve ahlaki yönleri de mevcut olduğu için çok yönlü bir kavramdır. Bu nedenden dolayı yoksulluğu tam manasıyla anlamak için farklı tanımlamalar geliştirilmiştir. Farklı yaklaşımlar ve disiplinler yoksulluğu değişik açılardan değerlendirmiş, farklı biçimlerde tanımlamışlardır. Bu nedenden dolayı çalışmada öncelikle yoksulluk kavramı üzerinde durulmuş, yoksulluğun genel olarak nedenleri hakkında bilgi verilmiş ve son olarak kapitalizm özelinde dünya genelinde yoksulluğun boyutları irdelenmeye çalışılmıştır.

2. Yoksulluk Kavramı

Yoksulluk en basit; yiyecek, giyecek ve barınma gibi temel ihtiyaçların karşılanması için yeterli paraya sahip olmaması durumu olarak tanımlanabilir. Ancak dünya genelinde kabul görmüş bazı tanımlamalar mevcuttur. Dünya Bankası tarafından ifade edilen iki yoksulluk tanımlaması vardır. Bunlar;

Mutlak Yoksulluk: Geliri yoksulluk sınırının altında kalan bir hane yoksul olarak kabul edilir. Yoksulluk sınırı, bu hanelerin her bir üyesinin toplum içinde faaliyet göstermesine izin veren gıda ve gıda dışı ürünler açısından temel ihtiyaçları karşılayabilmeleri için yeterli geliri göstermektedir (Taş & Özcan, 2012:424). Bunlar, yiyecek, giyecek ve barınak gibi temel yaşam ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli geliri kazanamayan hanelerdir. Mutlak yoksulluk sınırı, az gelişmiş ülkelerde kişi başına gelir günlük 1\$, Latin Amerika ülkeleri için 2\$, Türkiye ve doğu Avrupa ülkelerinin dahil olduğu bir grup için 4\$, gelişmiş ülkeler için 14\$ olarak belirlenmiştir (Karacan, 2017:60). Günlük geliri ile bir insanın alması gereken günlük kalori miktarı olan 2400k/cal alamayan insanlar mutlak yoksul olarak değerlendirilmektedir (Bozan, 2017:394).

Görelî Yoksulluk: Göreceli yoksulluk kavramı mutlak yoksulluğa ilave olarak, kültürel ve toplumsal açıdan tüketimin zorunlu olduğu temel ihtiyaçları de içeren yoksulluk

tanımlamasıdır. Beslenme ihtiyacının yanında giyinme, barınma ve enerji tüketimi gibi temel ihtiyaçların karşılanamaması durumu görece yoksulluk olarak ifade edilmektedir (Taş & Özcan, 2012:424).

Bu tanımlamalara ilave olarak mutlak yoksulluk tanımı çerçevesinde Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilatı (FAO) ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) yoksulluğun yoğunluğunu ölçmek için iki tanım geliştirmiştir.

Ultra Yoksulluk: Mevcut geliri ile mutlak yoksulluk kapsamında bir insanın alması gereken günlük kalori miktarının %80 ini karşılayabilenlerdir.

Kronik Yoksulluk: Ultra yoksulluk sınıfına dahil olan bireylerin yoksulluk durumlarının beş yıldan daha uzun sürmesi durumuna kronik yoksulluk denilmektedir (Karagül, 2012:99).

Dünya Bankası'nın bu tanımlamalarına ek olarak son dönemde Birleşmiş Milletler Kalkınma Programınca (UNDP) daha geniş kapsamlı bir tanımlama yapılmıştır.

İnsani yoksulluk: UNDP yoksulluğu, insani gelişme için zorunlu olan fırsatlardan (hayat boyu sağlık, yaratıcı bir hayat, ortalama bir hayat standardı, özgürlük, kendine güven, saygınlık) mahrum olma şeklinde tanımlamıştır. Yoksulluğun yalnızca gelire göre ölçülmesinin eksik bir tanımlama olduğu düşüncesinden hareketle UNDP yoksullukla ilgili daha geniş kapsamlı bir tanımlama yapmak için "insani gelişim endeksi" oluşturulmuştur. Bütün ülkeler için sağlık, eğitim ve gelir konularında hesaplanan endeks, insani gelişimin temel boyutlarındaki ilerlemeyi ölçmektedir. İnsanların bu konulardaki yoksulluğunu ele alan yoksulluğa insani yoksulluk denilmektedir (Uzun, 2003:157).

3. Yoksulluğun Nedenleri ve Yoksulluğun Nedenleri İle İlgili Yaklaşımlar

Yoksulluk çok boyutlu bir kavram olduğundan, yoksulluğun sebepleri olarak gösterilebilecek birçok etken mevcuttur. Bunlardan en önemli olanlarını şu sıralamak mümkündür: Ekonomik durgunluk ve krizler, iklim ve doğa koşulları, aşırı nüfus, enflasyon, yüksek işsizlik oranları, bireyler arasındaki yetenek farklılıkları, rekabetin yok olması ve tekelleşme, vergi sistemindeki adaletsizlik, yüksek faiz ve rant ekonomileri, terör ve savaşlar, doğal afetler, bağımlı nüfusun fazlalığı, göç, salgın hastalıklar, küreselleşme, bölgeler arasındaki gelişmişlik farkları, gelir dağılımındaki adaletsizlikler, toplumsal değer yargılarının maddiyata yönelmesi, sosyal sorumluluk bilincinin azalması (Karagül, 2012:100; Karacan, 2017:63-64).

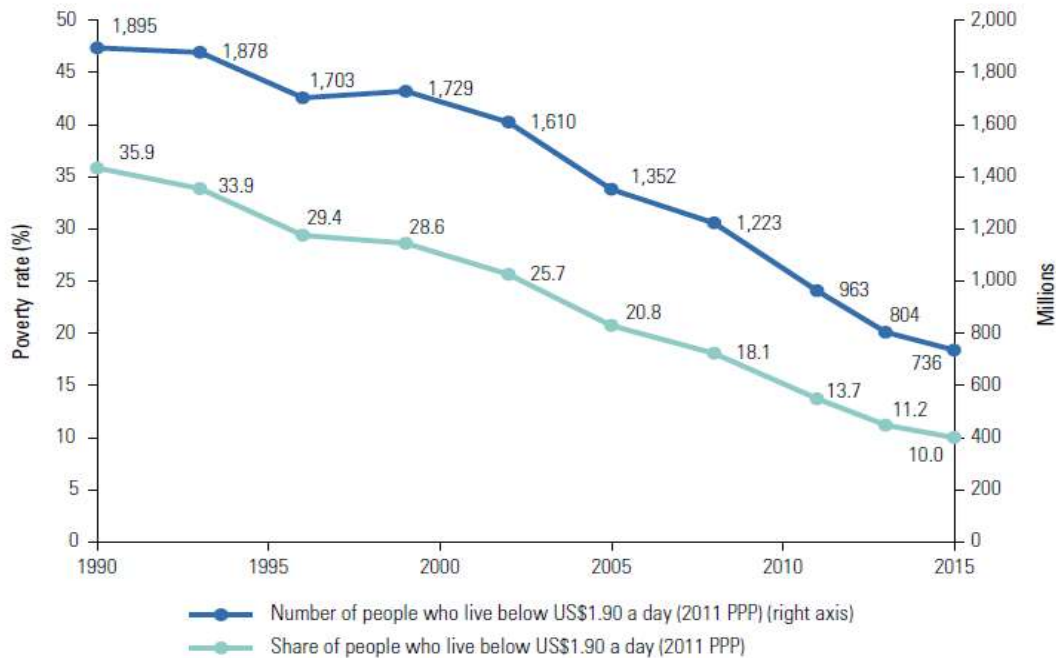
Yoksulluğun nedenleri ile ilgili olarak iki yaklaşım mevcuttur. Birincisi yoksulluğu kişilerin yetenekleri, sorumluluk duyguları, gösterdikleri çaba, üretim ve tasarruf kabiliyetlerine bağlayan, yoksulları hem kurban hem de nedeni olarak gören yaklaşımdır. İkinci yaklaşım ise; genellikle ekonomi politikalarının başını çektiği; düşük ücret, yetersiz sağlık, eğitim ve istihdam olanakları gibi bireylerin kontrolü dışında gelişen sosyal ve ekonomik yapıyla ilgili etkenlere bağlamaktadır (Karagül, 2012:100-101).

4. Kapitalizm ve Yoksulluk

Kapitalizmin hız kazandırdığı küresel ekonomik düzen içerisinde, özellikle yoksul ülkelerde baskıcı rejimler güç kazanmış, beraberinde yolsuzluk, sömürü ve haksızlık düzeni daha da yaygınlaşmıştır. Bu sonuç; dünya üzerinde geniş alana yayılmış kitlesel bir yoksullaşmayı beraberinde getirmiştir (Karakas, 2010:3). Kapitalizm doğası gereği kar güdüsü ile hareket eden bir sistemdir. Dolayısıyla kapitalizmi benimseyen ülkeler zenginliklerine

zenginlik katmak amacıyla sadece kendi çıkarlarını düşünüp, diğer ülkelerin refahını göz ardı etmektedirler. Kapitalizmde para, servet, kaynaklar, sermaye belirli grupların eline geçmekte, güçlüler daha güçlü, zayıflar daha zayıf hale gelmektedir. Özellikle Sanayi Devrimi sonrası, burjuva sınıfının kârlarının aşırı derecede yükselmesi, ücretlerin ise yükselmemesi, hatta düşmesi, gelir dağılımı sorununun açık bir şekilde su yüzüne çıkarmış, bu durum endüstri toplumlarında büyük huzursuzluklara, şiddetli ideoloji kavgalarına yol açmıştır (Çalışkan, 2010:91). Kapitalist yaklaşım; gelir dağılımının hem ülke bazında hem dünya genelinde aşırı düzeyde bozulmasına neden olmuş, yoksulluğun boyutlarının daha fazla derinleşmesine sebep olmuştur. 2016 yılındaki Oxfam Raporuna göre; dünyanın en zenginlerinin servetinin dünya nüfusunun yarısının servetine eşitliğini sağlayan kişi sayısı 2010 yılında 388, 2011’de 177, 2012’de 159, 2013’te 92, 2014’te 80’ ve 2015 yılında ise 62’olarak belirlenmiştir. Bu durum dünya üzerinde sayılı milyarderlerin serveti artarken, yoksulların da sayısının artması olarak ifade edilebilir (Bozan, 2017:391-392).

Şekil 1: Küresel Yoksulluk Oranı ve Yoksul Sayısı, 1990–2015

Source: Most recent estimates, based on 2015 data using PovcalNet.
Note: PPP = purchasing power parity.

Kaynak: World Bank, 2018:2

Yoksulluk dünyanın her ülkesinde vardır; ama düşük ve orta gelirli ülkelerde daha yüksek oranlardadır. Yoksulluk oranları özellikle, sanayisi düşük ve yüksek nüfus artış hızına sahip ülkelerde en yüksek oranlardır. Gelişmiş ülkelerde yoksulluk oranlarının daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Ancak dünya geneline bakıldığında gelir dağılımındaki adaletsizliği de göz önüne alırsak, zengin ve fakir kesim arasındaki uçurum gün geçtikçe artmaktadır.

5.Sonuç

Yoksulluk dünya üzerinde insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. Geçmişten günümüze dünya üzerindeki en temel problemlerin başında gelmektedir. Ülkeler özellikle kapitalizmin kar güdüsünden de hareketle, daha fazlasına sahip olmak amacıyla ekonomik büyümeye öncelik vermişlerdir. Yoksulluğun ortadan kalkabilmesi için ekonomik büyüme önemli bir etken olmasına rağmen, ülkelerin ekonomik anlamda büyürken gelir dağılımındaki adaleti göz ardı etmeleri birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. Kapitalist düşünceye sahip ülkeler para, doğal kaynak, sermaye, güç ve iktidarın peşinde koşarken, bunları elde etme konusunda her yolu mübah kabul etmişlerdir. Dolayısıyla kendi ülkelerinin daha zengin olması adına birçok ülkeyi ne yazık ki yoksulluğun ve az gelişmişliğin pençesine itmişlerdir. Yoksullukla mücadele altında birçok politika ve program geliştirilmesine rağmen; dünya genelinde elle tutulur bir sonuca ulaşamamıştır. Ülkelerin diğer ülkeler üzerindeki sömürleri durmadan, aşırı kar, yolsuzluk, haksız kazanç, savaş ve terör olayları durmadan, ekonomik büyüme ile birlikte gelir dağılımında adalet sağlanmadan, yoksulluğun azaltılması için samimi politikalar üretilmeden bu sorunun çözülmesi mümkün gözükmemektedir.

Kaynakça

- Bozan, M. (2017). “Yoksulluk Algısına Farklı Bir Bakış”, *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt: 8 Sayı: 15:389-410.
- Çalışkan, Ş. (2010). “Türkiye’de Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk”, *Sosyal Siyaset Konferansları*, Sayı: 59, 2010/2:89-132.
- Karacan, R. (2017). *Kapitalist Ekonomide Gelir Dağılımı ve Yoksulluk: Türkiye Örneğiyle*, 3.Baskı, İstanbul: Yalın Yayıncılık.
- Karagül, M. (2012). *Dünya Ekonomisi: Tehdit ve Fırsatlarıyla*, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Karakaş, M. (2010). “Küresel Yoksulluğun Öteki Yüzü: Yeni Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt XII. Sayı 2:1-18.
- Taş, H. Y. & Özcan, S. (2012). “Türkiye’de ve Dünya’da Yoksulluk Üzerine Bir Araştırma” *International Conference On Eurasian Economies*:423-430
- Uzun, A. M. (2003). “Yoksulluk Olgusu ve Dünya Bankası”, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 4, Sayı 2:155-173.
- World Bank (2018). *Piecing Together Poverty Puzzle*, <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/30418/9781464813306.pdf>
Erişim Tarihi: 27/11/2018

Sug'oriladigan Bo'z Tuproqlardan Unumli Foydalanishda G'o'zani Qo'shqatorlab Ekish Samaradorligi

Eshmurodova M.Q.¹

Hozirgi kunda, Respublikamizning dunyo bozoriga chiqishi paxtachilikda yuqori tola sifatiga ega bo'lgan, yanada ertapishar, jahon bozorida raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarishni talab qilmoqda. Bu esa o'z navbatida sifatli paxta hosili yetishtirish uchun yangidan-yangi g'o'za navlarini yaratish va ularning agrotexnikasi ustida tadqiqot ishlarini muntazam kuchaytirish va ularning natijalarini ishlab chiqarishga keng joriy etib borishni taqozo etadi. Har bir g'o'za navining hosildorligi va tolasining sifat ko'rsatkichlari ilmiy jihatdan asoslangan, yuqori saviyadagi zamonaviy agrotexnikaga rioya qilishga hamda ularning biologik xususiyatlarini hisobga olgan holda tegishli agrotadbirlarni ishlab chiqish dolzarb vazifa xisoblanadi.

G'o'za navlarining hammasi ham mintaqaning ekologik sharoitlariga mos kelavermasligi bu navlarning shu mintaqaga mos agrotexnika tadbirlarini ishlab chiqishni talab qiladi. G'o'zaning o'sib-rivojlanishi turli omillar ta'sirida o'simlikda sodir bo'ladigan biokimyoviy jarayonlarga bog'liqdir. Bular tuproqning sifatiga, unumdorligiga, namligiga, haroratiga, oziqa moddalarni qo'llash me'yoriga, shuningdek, kunning uzun va qisqaligiga bog'liq bo'lgan jarayonlardir.

Tadqiqot metodlari va ob'ektlari: Dala tajribalari Samarqand viloyatining o'tloq bo'z tuproqlari sharoitida o'tkazildi. Tajriba dalasining tuproqlari eskitdan sug'oriladigan, mexanik tarkibi o'rta qumoq.

Dala tajribasi o'tkazilgan tuproqlarning agrokimyoviy xolatini tavsiflovchi uchun taxlillar o'tkazildi. Tuproqning xaydalma qatlamida gumusning miqdori – 1,30 foiz, yalpi azot-0,097 foiz, yalpi fosfor – 0,162 foiz, yalpi kaliy – 2,42 ni tashkil etadi. Tuproq profilining quyi qatlamlariga qarab ozuqa elementlari kamayadi.

Tajribalar “Dala tajribalarini o'tkazish uslublari”, “Ekinlarni oziqlantirishda mineral va maxalliy o'g'itlardan foydalanish bo'yicha tavsiyanomalar”, “Metodiy agroximicheskiy issledovaniy pochv” bo'yicha olib borildi.

Tadqiqot natijalari: G'o'zani pushtaga qo'sh qatorlab ekish orqali sug'oriladigan yer maydonlarini, urug'lik chigit, yonilg'i-moylash materiallari, suv va mineral o'g'itlarni tejab qolish hisobiga yuqori hosil olish imkoniyati yaratiladi.

G'o'za pushtaga ekilganda nixollar suv va mineral o'g'itlardan unumli foydalanadi, yorug'lik va issiqlik energiyasidan foydalanishning optimal holati vujudga keladi natijada

¹ Eshmurodova M.Q. Samarqand veterinariya meditsinasi instituti katta o'qituvchisi

texnika, mineral o'g'it sarfini kamaytirish hisobiga hosildorlik yuqori bo'lib, sohaning iqtisodiy samaradorligi oshiriladi.

Paxtachilikda qo'sh qatorlab ekish texnologiyasini qo'llashda tuproqning fizik-mexanik tarkibi, yer osti suvlarining sathi, ekin maydonining reliefi, tuproqning sho'rlanish darajasini aniq xisobga olish zarur.

Chigit ekishdan oldin chizellangan ekin maydonining xar gektariga 15-20 tonnadan mahalliy o'g'it solish tuproq unumdorligini oshirib, uni namligini uzoq vaqt saqlanishiga yordam beradi.

Chigitlarning bir tekis unib chiqishi tanlangan joyning nishabligi va berilishi lozim bo'lgan suvi me'yorida bo'lishiga bog'liq. Chunki qator oralariga yuborilgan suv ko'llab qolmasligi kerak. Suvni bir me'yorda oqizilishini ta'minlash uchun egatlarga shlang orqali suv yuborilsa pushtalar tekis namlanadi. Uning gektariga 350-400 m³ suv sarflanishi optimal me'yor hisoblanadi. Suv sarfining me'yordan oshirilishi pushtalarga suv chiqib ketishiga, tuproqni yuvilishiga sabab bo'lib yer yetilishini kechikishiga olib keladi.

Etilgan pushtalarga chigitni ekish tuproq namligi va haroratiga qarab belgilanadi. Chigitni 3-5 sm chuqurlikka chigit ekish maqsadga muvofiqdir. Biroq havo harorati ko'tarilib nam qochish ehtimoli kuzatilganda ekish chuqurligini 5-6 sm qilib belgilagan ma'qul. Chigit ekish me'yori gektariga 55 kg dan belgilansa, har gektardan odatdagi ekish tizimiga nisbatan 17,1 kg dan urug'lik chigit tejab qolinadi.

Chigitlar pushtaga ekilganda pushta ustida bo'lganligi uchun nixollarni tuproq ko'mib qolish xavfi bo'lmaydi. SHu sababli nihollarning 70 foizi unib chiqishi bilan birinchi kultivatsiyasini o'tkazish mumkin. Bu usulda nihollarni 1-sug'orishgacha texnika bilan 3-4 marta ishlov beriladi, g'o'za pushtada o'stirilganligi uchun qator oralarini chuqur yumshatish shart bo'lmaganligi sababli yonilg'i-moylash materiallari tejab qolinadi. Oddiy usulda esa dalaga 5-6 martadan texnika ishlov beradi.

Bu texnologiyada g'o'zadan yuqori xosil olish ko'p jixatdan ekilayotgan navning morfo-fiziologik xususiyatlariga bog'liq. G'o'za pushtaga ekilganda issiqlik va yorug'likdan optimal foydalanganligi uchun har gektar yerga qo'shimcha 15-20 foiz ko'p ko'chat qo'yish mumkin. SHuning uchun qo'shqatorlab g'o'zaning 1 tipda shoxlaydigan navlarini ekish maqsadga muvofiqdir. Natijada ko'chat hisobiga ham hosildorlikni gektariga 2-3 tsentnerga ko'tarish imkoniyati yaratiladi.

Sug'orish yer osti suvlari chuqurligi va g'o'za holatiga qarab belgilanadi. Taralgan suv traktorning 3 ta g'ildiragi yurgan egatlarga oqiziladi va pushtalar 70-70-80 foiz namlangunga qadar davom ettiriladi. Bahori seryog'in bo'lgan kunlarda ham yomg'ir suvining tuproqqa tez singib ketishi tufayli qatqaloq bo'lmaydi. Natijada nixollar ildiz chirish va gommoz kasalliklari bilan deyarli zararlanmaydi.

Sug'orish o'tkazilguncha kultivator ishchi qismlarining yuza ishlov berishi hamda sug'orishdan so'ng pushtaga ishlov berilmaganligi sababli nixolni shikastlanishi kam bo'lishi tufayli pushtadagi ekilgan nihollarning birinchi va ikkinchi tartibli yon ildizlarida vilt kasalligi kam uchraydi.

Bu texnologiyada g'o'za nihollari yorug'lik va issiqlikdan optimal foydalanganligi sababli g'ovlab ketmaydi. Kultivator g'ildiraklari yon shoxlarni shikastlamaganligi sababli qora shira zarakunandalarining xavfi kamayadi. Pushtaga ekilgan g'o'za oddiy usulga nisbatan sutka davomida 7-8 daraja ko'p foydali harorat va yorug'lik olganligi sababli nihollar 2-3 kun oldin unib chiqadi.

G'ozada ko'saklarning sonini va ochilish tezligini ortishi pushtadagi tuproqlarning mexanik tarkibiga bo'lishi bilan bog'liq. O'g'itlar pushtaga solinganligi tufayli sug'orish davrida yuvilib ketmaydi. Pushta sug'orilmaganligi sababli begona o'tlar kam bo'ladi va ular tuproq oziq elementlaridan foydalana olmaydi. Bunday tuproqda g'oz ildizining erkin rivojlanishi va chuqur kirib borishi hisobiga yon ildizlar oziq elementlardan unumli foydalanadi va natijada g'oz oddiy usulga nisbatan 10-15 kun erta pishadi.

Sug'orish suvi qo'sh qatorlab egat tagidan berilib pushta bir hil namlanganligi bois tuproqning haydalma qatlami deyarli quruq va yumshoq holda saqlanadi. Bu usulda tuproqqa berilgan barcha ozuqa moddalardan ildiz unumli foydalanadi. Sug'orish suvi sarfi esa bu usulda 1 ga maydonga oldingi usulga nisbatan 350 m² gacha kam bo'ladi.

Tadqiqot natijalarida g'oz navlarini pushtaga yakka qator va qo'shqator usulida ekishni, maqbul ko'chat qalinliklari, ma'danli o'g'itlar me'yorining joriy etilganligi orqali 10–12 kun ertagi, gektaridan qo'shimcha 4–6 tsentner, tola sifati 10–15 foizga yuqori bo'lgan paxta hosili yetishtirishga erishilganligi, fermer xo'jaliklarida daromad 10–15 foizga ko'payib, gektaridan 360–400 ming so'm sof foyda olish imkoniyatlari yaratilganligi tajribalarda aniqlangan.

SHunday qilib, g'ozani qo'shqatorlab ekish texnologiyasini ishlab chiqarishga joriy qilinishi bir qator afzalliklarga ega ekanligi aniqlandi va uni fermer xo'jaliklarida samaradorligi tuproq, iqlim va g'oz navlariga hamda uni yetishtirish texnologiyasini to'g'ri o'tkazilishiga chambarchas bog'liq.

Kalit so'zlar: G'oz, nav, paxtachilik, urug'lik chigit, o'g'it solish

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

M.Muhammadjonov, A.Zokirov. G'oz agrotexnikasi. T.: Mehnat, 1995.

E.T.Shayxov va boshqalar. Paxtachilik. Toshkent-Mehnat-1990..

M.M.Adilov va boshqalar. Qishloq xo'jalik ekinlari yetishtirishda innovatsion texnologiyalar. Qo'llanma . Toshkent 2013.

B.A.Sulaymonov va boshqalar Kuzgi bug'doy va g'oz yetishtirish asoslari. Toshkent 2017 .

Ўзбек тилида урғу

Д.А.Набиева¹

Нутқ жараёнида ҳар қандай жумлани ташқи томондан шакллантирувчи, фонетик жиҳатдан бир бутун қилувчи восита бу интонациядир. Интонация бутунлик сифатида мелодика, нутқ темпи, нутқ баландлиги, пауза, тембр ва урғуни ўз ичига олиши кўпчилик тилшунослар томонидан эътироф этилган. Интонация таркибида ҳар бир компонент ўз ўрнига ва хусусиятига эга. Бу компонентларнинг ҳар бирини алоҳида ўрганиш интонациянинг моҳиятини тушунишга ва унинг жумла тузилишидаги мақомини белгилашга ёрдам беради.

Просодиканинг энг мунозарали масалаларидан (туркий тиллар ва хусусан, ўзбек тили учун) бири урғудир. Туркий тилларда урғунинг табиати ва хусусиятлари ҳақида туркологларнинг фикрлари бир хил эмас.

А.Абдуазизов сўзнинг просодик хусусиятлари ҳақида фикр юритиб, сўз таркибида урғу бошқа фонологик бирликлар каби қуйидаги вазифаларни бажаришини таъкидлайди:

- 1) конститутив, яъни сўзнинг материал қисмларини фонемалар бирикувини таъминловчи, “цементловчи” восита вазифасини бажаради.
- 2) дистинктив, яъни сўз ва морфемаларнинг маъносини фарқлайди.
- 3) делимитатив ёки чегаралаш. Урғу сўзларнинг, синтагма ва фразаларнинг чегарасини белгилаб беради.
- 4) рекогнитив, яъни урғу сўз ёки морфемаларни урғунинг ўрнига қараб таниб олиш вазифасини бажаради [1. 63].

Л.В.Бондарко ҳамда Л.Р.Зиндерларнинг фикрича, урғунинг лингвистик функцияси унинг урғули бўғинни ажратиши билан белгиланмайди, балки ўз атрофига сўзнинг барча қисмларини бирлаштириши билан белгиланади [4. 149]. Демак, сўзнинг фонетик яхлитлиги унинг нафақат урғули бўғинига, балки урғусиз қисмларининг хусусиятларига ҳам боғлиқ.

Урғу интонациянинг таркибий қисми бўлгани ҳолда, ўзи ҳам дискрет бирлик бўлиб, товуш чўзиқлиги ёки миқдори, урғули бўғиннинг ажратилишига ёрдам берувчи товуш кучи, бўғин таркибидаги унлининг сифати ва тоннинг баландлиги каби компонентларнинг комбинациясидан ташкил топади. Шуни таъкидлаш жоизки, урғуни ташкил этувчи компонентлар нисбий мустақил бўлиб, сўз таркибида уларнинг ўзаро нисбати ўзгариши мумкин. Урғу таркибида қайси компонентнинг етакчилигига кўра

¹ Андижон давлат унивеоситети, филология фанлари доктори.

урғу турларини ажратиш мумкин. Агар урғу таркибида уни ташкил этувчи бошқа компонентларга нисбатан товуш кучининг миқдори кўпроқ бўлса, бундай урғу экспиратор урғу; товушнинг миқдорий белгиси устун бўлса, квантитатив урғу; тоннинг баландлиги устун бўлса, музикал урғу ҳисобланади [6.224-225]. Ҳар бир тилнинг артикуляцион-акустик хусусиятларидан келиб чиқиб турли тилларда урғунинг турлари ҳам турлича бўлиши мумкин. Туркологияда туркий тилларга экспиратор ёки квантитатив урғу хос эканлиги таъкидланади.

У.Ш.Байчура уйғур тилининг мелодикаси ва сўз урғусининг хусусиятларини ўрганар экан, шу вақтгача туркийшуносликда мавжуд туркий тилларнинг барчасида урғунинг бир хиллиги, туркий сўзларнинг бошида тоник акцентнинг, сўз охирида эса экспиратор (динамик) урғунинг мавжудлиги ҳақидаги фикрларни рад этади. Унинг фикрича, урғу компонентларининг сифат ва миқдорий муносабатлари унинг фонетик позициясига боғлиқ бўлади. Шу билан бирга алоҳида талаффуз қилинган сўз билан жумла таркибидаги сўз урғуси ўртасида ҳам фарқни кузатиш мумкин [2. 42]. Бундан кўринадики, сўз урғуси ҳақида фикр юритилганда, нафақат алоҳида олинган сўзлар, балки жумла таркибига кирган сўзлардаги урғунинг хусусиятларини ҳам эътиборга олиш лозим.

Туркий тиллар, хусусан, ўзбек тили урғуси ҳақидаги фикрларни умумлаштирган ҳолда, уларни икки гуруҳга ажратиш мумкин. Биринчи гуруҳ тарафдорлари туркий тиллардаги ва, хусусан, ўзбек тилидаги урғу, асосан экспиратор урғу эканлигини эътироф этадилар ва бу урғу устига асосий тоннинг кўтарилиши, яъни музикал урғу кўшимча бўлиши мумкинлигини таъкидлайдилар [3.185-199; 9. 407].

Урғу ҳақидаги иккинчи назария тарафдорлари эса шу назария асосчилари Г.Раккет ва Б.Коллиндерга эргашган ҳолда, туркий тиллардаги урғу экспиратор эмас, балки музикал урғу эканлигини таъкидлайдилар [3. 185-199; 9. 407].

Ўзбек тилининг акцентологик хусусиятлари ҳақида фикр юритар экан, проф.М.Миртожиев ўзбек тили урғуси ҳақида юқоридаги фикрларга зид ҳолда, учинчи назарияни илгари суради ва ўзбек тилидаги урғу квантитатив урғу эканлигини эътироф этади. Унинг фикрича, ўзбек тилида лексик урғу квантитатив урғу бўлиб, четдан ўзлаштирилган сўзларнинг бўғинидаги динамик урғуни ҳам ўзгартириб, ўз таъсирига олади [7. 24-31].

Туркий тиллардаги урғунинг табиати ва хусусиятлари ҳақида Н.А.Баскаковнинг фикри ҳам эътиборга лойиқдир. Унинг фикрича, туркий тиллардаги урғуни икки планда ўрганиш лозим: алоҳида сўзга нисбатан сўз таркибидаги бирон бўғиннинг куч билан ажратилишини кўрсатувчи динамик ёки экспиратор урғу ҳамда мантиқий планда жумла таркибидаги бирон бир бўлакнинг мазмуний ажратилишини кўрсатувчи мантиқий ёки музикал урғу [3. 186].

Бундан англашиладики, динамиклик сўз урғусига нисбатан, музикаллик эса жумла ёки логик урғуга нисбатан белгиланади. Бу ўринда Н.А.Баскаков ва У.Ш.Байчураларнинг фикрлари уйғун эканлигини кўришимиз мумкин. Лекин ўзбек тилида шундай сўзлар мавжудки, улар урғули бўғинда бўлишига қарамай, ўзларининг сифат ва миқдор белгиларини йўқотиши мумкин. Масалан, бир бўғиндан иборат бўлган [bʏg], [bʏl], [bʏz] каби сўзларда *u* унлиси урғу остида, лекин редукцияга учрайди. Бундан ташқари, [ўқувчимиз](кесимлик формасида) ва ўқувчимиз (эгаллик формаси) каби сўзларнинг учинчи бўғинида талаффуз кучининг ортиқлиги кузатилади, лекин охириги бўғиндаги *u* нинг миқдорий белгиси ундан олдингига нисбатан ортиқроқдек кўринади. Бу каби сўзларда урғу қайси турга мансуб? Урғу олмайди деб қабул қилинаётган

элементлар чиндан ҳам урғу олмайдими? Ёрдамчи (кўмакчи ва юкламалар) ва оралик (ундов, тақлид ва модал сўзлар) сўзларда урғунинг хусусияти қандай? Бу каби саволлар ўзбек тили мисолида ўз ечимини топа олгани йўқ. Шунинг учун ўзбек тилининг акцентуал хусусиятларини чуқурроқ таҳлил этиб, урғу ҳақидаги мавжуд фикрларни экспериментал асосда далиллаш лозим.

И.А.Киссен ўзбек талабаларга рус тилини ўргатиш жараёнидаги кузатувлари асосида қуйидагиларни баён этади: “Рус тилининг урғуси куч жиҳатдан ўзбек тилидагига нисбатан кучлироқ бўлиб, ўзбек тилида урғули бўғинлар овоз кучининг ўзгариши билан характерланмайди ва бу бўғинларни алоҳида куч билан талаффуз қилиш ўзбеклар учун хос эмас. Шу сабабдан рус тилини ўрганаётган талабалар ўрганишнинг дастлабки босқичида урғули бўғинни етарли миқдордаги куч билан талаффуз қилмайдилар”.

Бу ҳам ўзбек тили урғусининг динамик эканлиги ҳақидаги фикрларни экспериментал асослаш лозимлигидан, шу билан бирга, ўзбек тили урғусининг табиати ва хусусияти тўлиқ ёритилмаганлигидан далолат беради.

Бизнингча, туркий тилларнинг акцент-ритмик хусусиятлари ҳақида гап кетганда, уларда европа тиллардан фарқлаб турувчи хусусият – сингармонизм мавжудлигини унутмаслик лозим. Чунки сингармонистик тилларда сўзларни фонетик жиҳатдан шакллантириш (конститутив) ва уларнинг чегарасини белгилаш (делимитатив) функцияларини урғу эмас, сингармонизм бажаради. Туркий тилларнинг агглютинатив табиати асос ва қўшимчаларнинг чизиқли тартибда ўсиб боришига асос бўлган ҳолда, туркий сўзларнинг товуш қобиғига ўз таъсирини ўтказди. Яъни қўшимча таркибидаги унларнинг акустик-артикуляцион белгилари асос унлиларига мосланади. Бу эса, ўз навбатида, сўзнинг акцент-ритмик хусусиятига таъсир қилади. Бундан кўринадики, сингармонистик тилларда урғунинг функцияси иккинчи планга ўтади. Масалан, умумтуркий [bʏtʏn],[tʏtʏn],[ʔrkin],[qochqin],[buzuq],[uchuq],[ʏzyk] каби сўзларда ўзбек тилида урғунинг кучи сезилмайди.

В.А.Богородицкий, Н.К.Дмитриев ва уларнинг қарашларига эргашган тилшунослар сингармонизмга ассимиляциянинг тури сифатида қарасалар-да, аслида сингармонизм А.А.Реформатский таъбири билан айтганда, “оддий фонетик ҳодиса ва, айниқса, ассимиляциянинг туригина эмас, балки тил структурасининг морфологик сатҳини ҳам қамраб олувчи фундаментал структур-типологик ҳодисадир” [8. 198].

Сингармонизмнинг типологик ва акцент-ритмик аҳамияти дастлаб И.А.Бодуэн де Куртенэ томонидан эътироф этилган. Унинг фикрича, “туркий тиллардаги унлилар уйғунлашуви бўғинларни сўзларга бириктирувчи цемент вазифасини бажаради. Арио-европа тилларида эса бўғинларни сўзларга бириктириш вазифаси урғуга юклатилган. Бу тилларда алоҳида бўғинлар, товушлар бирикмаси, ўзаклар, суффикслар ва умуман қўшимчалар улардан бирига хос бўлган урғу воситасида бирлашмагунча бир бутун (фонетик шаклланган – Д.Н.) сўз ҳақида гапириш мумкин эмас. Туркий тилларда эса агар алоҳида бўғинлар ва товуш комплекслари сингармонизмдан қатъи назар, ўзига мос унлиларни сақлаб қолса, бир нечта бир бўғиндан иборат алоҳида сўзларни, агар унлилар уйғунлашуви асосида бир бирига “цементланса” битта кўп бўғинли сўзни ҳосил қилади [9. 435]. Демак, сингармонизм барча туркий тиллар учун структур-типологик ҳодиса бўлиб, сўзларни фонетик жиҳатдан шакллантирувчи асосий воситадир. Бу эса туркий тилларда сингармонизм билан урғунинг функционал жиҳатдан бир хиллигини кўрсатади ва баъзи туркологларнинг туркий тилларда урғунинг мавжуд эмаслиги ҳақидаги қарашларни илгари суришга асос бўлади. Хусусан, козоқ тилининг акцент-ритмик хусусиятларини тадқиқ этиш жараёнида А.Жунусбеков “сингармонизм билан сўз

урғусининг функционал идентиклиги қозоқ тили системасида урғунинг мавжудлигини рад этади” [9. 439], деган қатъий хулоса чиқаради.

Дарҳақиқат, сингармонизм ва урғунинг сўзни фонетик жиҳатдан шакллантириш, бир бутун қилиш, унинг чегарасини белгилаш каби функциялари бир хил. Лекин сўз урғусининг сингармонизмдан фарқлаб турувчи яна бир функцияси – маъно фарқлаш функцияси мавжудлигини инкор этиб бўлмайди. Масалан, ўзбек тилида олма, бостирма, ... каби сўзларда маъно фарқлаш функциясини бажаради. Шунинг учун туркий тилларда урғу ҳақида фикр юритганда, унинг сингармонизм билан муносабатдорлигига эътибор қаратиш лозим. Чунки В.А.Виноградов тўғри таъкидлаганидек, туркий тилларда бошқа тиллардаги каби акцент (просодик – Д.Н.) воситалар мавжуд бўлиб, улардан баъзилари асосий, қолганлари эса қўшимча, факультативдир. Унинг фикрича, “туркий тилларда сўзни тавсифловчи асосий восита сингармонизмдир. Урғу эса қўшимча воситадир. Бунда бир қонуниятга эътибор қаратиш лозим: сингармонизм қанчалик қатъийлашса, урғу шунчалик кучсизлашади. Аксинча, сингармонизмнинг бузилиш ҳолатлари қанчалик кўп бўлса, урғу шунчалик қатъийлашади” [5.108].

Юқоридаги фикрлардан маълум бўладики, туркий тиллардаги ва, хусусан, ўзбек тилидаги урғунинг табиатини белгилаш мураккаб ва муаммоли масалалардан биридир. Бизнингча, муайян тилнинг акцент-ритмик хусусиятларини тадқиқ этиш учун, аввало, тил эгаларининг нутқини, бундан ташқари, маҳаллий диалектларнинг акцентологик хусусиятларини ва уларда сингармонизмнинг мавжудлигини ўрганиш лозим. Шу билан биргаликда, алоҳида талаффуз қилинган сўз ҳамда жумла таркибига кирган сўзларнинг урғусини текшириш ҳам урғу ҳақида рационал хулоса чиқаришга асос бўлиши мумкин.

Адабиётлар

Абдуазизов А. Ўзбек тилининг фонологияси ва морфонологияси. Тошкент: Фан, 1992.

Байчура У.Ш. Некоторые экспериментальные данные о мелодике речи и словесном ударении в уйгурском языке // Структура и история тюркских языков. М.: Наука, 1971.

Баскаков Н.А. Историко-типологическая фонология тюркских языков. –М: Наука, 1988.

Бондарко Л.В., Зиндер Л.Р. Исследование фонетики // Основы теории речевой деятельности. М.: Наука, 1974.

Виноградов В.А. Сингармонизм и фонология слова // Тюркологические исследования. Фрунзе, 1970.

Матусевич М.И. Современный русский язык. Фонетика. –Москва: Просвещение, 1976.

Миртожиев М. Ўзбек тилида лексик урғу // Ўзбек тили ва адабиёти, №3, 2011.

Реформатский А.А. Иерархия фонологических единиц и явления сингармонизма. // Исследования по фонологии. М.: Наука, 1966.

Сравнительно-историческая грамматика тюркских языков. Фонетика. М.: Наука, 1984.

Determination of Effective Diffusion and Activation Energy Values of Dried Pea (*Pisum sativum* L.) Pieces

Muhammed TAŞOVA¹

Abstract

In Turkey, peas usage as having a significant amount of production usually canned, fresh, dried and consumed in different ways. In this study, the cabinet was dried in drying air temperatures of 50, 60 and 70 °C using a convective dryer. Average drying time, effective diffusion coefficient (D_{eff}) and activation energy values of pea grains dried up to 10-13% according to the moisture content of the products were determined. Average drying times determined according to drying air temperature values were determined as 12, 6 and 4 hours, respectively. The effective diffusion (D_{eff}) values determined during the drying process were 18×10^{-7} , 37×10^{-7} and 5.86×10^{-6} respectively according to the drying temperature. Activation energy value (E_a) was determined as 54.72 kJ/mol.

Keywords: Pea, drying, effective diffusion and activation energy

Kurutulan Bezelye (*Pisum sativum* L.) Tohumlarının Efektif Difüzyon ve Aktivasyon Enerjisi Değerlerinin Belirlenmesi

Özet: Türkiye 'de önemli bir üretim miktarına sahip olan bezelye kullanım şekli olarak genellikle konserve, taze ve kurutulmuş farklı şekillerde tüketilmektedir. Bu çalışmada, kabin tip konvektif kurutucu kullanılarak 50, 60 ve 70 °C kurutma havası sıcaklıklarında kurutulmuştur. Ürün nemi yaş baza göre %10-13 seviyesine kadar kurutulan bezelye tanelerinin ortalama kuruma süreleri, efektif difüzyon katsayısı (D_{eff}) ve aktivasyon enerjisi değerleri belirlenmiştir. Kurutma havası sıcaklık değerlerine göre belirlenen ortalama kuruma süreleri sırasıyla, 12, 6 ve 4 saat olarak belirlenmiştir. Kurutma işlemi esnasında belirlenen efektif difüzyon (D_{eff}) değerleri kurutuma sıcaklıklarına göre sırasıyla, 18×10^{-7} , 37×10^{-7} ve 5.86×10^{-6} olarak tespit edilmiştir. Aktivasyon enerji değeri ise (E_a) 54.72 kJ/mol olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bezelye, kurutma, efektif difüzyon ve aktivasyon enerjisi

¹ Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Biyosistem Mühendisliği Bölümü, Tokat

1. Giriş

Ülkemizde 2017 yılı verilerine göre bezelye ortalama 9 415 da alanda yetiştirilmekte olup ve bu alandan ortalama 2 673 ton üretim yapılmaktadır (TÜİK, 2018). Bezelye, genellikle ilkbahar mevsiminde daha kaliteli ve verimli bir şekilde yetişmektedir. Besin değerleri incelendiğinde 100 g bezelyede ortalama 81 kcal enerji ve A, C, E, K, tiamin, niasin ve pridoksin gibi vitaminleri içermektedir (Anonim, 2018a; Anonim, 2018b) .

Bezelye genellikle ilkbahar mevsiminde çok yaygın şekilde yetişen bir üründür. Bu sebeple mevsimi dışında tüketebilmek ve alternatif olarak da başka şekillerde kullanabilmek için raf ömrünün uzatılması gerekmektedir. Bunun için ise, hem ilk yatırım maliyetlerinin uygun hem de uzun raf ömrüne sahip ürünlerin elde edilemesine sağladığı olanaklardan dolayı bezelyenin kurutulması ve saklanması en uygun yöntemdir.

Kurutma; tarımsal ve gıda ürünlerinin bünyelerinde bulunan yüksek nemi içeriğini ürünlerin bozulmadan saklanabileceği kritik bir nem seviyesine kadar düşürüldüğü ve bu esnada ürünün fiziksel, kimyasal ve biyolojik özelliklerinde değişikliklerin oluştuğu, kontrollü şartlar altında aynı anda gerçekleşen bir ısı ve kütle difüzyon olayıdır (Pisalkar ve ark., 2011).

Bu çalışmada, bezelye taneleri sıcak havalı yapay bir kurutucu ile farklı kurutma havası sıcaklıklarında kurutulmuş, ortalama kuru süreleri, efektif difüzyon ve aktivasyon enerjisi değerleri açısından en uygun kurutma sıcaklığı belirlenmiştir.

2. Materyal Yöntem

2.1. Kurutulacak ürün

Çalışmada kullanılan bezelye Tokat' ta bulunan bir marketten temin edilerek Gaziosmanpaşa Üniversitesi Biyosistem Mühendisliği kurutma laboratuvarına getirilmiştir. Kurutma işlemleri sonlanana kadar ürünler $+4 \pm 0.5$ °C sıcaklığa sahip ortamda saklanmıştır (Polatçı ve Taşova, 2017).

2.1. Kurutma işlemi

Çalışmada, konvektif bir kurutucu ile 50, 60 ve 70 °C kurutma sıcaklıklarında ürün nemi yaş baza göre % 10-13 seviyelerine düşene kadar devam edilmiştir. Kurutulan, bezelyenin ortalama kuru süreleri, ince tabakalı kuru eğrileri, efektif difüzyon ve aktivasyon enerjisi değerleri belirlenmiştir (Karagül ve Taşova 2017; Polatçı ve Taşova, 2018).

3. Bulgular

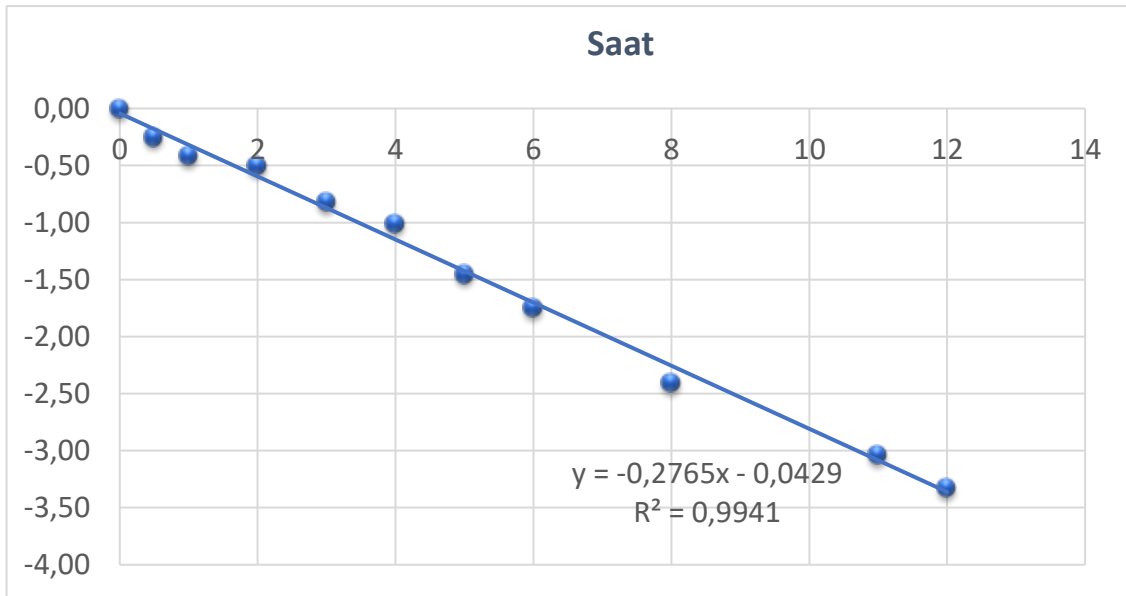
Belirlenen ortalama kuruma süreleri ve son nem değerleri Çizelge 1' de verilmiştir.

Çizelge 1' e göre, en yüksek ve en düşük ortalama kuruma süreleri sırasıyla, 12 ve 4 saat olarak belirlenmiştir. Son nem değerleri ise kurutma sıcaklıklarına göre sırasıyla; 10.74, 11.31 ve 10.42 olarak belirlenmiştir.

Çizelge 1. Kurutulan bezelyenin (*Pisum sativum L.*) ortalama kuruma süreleri

Kurutma sıcaklıkları (°C)	Son nem değerleri (y.b.)	Ortalama kuruma süresi (saat)
50	10,74	12
60	11,31	6
70	10,42	4

Kurutma sıcaklık değerlerine göre belirlenen en yüksek R^2 değerli efektif difüzyon eğrisi Çizelge 2’ de verilmiştir.

Çizelge 2. 50 ° C sıcaklıkta kurutulan bezelyenin (*Pisum sativum L.*) efektif difüzyon eğrisi

Farklı sıcaklıklarda kurutulan bezelye tanelerinin efektif difüzyon ve aktivasyon enerjisi değerleri Çizelge 3’ te verilmiştir.

4. Sonuç

Bezelye içerdiği besin ve etken maddelerince zengin bir üründür. Bu çalışmada üç farklı kurutma sıcaklığında kurutulan bezelye tanelerine ait;

1) En uzun kurutma işlemini 50 °C sıcaklıkta 720 dakika da kuruduğu görülürken, en kısa kurutma işleminin ise, 70 °C sıcaklıkta 240 dakika da gerçekleştiği belirlenmiştir.

2) Bezelye tanlerine ait efektif difüzyon değerlerinin ise; 37×10^{-7} - 5.86×10^{-6} m²/s arasında değiştiği belirlenirken, aktivasyon enerjisi değerinin ise; 54.72 kJ/mol olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 3. Kurutulan bezelyenin (*Pisum sativum L.*) efektif difüzyon ve aktivasyon enerjisi değerleri

Kurutma sıcaklıkları (°C)	Efektif Difüzyon (m ² /sn)	Aktivasyon Enerjisi (kJ/mol)
50	18×10^{-7}	
60	37×10^{-7}	54,72
70	$5,86 \times 10^{-6}$	

Çizelge 3' e göre efektif difüzyon değerinin 37×10^{-7} - 5.86×10^{-6} m²/s aralığında değiştiği ve aktivasyon enerjisi (*Ea*) değerinin ise, 54.72 kJ/mol olduğu belirlenmiştir.

Kaynaklar

- Anonim, (2018a). Bezelye, tr.wikipedia.org (Erişim Tarihi: 10/01/2019).
- Anonim., 2018b. Bezelye, Özellikleri ve Faydaları - bezelye.org, www.bezelye.org/ (Erişim Tarihi: 10/01/2019).
- Karagül, Ş. ve Taşova, M. (2017). Determination of the Optimum Drying Method in Terms of Color Value of Cress (*Lepidium sativum L.*) Leaves Dried by Microwave Method with Pre-treatment and without Pre-treatment. *Journal of New Results in Science*, 6 (2), 24-31.
- Pisalkar, P. S., Jain, N. K. ve Jain, S. K. (2011). Osmo-air drying of aloe vera gel cubes. *Journal of food science and technology-mysore* 48-2, 183-189.
- Polatçı, H. ve Taşova, M. (2017). Sıcaklık Kontrollü Mikrodalga Kurutma Yönteminin Alıç (*Crataegus sp.* L.) Meyvesinin Kuruma Karakteristikleri ve Renk Değerleri Üzerine Etkisi. *Türk Tarım – Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 5(10): 1130-1135.
- Polatçı, H. ve Taşova, M. (2018). Mikrodalga fırın ile kurutulan yenidoğru (*Eriobotrya japonica L.*) meyvesinin kuruma kinetiği ve kalitesinin belirlenmesi. *Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi*, Cilt 33, Syf: 124-130.
- TÜİK, (2018). Bitkisel üretim göstergeleri. www.turkiye.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 15/12/2018)

Determination of Some Biotechnical and Color Features of Cultivar Ozerbey Sainfoin (*Onobrychis sativa* L.) Seed

Muhammed TAŞOVA¹, Mahir ÖZKURT²

Abstract

Some features of the seeds of plants should be known in the machine and equipment design parameters used in the harvesting and post-harvest operations of legume forage plants. In this study, some biotechnical properties of cultivar Ozerbey and color values were determined. The average length, width and thickness values of the seed, respectively; 6.14, 4.57 and 3.09 mm, and the geometric mean diameter value calculated using these values; 4.41 mm, sphericity; 72.07% and the surface area value; 61.34 mm². When the volume properties of seed is examined, the weight of one thousand grain; 22 g of seed volume; 0.59 cm³, the actual volume weight; 592.11 kg/m³, the bulk volume weight; 300 kg/m³ and porosity value; 39.33%. The brightness (L) value of the color characteristics determined by measuring the seed; 42.81, red-green (a); 6.54, yellow-blue (b); 12.49 and the chroma (C) and hue° values calculated using these values, respectively; 14.12 and 62.22.

Keywords: Sainfoin seed, physical and color values

Özerbey Korunga Çeşidi (*Onobrychis sativa* L.) Tohumunun Bazı Biyoteknik ve Renk Özelliklerinin Belirlenmesi

Özet

Baklagil yem bitkilerine ait hasat ve hasat sonrası işlemlerinde kullanılan makine ve ekipman tasarımların parametrelerinde, bu bitkilerin tohumlarına ait bazı özelliklerin bilinmesi gereklidir. Bu çalışmada, Özerbey korunga çeşidi tohumunun bazı biyoteknik özellikleri ile renk değerleri belirlenmiştir. Tohumun temel boyut özelliklerine ait ortalama uzunluk, genişlik ve kalınlık değerlerinin sırasıyla; 6.14, 4.57 ve 3.09 mm olduğu belirlenmiştir. Bununla beraber, hesaplanan geometrik ortalama çap değeri; 4.41 mm, küresellik; % 72.07 ve yüzey alanı değeri ise; 61.34 mm² olarak belirlenmiştir. Tohumun hacimsel özellikler incelendiğinde ise bin dane ağırlığının; 22 g, tohum hacminin; 0.59 cm³, gerçek hacim ağırlığının; 592.11 kg/m³, yığın hacim ağırlığının; 300 kg/m³ ve porozite değerinin ise; % 39.33 olduğu belirlenmiştir. Tohumun ölçülerek belirlenen renk özelliklerinden ortalama parlaklık (L) değerinin; 42.81, kırmızı-yeşil (a) değerinin; 6.54, sarı-mavi (b) değerinin; 12.49 olduğu belirlenmiştir. Bu değerler

¹ Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Biyosistem Mühendisliği Bölümü, Tokat

² Muş Alparslan Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Bitkisel Üretim ve Teknolojileri Bölümü, Muş

kullanılarak hesaplanan ortalama kroma (C) ve hue° değerleri ise sırasıyla; 14.12 ve 62.22 olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Korunga tohumu, fiziksel ve renk değerleri

1. Giriş

Korunga (*Onobrychis sativa* L.), fabaceae familyasından olan bir baklagil yem bitkisi olup, genellikle pembe renkli ve salkım çiçek yapısına sahiptir. Korunga bitkisinin bir salkımında ortalama 5-80 adet çiçek bulunup, yaprak ekseninde ise ortalama 5-14 çift yaprakçığı olan bir yem bitkisidir (Avcıoğlu ve ark., 2009).

Korunga bitkisi, Dünya’da Kafasya, Suriye, İran ve Türkiye’ de yaygın bir şekilde yetişmekle birlikte ülkemizde ise, Erzincan, Erzurum, Van, Çorum ve Kayseri gibi karasal iklimin görüldüğü birçok yerde verimli bir şekilde yetişmektedir (Eminağaoğlu ve Aksu, 2014).

Ülkemizde, yetiştirilen bu yem bitkisi miktarının ortalama % 80 oranını ise korunga bitkisi oluşturmaktadır (Koç ve Akdeniz, 2017). Birçok bitkinin hasat ve hasat sonrasında (temizleme, sınıflandırma, depolama) yapılan işlemlerinde uygun ekipman ve işletme özelliğinin seçimi hasat ve depolama verimini önemli oranda etkilemektedir. Bu özelliklerin başında ise, ürünle ilgili biyoteknik özellikler gelmektedir. Bu özelliklerden bazıları tohuma ait geometrik, hacimsel, sürtünme ve renk özellikleridir. Bu parametre değerlerinin bilinmesi, ürünün hasat ve hasat sonrasında oluşan kayıp miktarlarının azaltılmasında önem arz etmektedir. Literatürde; Lavandin (Yılmaz ve Gökdoğan, 2014), chia (Dick ve ark., 2015), adaçayı (Yılmaz ve Gökdoğan, 2015), biber (Alibaş ve Köksal, 2015), kanola (Özlu ve Güner, 2016), çeltik (Erdoğan ve Işık, 2017) gibi birçok bitki tohumlarına ait hasat parametreleri açısından önemli olan tohumların bazı fiziksel özelliklerinin belirlenmesi konusunda çalışmalar yapılmıştır.

Bu çalışmada; Özerbey çeşidi korunga tohumlarına ait bazı fizik özellikleriyle renk değerleri belirlenmiş ve bulgular literatüre kazandırılması amaçlanmıştır.

2. Materyal Yöntem

2.1. Kullanılan materyal

Araştırmada 2003 yılında Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü tarafından tescil edilen Özerbey korunga çeşidi kullanılmış ve söz konusu deneme materyali Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğüne bağlı Ulaş Tarım İşletmesinden elde edilmiştir.

2.2. Temel boyut özelliklerinin belirlenmesi

Özerbey çeşidinin temel boyut özellikleri olan; uzunluk, genişlik ve kalınlık değerlerini belirlemek için rastgele seçilen 100 adet tohum, 0.01 hassasiyetli dijital kumpasla ölçülmüştür (Ayata ve ark., 1997).

2.3. Geometrik ortalama ap (D_g) ve kuresellik (Φ) değerlerinin belirlenmesi

Tohumun geometrik ortalama ap (G.O.) ve kuresellik değerlerini belirlemek için 3 ve 4 nolu eşitlikler kullanılmıştır (Mohsenin, 1970; Tabatabaefar, 2003).

$$D_g = (LWT)^{1/3} \quad (3)$$

$$\Phi = ((LWT)^{1/3} / L) \times 100 \quad (4)$$

Eşitliklerde kullanılan D_g : Geometrik ortalama çap değeri (mm), Φ : kuresellik değeri (%),
L: materyalin uzunluk değeri (mm), W: materyalin genişlik değeri (mm) ve T: materyalin kalınlık değerleridir (mm)' dir.

2.4. Yüzey alanının belirlenmesi

Materyalin yüzey alanı (S) 5 nolu eşitlik kullanılarak belirlenmiştir (Mohsenin, 1970).

$$S = \pi.D_g^2 \quad (5)$$

Eşitlikteki S : yüzey alanı (mm²) değeridir.

2.5. Yığın ve gerçek hacim ağırlığının belirlenmesi

Korunga tohumunun ortalama 1000 dane ağırlık değerlerinin belirlenmesi için; 0.01 hassasiyetli hassas terazi ile 100 adet tohumun ağırlıkları ölçülerek hesaplanmıştır. (Deshpande ve ark., 1993).

$$HA = [m_b / V_b] \quad (6)$$

Eşitlikte kullanılan m_b : meyvenin ağırlığı (kg), V_b : meyvenin hacmi (m³).

2.6. Porozite değerlerinin belirlenmesi

Tohumunun ortalama porozite değerleri, tane hacim ağırlığı ile gerçek hacim ağırlık farkının hacim ağırlığına oranlanmasıyla hesaplanmıştır. Porozite değerlerini belirlemek için aşağıdaki 7 nolu eşitlikle hesaplanmıştır.

$$P = [(THA - HA) / HA] \times 100 \quad (7)$$

Eşitlikteki, THA: meyvenin tane hacim ağırlığı kg/m^3 , HA: meyvenin hacim ağırlığı kg/m^3 değerleridir.

2.7. Ölçülen renk değerlerinin belirlenmesi

Korunga tohumunun renk değeri ölçümleri için; Minolta marka CR300 model renk ölçer kullanılmıştır. Renk ölçer ile tohumun Hunter Lab Chromameter renk değerleri olan L, a, b değerleri ölçülmüştür.

2.8. Hesaplanan renk değerlerinin belirlenmesi

Kroma: Ürün renginin tonunu ifade ederken solgun renklerde düşük, canlı renklerde ise yüksek değerler almaktadır. Lopez ve ark. (2013), kroma değeri 8 nolu eşitlik kullanarak hesaplandığını ifade etmişlerdir.

$$C = (a^2 + b^2)^{1/2} \quad (8)$$

Hue: Renk açısı değerinin 360° lik bir renk gradyanında her açığa karşılık gelen renklerin görülmesini kolaylaştırır.

Tohumun ölçülen ve hesaplanan renk değerlerinin ortalama, maksimum, minimum değerleri belirlenmiştir.

3. Araştırma Bulguları ve Tartışma

Korunga tohumuna ait belirlene bazı biyoteknik özellikleri Çizelge 1' de verilmiştir.

Çizelge 1. Özerbey korunga çeşidi tohumunun bazı biyoteknik özellikleri

Fiziksel özellikler	Birim	Minimum	Maksimum	Ortalama
Geometrik özellikleri				
Uzunluk, L	mm	5.15	7.55	6.14
Genişlik, W	mm	3.87	5.89	4.57
Kalınlık, T	mm	2.20	4.03	3.09
Geometrik Ortalama çap (G.O.Ç)	mm	3.73	5.21	4.41
Küresellik, K	%	62.93	84.65	72.07
Yüzey alanı, S	mm^2	43.66	85.29	61.34
Hacimsel özellikler				
Tane ağırlığı	g	0.10	0.13	0.11

Y. Hacim ağırlığı	kg/m ³	450.00	680.23	521.31
Tane hacim ağırlığı	kg/m ³	500.00	722.22	592.11
Porozite	%	31.77	39.33	49.33
Tohum hacmi	cm ³	0.16	0.22	0.19

Çizelge 1' e göre, Özerbey korunga çeşidi tohumuna ait ortalama genişlik ile kalınlık değerleri birbirlerine yakın olduğu görülürken, uzunluk değerinin ise, daha büyük olduğu görülmektedir. Bulgulara göre, korunga tohumu şekilsel olarak tam küreye çok yakın olmadığı anlaşılmaktadır. Bunun yanında tohumun tane ağırlığı ise, oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Çizelge 2. Özerbey korunga çeşidi tohumunun bazı renk değerleri

Renk özellikleri	Minimum	Maksimum	Ortalama
Ölçülen			
Parlaklık, L	40.20	48.29	42.81
Kırmızı-Yeşil, a	5.65	7.51	6.54
Sarı-Mavi, b	11.53	17.74	12.49
Hesaplanan			
Kroma, C	13.06	18.85	14.12
Hue°, H	58.14	70.22	62.22

Çizelge 2' ye göre tohumuna ait en yüksek parlaklık (L) değerinin; 48.29, en düşük parlaklık değerinin ise, 40.20 olarak belirlenmiştir. Kırmızı (a) ve sarılık (b) değerlerinde ise en büyük ve en küçük olmak üzere sırasıyla; 7.51-5.65 ve 17.74-11.53 olarak belirlenmiştir. Korunga tohumuna ait hesaplanan hue° renk değeri şekil 1' deki renk karşılığına göre incelendiğinde; turuncu ile sarı renk arasında yer aldığı görülmektedir.

4. Sonuç

Ülkemizdeki yem bitkileri, üretim miktarı açısından incelendiğinde korunga bitkisi önemli bir paya sahiptir. Bununla beraber Özerbey korunga çeşidinin hasat ve hasat sonrasında kullanılan makine, alet ve ekipmanların hassas bir şekilde tasarlanması için ürünün tohumuna ait bazı biyoteknik özellikleri ile renk değerlerinin bilinmesi, bu işlemler esnasında gerçekleştirilecek hasat kayıplarını azaltma ve depolama süresini iyileştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

Alibas, I. ve Koksall, N. (2015). Determination of physical, mechanical, and structural seed properties of pepper cultivars. *International Agrophysics*, 29: 107-113.

Avcioğlu, R., Hatipoğlu, R. ve Karadağ, Y. (2009). Yem bitkileri. Buğdaygil Yem bitkileri ve Diğer Familyalardan Yem bitkileri, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Tarımsal Üretim ve Gelişirme Genel Müdürlüğü, 843, İzmir.

Ayata, M., Yalçın, M. and Kirişçi, V. (1997). Evaluation of soil-tine interaction by using image processing system. 17. Agricultural Mechanization Congres: 267-274., Tokat.

Deshpande, S.D., Bal, S. and Ojha, T.P. (1993). Physical properties of soybean grains. *Journal of Agricultural Engineering Research*, 56: 89-92.

Dick, M., Costa, T.M.H., Goma, A., Subirade, M., Rios, A.O. ve Flores, S.H. (2015). Edible film production from chia seed mucilage: Effect of glycerol concentration on its physicochemical and mechanical properties. *Carbohydrate Polymers*, 130: 198–205.

Eminağaoğlu, Ö. ve Aksu, G. (2014). Türkiye' nin Doğal-Egzotik Ağaç ve Çalıları 1. (Erişim Tarihi: 23.10.2018).

Erdoğan, H. ve Işık, E. (2017). The Effect of Batch Drying at Different Temperatures on Seed Germination, Physical, and Seedling Properties of Paddy (*Oryza sativa* L.)**. *Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 31(1): 137-147.

Koç, A. ve Akdeniz, H. (2017). Gözlü ve Altınova Tarım İşletmelerinde Islah Edilen Korunga Çeşitlerinin Verim ve Bazı Tarımsal Özellikleri Üzerine Ön Araştırmalar. *Kahramanmaraş Doğa Bilimleri Dergisi*, 20 (Özel Sayı), 6-12.

Lopez, J., Vega Galvez, A., Torres, M.J., Lemus Mondaca, R., Quispe Fuentes, I. ve Di Scala, K. (2013). Effect of dehydration temperature on physico-chemical properties and antioxidant capacity of goldenberry (*Physalis peruviana* L.). *Chilean Journal Of Agricultural Research* 73(3), 293-300.

Mohsenin, N.N. (1970). Physical properties of plant and animal materials. Gordon and Breach Science Publishers, New York.

Özlü, R.R. ve Güner, M. (2016). Farklı Nem Düzeylerinde Kanola Tohumlarının Fiziksel Özelliklerinin Belirlenmesi. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 33 (Ek Sayı), 10-24.

Yılmaz, D. ve Gökduman, M.E. (2014). Effect of Moisture Contents on Physical-Mechanical Properties of Lavandin (*Lavandula X Intermedia Emeric Ex Loisel.*). *Journal of Essential Oil Bearing Plants*, 17(6), 1224-123.

Yılmaz, D. ve Gökduman, M.E. (2015). Adaçayı (*Salvia Officinalis*) Bitkisinin Farklı Nem Düzeylerinde Fiziko-Mekanik Özelliklerinin Belirlenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 10(1): 73-82.

Determination of Methane and Energy Potential of Grain Handle Wastes in Tokat Province

Muhammed TAŞOVA¹

Abstract

Our country has important potential value in terms of raw material resources that can be used in biogas production. However, the biogas energy potential value that can be obtained from the wastes and the energy usage rate produced from biogas is around 40% in our country. When we consider the subject of our external dependence on energy, it is necessary to convert the wastes into energy more efficiently. In this study, Turkey Statistical Institute (TSI) data 2017 grown in some districts of Tokat wheat, corn, barley, rye and area planted oat grain (da) waste values, an average dry matter and volatile solids content, total methane production and energy potentials are determined. As a result of calculations made grain amount of waste waste 78.525.22 tons/year, average dry matter amount was 68.316.87 tons/year, volatile dry matter amount was 63.311.38 tons/year, total methane production potential was 21.074.43 m³/year and energy potential was 562.327.30 MJ/year.

Keywords: Tokat, bigas potential

Tokat İlinde Tahıl Sapı Atıklarının Metan Gazı ve Enerji Potansiyelinin Belirlenmesi

Özet

Ülkemiz biyogaz üretiminde kullanılabilecek ham madde kaynakları açısından önemli potansiyel değere sahiptir. Ancak atıklardan elde edilebilecek biyogaz enerjisi potansiyel değeri ile biyogazdan üretilen enerji kullanım oranı ülkemizde ortalama % 40 civarındadır. Bu durum enerjideki dışa bağımlılığımız konusunu da dikkate aldığımızda atıkların daha verimli bir şekilde enerjiye dönüştürülmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2017 yılı verilerine göre Tokat iline ait ilçeler bazında yetiştirilen buğday, mısır, arpa, çavdar ve yulaf tahıl ürünlerinin ekildiği alan (da) değerleri kullanılarak atık, ortalama kuru madde ve uçucu kuru madde miktarları, toplam metan üretimi ve enerji potansiyelleri belirlenmiştir. Yapılan hesaplamalar sonucunda tahıl sap atık miktarı 78.525.22 ton/yıl, ortalama kuru madde miktarı 68.316.87 ton/yıl, uçucu kuru madde miktarı

¹ Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Biyosistem Mühendisliği Bölümü, Tokat

63.311.38 ton/yıl, toplam metan üretim potansiyeli 21.074.43 m³/yıl ve enerji potansiyeli 562.327.30 MJ/yıl olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tokat, biyogaz potansiyeli

1. Giriş

Türkiye' nin son yıllardaki enerji bilançosu incelendiğinde ürettiği enerji değerinin yaklaşık üç katını tüketmekte ve bu değer ortalama % 70 oranını ise ithal etmektedir. Türkiye' nin 2020 yılına kadar olan enerji projeksiyonuna bakıldığında hem enerji tüketim değerlerinde hem de üretim değerlerinde büyük bir artış olacağı ön görülmektedir.

Ülkemizde üretilen temel enerji kaynakları kömür, hidroelektrik ve biyokütle enerjileridir (Anonim, 2011; Aybek ve ark., 2015).

Ülkemizin önemli seviyede tarımsal atık potansiyeline sahip olması ve bu atıkları biyogaz enerjisinin üretiminde kullanıldığı takdirde ülke ekonomisine büyük katkılar sağlayacaktır (Ekinci ve ark., 2010). Aybek ve ark. (2015)' na göre ülkemizin hayvansal ve kullanılabilir bitkisel sap atıklarından elde edilebilecek biyogaz enerji potansiyel değerinin 331.860 PJ/yıl olduğunu ifade etmişlerdir. Bu konuda, hayvansal ve bitkisel atıklar kullanılarak bölge, yöre ve işletme bazında biyogaz enerjisinin üretim potansiyeli konusunda çalışmalar yapılmıştır. Yürük ve Erdoğan (2015), Düzce iline ait hayvansal atıklardan üretilebilecek olan biyogaz enerjisi potansiyel değerinin 24.448.752 m³/yıl olduğunu tespit etmişlerdir. Karaca (2017), Hatay ilinin hayvansal atıklarından elde edilebilecek biyogaz enerjisi potansiyel değerinin ortalama 15 milyon m³/yıl, bu değer ısısal enerji eş değerliğinin 340 TJ ve elektriksel enerji eş değerliliğinin ise 37,7 GWh olduğunu ifade etmişlerdir.

Bu çalışmada Tokat ili 2017 yılına ait kullanılabilir bazı tahıl (buğday, arpa, çavdar, yulaf ve mısır) sap atık değerlerinden elde edilebilecek organik atık miktarı (ton/yıl), organik atıklardan elde edilebilecek kuru madde miktarı (ton/yıl), kuru maddeden temin edilebilecek uçucu kuru madde miktarı, toplam metan miktarı (m³/yıl) ve metan gazından elde edilebilecek enerji potansiyel değerleri belirlenmiştir.

2. Materyal Yöntem

2.1. Çalışma alanının konumu

Çalışma alanı Tokat ili 39°51' - 40°55' kuzey enlemleri ile 35°27' - 37°39' doğu boylamları arasında yer alan ve Orta Karadeniz Bölümü' nün bir ilidir (Anonim, 2017). Tokat hem Karadeniz hem de yarı kurak iklim özelliklerinin görüldüğü ve ortalama 600 m rakım değerine sahip bir ildir (Ünal, 2006).

3. Araştırma Bulguları ve Tartışma

Çizelge 1. Belirlenen ortalama uçucu kuru madde ve toplam metan potansiyel değerleri

İlçe	Ürün	Uçucu Kuru Madde (ton)	Toplam Metan Oranı (m ³ /yıl)
Almus	Buğday	891.02	222.76
	Mısır	21.09	5.27
	Arpa	275.62	68.90
	Çavdar	1.61	0.40
	Yulaf	8.13	2.03
	Toplam	1.197.47	299.37
Artova	Buğday	152465	381.16
	Mısır	0	0
	Arpa	421.32	105.33
	Çavdar	0	0
	Yulaf	80.54	20.14
Toplam	2.026.51	506.63	
Başçiftlik	Buğday	626.74	156.69
	Mısır	0	0
	Arpa	9.37	2.34
	Çavdar	0	0
	Yulaf	0	0
Toplam	636.104	159.03	
Erbaa	Buğday	4.38	1.10
	Mısır	2109.05	527.26
	Arpa	980.63	245.16
	Çavdar	11.27	2.82
	Yulaf	13.53	3.38
Toplam	3.118.86	779.72	
Merkez	Buğday	2337.83	584.46
	Mısır	316.36	79.09
	Arpa	2834.84	708.71
	Çavdar	7.08	1.77
	Yulaf	51.42	12.86
Toplam	5.547.53	1.386.89	
Niksar	Buğday	5530.22	1366.84
	Mısır	7167.88	1771.61
	Arpa	376.36	93.02
	Çavdar	37.02	9.26
	Yulaf	31.13	7.78
Toplam	12.994.02	3.248.51	
Pazar	Buğday	712.69	178.17
	Mısır	7592.59	1898.15
	Arpa	57.03	14.26
	Çavdar	0	0
	Yulaf	0	0
Toplam	8.362.32	2.090.58	
Reşadiye	Buğday	2108.57	527.14
	Mısır	33.93	8.48
	Arpa	267.35	66.84
	Çavdar	0	0
	Yulaf	1.89	0.47
Toplam	2.411.74	602.936	
Sulusaray	Buğday	1404.77	351.19
	Mısır	0	0
	Arpa	576.04	144.01
	Çavdar	6.44	1.61
	Yulaf	4.34	1.09
Toplam	1.991.59	497.90	
	Buğday	7212.56	1803.14
	Mısır	1349.80	337.45

Turhal	Arpa	744.16	186.04
	Çavdar	0	0
	Yulaf	2.70	0.66
	Toplam	9.309.21	2.327.30
Yeşilyurt	Buğday	500.62	125.16
	Mısır	0	0
	Arpa	697.31	174.33
	Çavdar	3.22	0.81
Zile	Yulaf	237.50	59.38
	Toplam	1.438.65	359.66
	Buğday	12.662.16	3165.54
	Mısır	0	0
Zile	Arpa	881.97	220.49
	Çavdar	0.32	0.08
	Yulaf	13.48	3.37
	Toplam	13.557.93	3.389.48

Çizelge 1'e göre Tokat ili 2017 yılına ait toplam uçucu kuru madde potansiyel değerinin ortalama 63.311.38 ton ve elde edilebilecek toplam metan potansiyel değerinin ise ortalama 21.074.43 m³/yıl olduğu belirlenmiştir. İlçeler bazında en yüksek uçucu kuru madde ve toplam metan potansiyel değerlerinin Zile ilçesinde olduğu belirlenmiştir. Zile ilçesindeki uçucu kuru madde potansiyel değeri Tokat ilinin toplam uçucu kuru madde potansiyel değerinin ortalama % 19.85'lik kısmını oluştururken toplam metan potansiyel değerinin ise % 16.08'lik kısmını oluşturmaktadır.

Belirlenen toplam metan potansiyel değerleri kullanılarak ilçeler bazında elde edilebilecek enerji potansiyel değerleri belirlenmiştir (Çizelge 2).

Çizelge 2. Belirlenen ortalama enerji potansiyel değerleri

İlçe	Ürün	Enerji Değeri (MJ)
Almus	Buğday	8.019.17
	Mısır	189.82
	Arpa	2.480.54
	Çavdar	14.49
	Yulaf	73.16
	Toplam	10.777.18
Artova	Buğday	13.721.82
	Mısır	0
	Arpa	3.791.85
	Çavdar	0
	Yulaf	724.87
	Toplam	18.238.54
Başçiftlik	Buğday	5.640.65
	Mısır	0
	Arpa	84.28
	Çavdar	0
	Yulaf	0
	Toplam	5.724.94
Erbaa	Buğday	39.42
	Mısır	18.981.49
	Arpa	8.825.66
	Çavdar	101.40
	Yulaf	121.77
	Toplam	28.069.74
Merkez	Buğday	21.040.48
	Mısır	2.847.22
	Arpa	25.513.52
	Çavdar	63.74

	Yulaf	462.78
	Toplam	49.927.74
Niksar	Buğday	49.206.37
	Mısır	63.777.79
	Arpa	3.348.73
	Çavdar	333.17
	Yulaf	280.13
	Toplam	116.946.19
Pazar	Buğday	6.414.18
	Mısır	68.333.35
	Arpa	513.30
	Çavdar	0
	Yulaf	0
	Toplam	75.260.83
Reşadiye	Buğday	18.977.16
	Mısır	305.35
	Arpa	2.406.13
	Çavdar	0
	Yulaf	17.04
	Toplam	21.705.68
Sulusaray	Buğday	12.642.94
	Mısır	0
	Arpa	5.184.34
	Çavdar	57.94
	Yulaf	39.09
	Toplam	17.924.31
Turhal	Buğday	64.913.00
	Mısır	12.148.15
	Arpa	6.697.47
	Çavdar	0
	Yulaf	24.30
	Toplam	83.782.93
Yeşilyurt	Buğday	4.505.57
	Mısır	0
	Arpa	6.275.78
	Çavdar	28.97
	Yulaf	2.137.53
	Toplam	12.947.85
Zile	Buğday	113.959.46
	Mısır	0
	Arpa	7.937.74
	Çavdar	2.90
	Yulaf	121.27
	Toplam	121.021.37

Çizelge 5'e göre, Tokat ili 2017 yılına ait tahıl ürünleri atıklarından elde edilebilecek toplam metan gazı enerji potansiyel değerinin ortalama 562.327.30 m³/yıl olduğu ve ilçeler bazında en fazla enerji potansiyel değerinin ise Zile ilçesinde bulunduğu belirlenmiştir.

4. Sonuç

Bu çalışma kapsamında, Tokat ili 2017 yılına ait ilçeler bazında kullanılabilir bazı tahıl sap atıklarından elde edilebilecek bazı parametre değerleri belirlenmiştir.

Bu değerler;

- 1) 2017 yılına ait Tokat ilinde 63.311,38 tonluk bir atık kuru madde miktarının olduğu,
- 2) Bu atıklardan ortalama 21.074,43 m³/yıl toplam metan miktarı elde edilebileceği,

3) Elde edilebilecek metan gazından ise ortalama 562.327,30 MJ'lük bir enerji miktarının var olduğu,

4) Belirlenen bu parametrelere göre ilçe bazında en yüksek miktarın Zile ilçesinde olduğu belirlenmiştir.

Kaynakça

Anonim 2011. Türkiye'de Biyogaz Yatırımları İçin Geçerli Koşulların ve Potansiyelin Değerlendirilmesi. Türk-Alman Biyogaz Projesi. T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. Ankara. (Erişim Tarihi: 15.03.2018).

Anonim 2017. <http://gumusalankoyu.blogcu.com/erbaa-mizin-konumu/676801> (Erişim Tarihi: 14.09.2017).

Aybek A, Üçok S, İspir MA, Bilgili ME 2015. Türkiye'de kullanılabilir Hayvansal Gübre ve Tahıl Sap Atıklarının Biyogaz ve Enerji Potansiyelinin Belirlenerek Sayısal Haritalarının Oluşturulması. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi. 12 (03). 111-120.

Ekinci, K., Kulcu, R., Kaya, D., Yıldız, O., Ertekin, C., 2010. The Prospective of Potential Biogas Plants That Can Utilize Animal Manure in Turkey. Energy Exploitation and Explo-ration. 28 (3), 187-206.

Karaca C 2017. Hatay İlinin Hayvansal Gübre Kaynağından Üretilen Biyogaz Potansiyeli-nin Belirlenmesi. Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi. 22(1). 34-39.

Ünal Ç 2006. Tokat'm İklim Özellikleri. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi. 2-171-197.

Yürük F, Erdoğan P 2015. Düzce İlinin Hayvansal Atıklardan Üretilen Biyogaz Potansiyeli Ve K-Means Kümeleme İle Optimum Tesis Konumunun Belirlenmesi. İleri Teknoloji Bilimleri Dergisi 4 (1). 47-56.

The Situations of Causing to The Missing Payment or Nonpayment of Temporary Incapacity Allowance That Paid in Accordance with The Act No 5510

Yasin ERDOĞAN¹

“Temporary Incapacity” is defined as the situation of inability to work temporarily during the rest period specified in the reports of physicians or health committee authorized by the Social Security Institution of Republic of Turkey in case of occupational accident, occupational disease, sickness and maternity. Monetary assistance to the insured by the Social Security Institution in order to compensate for the loss of income in these periods which cannot be worked is called “temporary incapacity allowance”.

The amount of temporary incapacity allowance is half of the daily earning that calculated according to Article 17 of the Act No. 5510 in inpatient treatment, and two-thirds in outpatient treatment.

In the outpatient treatment, the insured can be given a maximum of 10 days of rest at a time with a single physician's report. If check examination after resting is indicated in the rest report, rest period may be extended to a total period not to exceed twenty days. More than 20 days of resting reports are issued by the health committee. The first resting period of the health committee shall not exceed six months from the date on which the insured is under treatment. This period may be extended in case of continuation of treatment is determined by the health committee report that status of invalidity can be prevented or significantly reduced.

Temporary incapacity allowance is paid until the tenth day after the end of the insurance period, if the insured's insurance ends for any reason during the resting period which is the basis for receiving temporary incapacity allowance in terms of sickness and maternity insurance.

If an insured falls into a couple of cases of occupational accident, occupational disease, sickness and maternity, the highest amount of temporary incapacity allowance is paid.

Temporary incapacity allowance is paid by deducted up to one-fourth of the total amount, if normal treatment period of the insured is prolonged due to failure to comply with the measures and recommendations made by the physician who treats the normal course of treatment, and if this is determined and documented by the physician's report. At this point, the duration of prolonged treatment is taken as basis. This is not the case with the insured persons who do not have criminal responsibility or have an acceptable excuse.

Except for those who do not have criminal responsibility, the temporary incapacity allowance is paid by deducted up to one-third of degree of defect, if the insured who has suffered a occupational accident, occupational disease or sickness due to severe defect. At this point, the degree of defect of the insured which stated in court decision, check, investigation and control reports, unit decision, physician report, minutes or documents prepared by public

¹ Research Assistant, Akdeniz University Law Faculty, erdoganyasin01@gmail.com

institutions and organizations is taken as basis. If the degree of defect is not included in the relevant information and documents, the deduction is made at a rate of five percent. Behaviors such as failure to comply with occupational health and safety rules, carrying out a movement known to be dangerous or cause disease, to act contrary to the orders given by authorized persons, to do knowingly atask that does not need to be explicitly allowed or without any requirement or benefit can be exemplified of situations that require the insured to be regarded as severely defective.

Temporary incapacity allowance is paid in half of the normal amount to insured who has suffered a occupational accident, occupational disease or sickness due to an intentional act and refuses to accept the treatment offered despite the written notification of the Social Security Institution.

Temporary incapacity allowance is not paid to the insured who works without receiving a certificate from the physician that indicating the treatment has ended and is workable, and unwarranted payments are taken back from the unwarranted payment date according to the provisions of the relevant legislation. However, if it is specified that the insured is able to work at the end of the rest period in the resting report it is not necessary to obtain a certificate indicating workable.

In terms of the insured under article 4/I-b of Act No 5510, temporary incapacity allowance is paid from the date of notification if the occupational accident is not reported to the Social Security Institution within the period specified in the legislation. On the other hand, those who have been insured under article 4/I-b but have not reported this (insured) to the Social Security Institution, are not paid temporary incapacity allowance due to occupational accidents, occupational diseases or maternity situations that have occurred during the period of not reporting.

Keywords: Insured, Temporary incapacity, Temporary incapacity allowance, Occupational accident, Defect.

JEL Codes: K31

5510 Sayılı Kanun Uyarınca Ödenen Geçici İş Göremezlik Ödeneğinin Eksik Ödenmesine veya Ödenmemesine Neden Olan Haller

“Geçici iş göremezlik”, sigortalının iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık hâllerinde T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu’nca yetkilendirilen hekim veya sağlık kurulu raporlarında belirtilen istirahat süresince geçici olarak çalışmama hâli olarak tanımlanmaktadır. Çalışılmayan bu sürelerdeki gelir kaybını telafi etmek amacıyla Sosyal Güvenlik Kurumu’nca sigortalıya yapılan parasal yardıma “geçici iş göremezlik ödeneği” denmektedir.

Geçici iş göremezlik ödeneğinin miktarı, yatarak tedavilerde sigortalının 5510 Sayılı Kanun’un 17. maddesine göre hesaplanacak günlük kazancının yarısı, ayakta tedavilerde ise üçte ikisidir.

Ayakta tedavilerde sigortalıya tek hekim raporu ile bir defada en çok 10 gün istirahat verilebilir. İstirahat sonrasında kontrol muayenesi raporda belirtilmiş ise toplam süre yirmi

günü geçmemek kaydı ile istirahat uzatılabilir. Yirmi günü aşan istirahat raporları sağlık kurulunca verilir. Sağlık kurulunun ilk vereceği istirahat süresi sigortalının tedavi altına alındığı tarihten başlamak üzere altı ayı geçemez. Tedaviye devam edilmesi hâlinde malullük hâlinin önlenebileceği veya önemli oranda azaltılabileceği sağlık kurulu raporu ile tespit edilirse bu süre uzatılabilmektedir.

Sigortalının, hastalık ve analık sigortası bakımından geçici iş göremezlik ödeneği almasına esas istirahat raporu süresi içinde, sigortalılık hâlinin herhangi bir nedenle sona ermesi hâlinde, sigortalılığın sona erdiği tarihten sonra en fazla onuncu güne kadar geçici iş göremezlik ödeneği ödenir.

Bir sigortalıda iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık hâllerinden birkaçı birleşirse geçici iş göremezlik ödeneklerinden en yükseği ödenir.

Geçici iş göremezliğe uğradığı haller nedeniyle tedavisini yapan hekim tarafından bildirilen tedbirlere ve yapılan tavsiyelere uymaması nedeniyle sigortalının normal tedavi süresinin uzaması ve bu hususun hekim raporu ile tespit edilip belgelendirilmesi halinde, geçici iş göremezlik ödeneği, normal miktarının dörtte birine kadarlık tutarı eksiltmiş olarak ödenmektedir. Bu noktada, uzayan tedavi süresi esas alınmaktadır. Ceza sorumluluğu olmayan veya kabul edilebilir mazereti olan sigortalılar hakkında ise böyle bir eksiltme yapılması söz konusu değildir.

Ceza sorumluluğu olmayanlar hariç olmak üzere, ağır kusuru yüzünden iş kazasına uğrayan, meslek hastalığına tutulan veya hastalanan sigortalıya ödenecek geçici iş göremezlik ödeneği, kusur derecesinin üçte birine kadarlık tutarı eksiltilerek ödenmektedir. Bu noktada, sigortalının mahkeme kararı, denetim, soruşturma ve kontrol raporları, ünite kararı, hekim raporu, kamu kurum ve kuruluşlarının görevleri gereği düzenlediği tutanaklar veya belgelerde belirlenen kusur derecesi esas alınmaktadır. Kusur derecesinin ilgili bilgi ve belgelerde yer almaması hâlinde ise eksiltme yüzde beş oranında yapılmaktadır. İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili kurallara uyulmaması, tehlikeli olduğu veya hastalığa sebep olacağı bilinen bir hareketin yapılması, yetkili kimseler tarafından verilen emirlere aykırı hareket edilmesi, açıkça izne dayanmadığı gibi hiçbir gereği veya yararı bulunmayan bir işin bilerek yapılması gibi davranışlar sigortalının ağır kusurlu sayılmasını gerektiren hallere örnek olarak gösterilebilir.

Kasıtlı bir hareketi yüzünden iş kazasına uğrayan, meslek hastalığına tutulan, hastalanan veya Sosyal Güvenlik Kurumu'nun yazılı bildirimine rağmen teklif edilen tedaviyi kabul etmeyen sigortalıya, geçici iş göremezlik ödeneği normal miktarının yarısı tutarında ödenmektedir.

Tedavi gördüğü hekimden, tedavinin sona erdiğine ve çalışabilir olduğuna dair belge almaksızın çalışan sigortalıya geçici iş göremezlik ödeneği ödenmemekte ve ödenmiş olanlar da yersiz yapılan ödeme tarihinden itibaren ilgili mevzuat hükümlerine göre geri alınmaktadır. Ancak istirahat raporunda sigortalının istirahat süresi sonunda çalışabileceği ayrıca belirtilmiş ise artık çalışabilir olduğuna dair bir belge alınmasına gerek bulunmamaktadır.

5510 Sayılı Kanun m.4/I-b kapsamındaki sigortalılar için iş kazasının mevzuatta belirtilen süre içinde Sosyal Güvenlik Kurumu'na bildirilmemesi durumunda, geçici iş göremezlik ödeneği bildirim tarihinden itibaren ödenmektedir. Diğer taraftan, m.4/I-b kapsamında sigortalı olduğu halde bu durumu (sigortalılığı) Sosyal Güvenlik Kurumu'na bildirmemiş olanlara, bildirimde bulunulmayan sürede meydana gelmiş olan iş kazası, meslek hastalığı veya analık halleri sebebiyle geçici iş göremezlik ödeneği ödenmemektedir.

Anahtar Kelimeler: Sigortalı, Geçici iş göremezlik, Geçici iş göremezlik ödeneği, İş kazası, Kusur.

JEL Kodları: K31

References

Alper Y. (2015). *Türk Sosyal Güvenlik Sistemi ve Sosyal Sigortalar Hukuku*, Bursa: Dora Yayıncılık.

Güzel A., Okur A. R., ve Caniklioğlu N. (2016). *Sosyal Güvenlik Hukuku*, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş..

Sözer A. N. (2017). *İşçi, Bağımsız Çalışan ve Kamu Görevlileri Bakımından Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş..

Tuncay C., Ekmekçi Ö. (2015). *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş..